79 Μάρτης - Απρίλης 2010

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου,
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης,
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 5247584
Για συνδρομές και γράμματα: Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161 - 100 10, Αθήνα e-mail: **sak@sek-ist.gr www.sek-ist.gr/SAK**

Πανεργατική 11 Μάρτη

Πώς μπορεί αυτό το κίνημα να νικήσει

Το άγριο Πρόγραμμα Σταθερότητας που συμφώνησε η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με την ΕΕ προκαλεί την πιο μεγάλη κοινωνική έκρηξη. Η **Μαρία Στύλλου** θυμίζει τις εμπειρίες από την προηγούμενη οικονομική και πολιτική κρίση για να δώσει απαντήσεις στο πιο καίριο ερώτημα.

Βρισκόμαστε μπροστά σε ραγδαίες εξελίξεις. Οι αγώνες κλιμακώνονται και αναγκάζουν τις συνδικαλιστικές ηγεσίες που μέχρι πρόσφατα υποστήριζαν ότι οι ίδιες δεν θα προχωρούσαν σε πανεργατικές απεργίες, να καλέσουν τρεις πανεργατικές μέσα σε ένα μήνα. Προφανώς δεν άλλαξαν ο Παπασπύρου και ο Παναγόπουλος, άλλαξαν όμως οι πιέσεις και η οργή μέσα σε όλους τους εργατικούς χώρους.

Η κυβέρνηση ψήφισε τα μέτρα με τη διαδικασία του κατεπείγοντος μέσα στη Βουλή, ελπίζοντας ότι θα φέρει το εργατικό κίνημα μπροστά σε τετελεσμένα. Η εμπειρία από τις προηγούμενες φορές ήταν ότι η απειλή «τώρα είναι πια νόμος του κράτους και δεν μπορείτε να τον αλλάξετε», έμοιαζε ότι δούλευε. Το τελευταίο παράδειγμα ήταν με το ασφαλιστικό. Τότε η μεγαλύτερη απεργιακή κινητοποίηση ενάντια στο ασφαλιστικό έκλεισε όχι με απόφαση γενικών συνελεύσεων, αλλά με την απόφαση που πήραν οι συνδικαλιστές όλων των παρατάξεων το ίδιο βράδυ της ψηφοφορίας στη Βουλή, και στην ΠΟΕ-ΟΤΑ και στη ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ και μετά από λίγες μέρες στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Τώρα οι εξελίξεις είναι διαφορετικές. Ψήφισαν τα μέτρα και ακολούθησε ομοβροντία μαζικών κινητοποιήσεων. Άρχισαν την ίδια μέρα της ανακοίνωσής τους από τον Πρωθυπουργό και μάλιστα σε όλες τις πόλεις. Συνεχίστηκαν την επόμενη μέρα, την Παρασκευή 5 Φλεβάρη, που γινόταν η ψήφιση στη Βουλή, με Πανελλαδική στάση εργασίας και συγκεντρώσεις παντού και γιγαντώθηκαν με τη νέα Πανεργατική στις 11 Μάρτη. Η επιβεβαίωση ότι δεν βρισκόμαστε μπροστά σε 24ωρες ντουφεκιές στον αέρα, αλλά σε ένα κύμα απεργιών που τώρα ξεκινάει να κλιμακώνεται, φαίνεται από το άπλωμα των απεργιών και των καταλήψεων σε μια σειρά χώρους και πόλεις. Οι «απολυμένοι» της Ολυμπιακής καταλαμβάνουν το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, οι εργαζόμενοι στο Εθνικό Τυπογραφείο κάνουν κατάληψη των εγκατα-

στάσεων της Καποδιστρίου για να μην τυπωθεί ο νέος νόμος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και οι απολυμένοι του Λαναρά στη Θράκη προχωράνε καταλαμβάνοντας δύο τράπεζες στην Κομοτηνή και ζητάνε να ανοίξουν ξανά τα κλωστήρια.

Παρόμοια είναι η εικόνα και των δικαστικών υπαλλήλων. Μπορεί να μην έχουν καταλάβει ακόμα τα δικαστήρια, αλλά από τη Δευτέρα 8 Μάρτη έχουν ξεκινήσει καθημερινές στάσεις εργασίας 10-12 και περιφρούρηση. Τα δικαστήρια δεν μπορούν να συνεδριάσουν και αυτές τις δύο ώρες καθημερινά η δικαιοσύνη είναι στην πρώτη γραμμή. Την Κυριακή 7 Μάρτη, η ΠΟΕ-ΟΤΑ συνεδρίασε στην χωματερή και πήρε απόφαση να κλείσει όλες τις χωματερές. Το κλίμα επηρεάζει και χώρους που μέχρι πρόσφατα έμοιαζαν μακριά από τις εξελίξεις. Η απειλή στο συγκρότημα Λαμπράκη για απολύσεις προσωπικού στην εφημερίδα «Βήμα», σήμανε κινητοποιήσεις, στάσεις εργασίας και τέλος κλιμάκωση με 24ωρη απεργία στις 9 Μάρτη που είχε πολύ μεγάλη συμμετοχή και ανάγκασε την διεύθυνση να υποχωρήσει.

Μέσα σ' αυτές τις εξελίξεις, η ηγεσία Μπράτη στη ΔΟΕ, που μέχρι εκείνη τη στιγμή αρνιόταν πεισματικά να κινητοποιήσει τον κλάδο των δασκάλων, πρότεινε πενθήμερη απεργία στη συνέλευση των Προέδρων τη Δευτέρα 8 Μάρτη. Και η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ ανακοίνωσε 48ωρη απεργία αμέσως μετά την πανεργατική, στις 16 και 17 Μάρτη.

Θα ήταν το χειρότερο λάθος να αντιμετωπίσει κανείς αυτές τις εξελίξεις με σκεπτικισμό, με συντηρητισμό, με θεωρίες συνωμοσιολογίας, και όχι σαν ευκαιρία για να ανοίξει μια περίοδος με απεργίες διαρκείας που να τσακίσουν το Πρόγραμμα Σταθερότητας του ΠΑΣΟΚ.

Στο ερώτημα εάν το εργατικό κίνημα είναι έτοιμο για τέτοιες μάχες, η απάντηση είναι «on s'engage et puis on voit". Κοινώς, πέφτεις με όλες σου τις δυνάμεις στην οργάνωση αυτής της μάχης, και στη διαδρομή διορθώνονται και οι «αδυναμίες» του κινήματος.

Πώς οργανώνονται οι αγώνες

Υπάρχει πάντοτε, και ιδιαίτερα σήμερα, μια απόσταση ανάμεσα στο ηθικό και στην οργανωτική δυνατότητα για μάχη και στα δύο στρατόπεδα της ταξικής πάλης. Και σ' αυτό της κυρίαρχης τάξης και σ' αυτό της εργατικής τάξης.

Η κυρίαρχη τάξη βρίσκεται σε πανικό, αλλά συνεχίζει να είναι οργανωμένη από το παρελθόν, ενώ η εργατική τάξη έχει πολύ υψηλό ηθικό και μαχητικότητα, αλλά το επίπεδο οργάνωσής της για να πάει σ' αυτή την αναμέτρηση έχει αρκετές αδυναμίες. Στηρίζεται αναγκαστικά για να δώσει τις μάχες στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία που είναι έτοιμη να την ξεπουλήσει και όχι στη δύναμή της και στην οργάνωσή της μέσα στους χώρους.

Αυτή η διάσταση ανάμεσα στις μαχητικές διαθέσεις και στις οργανωτικές δυνατότητες δεν μπορεί να λυθεί έξω από τις μάχες που έχει να δώσει. Και γι' αυτό η αριστερά μαζί με τα πιο μαχητικά και πρωτοπόρα κομμάτια των χώρων έχουν να παλέψουν σε δύο μέτωπα ταυτόχρονα. Να βγάλουν απεργίες διαρκείας ενάντια στα μέτρα και ταυτόχρονα η οργάνωση των απεργιών να δυναμώνει την οργάνωση της βάσης μέσα στους χώρους και στους κλάδους.

Μια τέτοια διαδικασία σημαίνει έλεγχο της απεργίας από τη βάση, σημαίνει επιμονή στις γενικές συνελεύσεις που αποφασίζουν τον αγώνα και συζητάνε τη συνέχειά του, οργανώνουν τις περιφρουρήσεις της απεργίας και όχι υποκλίσεις στο «δημοκρατικό» δικαίωμα της απεργοσπασίας, σημαίνει απεργιακά ταμεία από την αρχή μιας απεργίας, απεργιακή επιτροπή που λειτουργεί μαζί με το σωματείο του χώρου. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ο τοπικός συντονισμός των απεργιών, ή ακόμα και κλάδων που πρόκειται να προχωρήσουν σε απεργία, περνάει τη δύναμη από τα πιο δυνατά στα αδύνατα κομμάτια. Αυτό σημαίνει συντονισμός των δασκάλων, των εργαζομένων στα νοσοκομεία, στις εφορίες, στους δήμους μαζί με ΟΤΕ, ΔΕΗ, εργοστάσια σε τοπικό επίπεδο.

΄Ετσι μόνο μπορεί κανείς να αντιμετωπίσει σήμερα το δυνάμωμα του κινήματος. Δεν είναι ένα μοντέλο. Είναι εμπειρίες από παλιότερες ή και πρόσφατες μάχες που έχει δώσει η εργατική τάξη. Όποιος κλάδος βγει μπροστά αυτή τη στιγμή μπορεί να συσπειρώσει γύρω του όλη αυτή τη μαχητική διάθεση που ξεδιπλώνεται. Αν, πριν από τρία χρόνια, ήταν δυνατόν να γίνονται μαζικές διαδηλώσεις συμπαράστασης στους φοιτητές που έδιναν τη μάχη του Αρθρου 16 με καταλήψεις, σίγουρα το ίδιο και καλύτερα είναι εφικτό σήμερα για απεργούς ενάντια στο Πρόγραμμα Σταθερότητας.

Η κατάληψη της Altec έγινε κεντρική μάχη του κινήματος την περίοδο των φοιτητικών καταλήψεων, όταν συντονίστηκαν μια σειρά εργατικοί χώροι και συνδικαλιστές της περιοχής (δήμοι Ν. Ιωνίας και Ν. Ηρακλείου, νοσοκομείο Αγ. Όλγα, Ιντρακόμ) για να οργανώσουν τη συμπαράσταση. Εκείνος ο συντονισμός δεν περιορίστηκε μόνο γύρω από την Altec, αλλά ήταν κεντρικός και για την τότε Πανεργατική, αλλά και για να σταματήσει τις δολοφονικές επιθέσεις στους Πακιστανούς της Ν. Ιωνίας από φασιστικές ομάδες. Η ίδια εμπειρία επαναλήφθηκε πιο πρόσφατα και στην κατάληψη της Elite. Η υλική συμπαράσταση από τα σωματεία του δήμου και των δασκάλων Περιστεριού, από τους δασκάλους του Αιγάλεω, της Αγ. Βαρβάρας και από μια σειρά τοπικά σωματεία, έδωσε δύναμη στην Elite να συνεχίσει.

Το εργατικό κίνημα, όμως, έχει ακόμα πιο μεγάλες εμπειρίες να θυμηθεί, αν γυρίσει πίσω τη μνήμη του στις πρώτες προδοσίες του ΠΑΣΟΚ πριν 25 χρόνια.

Η μάχη του 1985

Στις 2 Ιούνη του 1985, το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές με 46%. Τέσσερις μήνες μετά, στις 11 Οκτώβρη το ΠΑΣΟΚ δια στόματος Σημίτη ανακοινώνει το Πρόγραμμα Σταθερότητας: υποτίμηση της δραχμής, περικοπή ΑΤΑ, περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, αυξήσεις τιμολογίων δημοσίων υπηρεσιών. Η δικαιολογία ίδια με σήμερα. Η κρίση, τα ελλείμματα, η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, άρα μονόδρομος: την κρίση

11 Μάρτη, οι απεργοί του Zonar's με πανό

11 Μάρτη, απεργοί του Υπ. Οικονομικών

Απεργιακή φρουρά στην Πανεργατική της 14 Νοέμβρη 1985.

να πληρώσουν οι εργαζόμενοι. Την επόμενη κιόλας ξεκίνησε ο χαμός. Στις 16 Οκτώβρη, συγκαλείται η Ολομέλεια της Διοίκησης της ΓΣΕΕ και 7 από τους συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ διαφωνούν με τα μέτρα. Αυτό δημιουργεί την πλειοψηφία των 26 μέσα στη ΓΣΕΕ που είναι ενάντια στα μέτρα και καλούν σε γενική απεργία για τις 14 Νοέμβρη.

Στις 17 Οκτώβρη, το ΠΑΣΟΚ διαγράφει τους 7 διαφωνούντες. Στις 18/10 συνεδριάζουν οι ομοσπονδίες του ΟΤΕ, της ΔΕΗ, της ΟΒΕΣ, απ' όπου προέρχονται οι 7 συνδικαλιστές, και αποφασίζουν απεργία για τις 24 Οκτώβρη. Στις 21 Οκτώβρη, οργανώνεται παναθηναϊκή απεργία και πορεία στη Βουλή από το ΕΚΑ. Στην απεργία συμμετέχουν 27 ακόμα εργατικά κέντρα και 19 Ομοσπονδίες. Στις 23/10 απεργία του Ε.Κ. Πειραιά ενάντια στα μέτρα. Στις 24/10 απεργούν ΔΕΗ, ΟΤΕ, και ΟΒΕΣ. Στις 29/10 συνεδριάζει η ΓΣΕΕ και οι 26 καθαιρούν τον Ραυτόπουλο που ήταν πρόεδρος της ΓΣΕΕ, μέλος της ΠΑΣΚΕ που συμφωνούσε με τα μέτρα της κυβέρνησης. Από τις 2 Νοέμβρη ξεκινάνε απεργία η ΕΙΝΑΠ, η ΟΛΜΕ, μια σειρά Εργατικά Κέντρα και όλοι μαζί προετοιμάζουν την Γενική Απεργία για τις 14 Νοέμβρη. Πολύ συμβολική ημερομηνία, τρεις μέρες πριν την επέτειο του Πολυτεχνείου. Η συμμετοχή ήταν χωρίς προηγούμενο, οι μεγάλες ταξιαρχίες της εργατικής τάξης κατεβαίνουν πάνοπλες. Οι απεργοί έρχονται στη συγκέντρωση με τεράστιες πορείες που ξεκινάνε από την περιφρούρηση που είχαν οργανώσει στους χώρους τους.

«Στην ΕΑΣ η απόφαση για συμμετοχή στην απεργία ήταν καθολική, τόσο στο Δ.Σ. όσο και στη γενική συνέλευση των εργαζομένων. Ωστόσο μια χούφτα εργαζομένων έλπιζαν πως θα βγάλουν λεωφορεία με τη βοήθεια των ΜΑΤ. Η παρουσία των ΜΑΤ στην πύλη καταγγέλθηκε από τις ντουντούκες των εργαζομένων στην Πέτρου Ράλλη και οι απεργιακές φρουρές εμπόδιζαν τους απεργοσπάστες να μπούνε στο χώρο. Το ίδιο έγινε και στο αμαξοστάσιο του Ελληνικού, καθώς και του Βοτανικού, όπου εκεί οι απεργοσπάστες δεν ήταν του χώρου, αλλά μια εικοσαριά υπάλληλοι του υπουργείου συγκοινωνιών».[1]

Ιδια εικόνα και στην Πυρκάλ του Υμηττού. *«Το εργοστάσιό μας είχε αποφασίσει καθολική απεργία και συμμετοχή στη συγκέντρωση. Από το πρωί όλοι οι εργαζόμενοι παραβρεθήκαμε στο χώρο της δουλειάς, εμποδίζοντας τις διαθέσεις κάποιων μελών της ΠΑΣΚΕ που έλπιζαν να συμπαρασύρουν έναν αριθμό εργαζομένων μέσα στο χώρο. Δυστυχώς γι' αυτούς κανένας εργαζόμενος δεν ήταν με τις διαθέσεις της και από την πύλη δεν πέρασε παρά μόνο το διευθυντικό προσωπικό της εταιρίας».*[2]

«Στους Δήμους, οι εργαζόμενοι της καθαριότητας στα γκαράζ και τις χωματερές περιφρούρησαν την απεργία τους με μαεστρία. Ο κλάδος αυτός πρωτοπόρος στις μορφές περιφρούρησης, κατάφερε ν' ακινητοποιήσει το σύνολο των απορριμματοφόρων, κινώντας μόνο αυτά για να κλείσει την είσοδο στις χωματερές. Η οργανωμένη περιφρούρηση χάλασε τα σχέδια και ακινητοποίησε τις απεργοσπαστικές ομάδες του Μπέη...».[3]

Η Πρωτομαγιά του 1986 που κάλεσαν οι «26» της ΓΣΕΕ – με την ονομασία Συντονιστική Επιτροπή Αγώνα – στις στήλες του Ολυμπίου Διός, απλωνόταν από τη Βουλή μέχρι τη Συγγρού, ενώ η συγκέντρωση της διορισμένης ΓΣΕΕ που ήταν υπέρ των μέτρων, είχε μερικές δεκάδες κάτω από την εξέδρα στο Πεδίο του Άρεως. Ήταν μια σύγκριση που έδειχνε ότι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ είχε χάσει τον έλεγχο και των σωματείων, και της ΠΑΣΚΕ και του κόμματος.

Μέσα στην επόμενη διετία μια σειρά από κλάδοι, οι δήμοι, οι εκπαιδευτικοί, η ΓΕΝΟΠ – ΔΕΗ, η ΟΤΟΕ βγαίνουν σε απεργίες ενάντια στην εισοδηματική πολιτική και τις απολύσεις. Η απεργία στους δήμους κρατάει δύο βδομάδες. Κλείνει μετά από συμβιβασμό της ηγεσίας της ΠΟΕ-ΟΤΑ παρόλο που η συμμετοχή στην απεργία ήταν πρωτοφανής.

Η μαζικότητα ξεπέρασε το 95% και την τρίτη μέρα έφτασε το 100%. Στις διαδηλώσεις στην Αθήνα, έξω από το Υπουργείο Εσωτερικών χιλιάδες εργάτες έκλεισαν τη Σταδίου για πολλές ώρες φωνάζοντας το σύνθημα *«Όχι στο νόμο των απολύσεων – Νόμος είναι το δίκιο του εργάτη»*.[4] Το 1987 ήταν χρονιά απεργιών, μαθητικών και φοιτητικών καταλήψεων.

Τον Νοέμβρη του 1987, ο Αντρέας Παπανδρέου καρατομεί τον Σημίτη, και κάνει δηλώσεις ότι «τέλειωσε το πρόγραμμα σταθερότητας και ξεκινάει μια νέα περίοδος παροχών». Η καρατόμηση του Σημίτη ήταν αποτέλεσμα δύο ταυτόχρονα πιέσεων. Από τη μια η κοινωνική έκρηξη, οι απεργίες, η κρίση στο ΠΑΣΟΚ, ο κίνδυνος ότι τις επόμενες εκλογές θα έβλεπε τη δύναμη του να κατρακυλάει. Στις δημοτικές εκλογές που έγιναν το 1986, την πλειοψηφία στους μεγάλους δήμους γύρω από την Αθήνα την κέρδισε ο συνασπισμός του ΚΚΕ με την κίνηση που είχαν δημιουργήσει οι διαγραμμένοι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ και ο Αρσένης.

Χρειαζόμαστε ένα γερό επαναστατικό κόμμα που να δίνει στα καλύτερα στοιχεία της τάξης τη συλλογικότητα για να ανταποκριθούν στις εξελίξεις

Το απεργιακό κίνημα το 1986 και το 1987 έδειχνε ότι ακόμα και η Συντονιστική Επιτροπή Αγώνα δεν μπορούσε να τους βάλει φρένο, παρόλο που προσπάθησε. Οι 26 της ΓΣΕΕ επέμεναν σε κεντρικά ελεγχόμενες κινητοποιήσεις και δυσφορούσαν με τις απεργίες διαρκείας. Δεν κατάφεραν, όμως, να τις αποφύγουν.

Ο δεύτερος λόγος που οδήγησε τον Ανδρέα Παπανδρέου να κάνει στροφή ήταν το διεθνές κραχ σε όλα τα χρηματιστήρια το φθινόπωρο του 1987. Κυριάρχησε πανικός παντού και η γραμμή αλλάζει. Οι κυβερνήσεις έπρεπε να προχωρήσουν σε χαλάρωση της σφιχτής πολιτικής για να προλάβουν μια νέα ύφεση. Τη γραμμή την έδωσαν οι ΗΠΑ και ακολούθησαν όλοι. Εκεί βρίσκονταν οι ρίζες του περιβόητου συνθήματος «Τσοβόλα δώστα όλα» με το οποίο το ΠΑΣΟΚ προσπάθησε να καρπωθεί εκείνη τη στροφή. Μια στροφή που επιβλήθηκε από τις πιέσεις από κάτω και από τις διεθνείς εξελίξεις εμφανίστηκε σαν «μαεστρία» του Ανδρέα.

14 Νοέμβρη 1985, η σκουπιδιάρα φράζει την είσοδο στους απεργοσπάστες.

Στην πραγματικότητα, το κραχ του '87 ήταν η επιβεβαίωση ότι παρ' όλες τις τεράστιες θυσίες που επέβαλαν στην εργατική τάξη και στην Ελλάδα και διεθνώς, δεν είχαν καταφέρει να ελέγξουν την κρίση – ούτε τότε, όπως και σήμερα.

Η σημασία της πολιτικής

Στην Πανεργατική της 24 Φλεβάρη φέτος ήταν μεγάλη η συμμετοχή μεταναστών από την Αφρική, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν και τη Μέση Ανατολή. Αυτή η παρουσία έκανε το γύρο των εργατικών χώρων και στην Ελλάδα και διεθνώς. Είναι εντυπωσιακό ότι το πιο κτυπημένο κομμάτι της εργατικής τάξης, και από άποψη αμοιβής, συνθηκών δουλειάς, «χωρίς χαρτιά», με το κυνηγητό της αστυνομίας και των ρατσιστικών επιθέσεων του ΛΑΟΣ και της Χρυσής Αυγής, φτάνει να απεργεί και να διαδηλώνει με αυτοπεποίθηση. Ενώ τα ΜΑΤ του Χρυσοχοΐδη επιτέθηκαν με μανία στους διαδηλωτές και ιδιαίτερα στο μπλοκ των μεταναστών και των μαθητών, η διαδήλωση δεν διαλύθηκε και το σύνθημα που κυριάρχησε ήταν «Liberte" (Ελευθερία).

Αυτή η συμμετοχή δείχνει τη σημασία της πολιτικής μέσα στο εργατικό κίνημα. Κανένας δεν πρέπει να ξεχάσει ότι πριν ένα χρόνο στη Βρετανία έγιναν απεργίες, όπου το σύνθημα που κυριαρχούσε ήταν «Βρετανικές δουλειές για τους Βρετανούς εργάτες». Δεν ήταν ένα αυθόρμητο σύνθημα, αλλά μια προσπάθεια της κυβέρνησης του Εργατικού κόμματος να διασπάσει τους εργάτες. Το ίδιο προσπάθησε και προσπαθεί εδώ και το ΠΑΣΟΚ.

Πάντοτε η σοσιαλδημοκρατία όταν βρίσκεται σε δυσκολίες, ιδιαίτερα σε κρίση όπως σήμερα, καταφεύγει στον εθνικισμό. Παλιότερα ο Αντρέας έντυνε αυτές τις προσπάθειες με αντιιμπεριαλιστικό μανδύα, σήμερα ο γιος και διάδοχός του απευθύνεται στο εργατικό κίνημα και του ζητάει να στηρίξει τα μέτρα για να «σώσει την πατρίδα από τις επιθέσεις των διεθνών κερδοσκόπων». Το πόσο αντιδραστική είναι αυτή η απόπειρα ότι τάχα θα κάνουμε θυσίες «όλοι οι Έλληνες μαζί», από τους συμβασιούχους μέχρι τους τραπεζίτες, φαίνεται από τα συγχαρητήρια που ανταλλάσσουν ο Παπανδρέου με τον Καρατζαφέρη. Ξαφνικά το ΠΑΣΟΚ και το ΛΑΟΣ μαζί μας σερβίρουν ότι είμαστε στην ίδια βάρκα με τον ΣΕΒ και βέβαια σε αυτή τη βάρκα δεν χωράνε οι «λαθρο»μετανάστες.

Το ότι ο κόσμος δεν μασάει, ότι μπορεί και διακρίνει ανάμεσα στους διεθνείς τραπεζίτες και την Μέρκελ από τη μια μεριά και την εργατική τάξη στην Γερμανία και στην Ελλάδα από την άλλη, φάνηκε και από τις απαντήσεις στα γκάλοπ, φάνηκε και από τη συμμετοχή στην καμπάνια για ιθαγένεια σε όλα τα παιδιά. Η συμμετοχή των μεταναστών στις πανεργατικές όχι μόνο δείχνει πόσο πιο μεγάλη είναι η εργατική τάξη σε σχέση ακόμα και με το 1985, αλλά και πόσο η μάχη ενάντια στις διαιρέσεις και διακρίσεις έχει αρχίσει να έχει αποτελέσματα.

Την ίδια σημασία έχει και η καμπάνια για τις 19 Μάρτη στα σχολεία. Η απόφαση της ΟΛΜΕ για δίωρη στάση και συζήτηση ενάντια στο ρατσισμό μέσα στα σχολεία είναι αντίδοτο στο αποπροσανατολιστικό δηλητήριο που σπέρνουν το ΛΑΟΣ και οι φασιστικές συμμορίες, με τον Παπανδρέου να δίνει συγχαρητήρια στον Καρατζαφέρη. Χρειάζεται στις 19 Μάρτη να θυμίσουμε ότι η Στέλλα Πρωτονοτάρι-

ου δεν είναι μόνη της. Ότι οι δάσκαλοι και οι καθηγητές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της σύγκρουσης και ενάντια στο πρόγραμμα σταθερότητας και ενάντια στο ρατσισμό και τους φασίστες.

Οι αυταπάτες του ρεφορμισμού

Το 1981 η πλειοψηφία των εργατών πίστευε ότι το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ «στις 18 Οκτώβρη Σοσιαλισμός» ήταν ρεαλιστικό. Ότι δίνοντας στις εκλογές εκείνου του Οκτώβρη πλειοψηφία στο ΠΑΣΟΚ, αυτό θα μπορούσε να περάσει από τη Βουλή μεταρρυθμίσεις που θα έφερναν κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα και καλύτερες συνθήκες για όλους. Η επίθεση και τα μέτρα σταθερότητας το 1985 κλόνισαν αυτή την εμπιστοσύνη και δημιούργησαν τεράστια κρίση στο ΠΑΣΟΚ. Υπήρχαν μαζικές διαρροές όχι μόνο επώνυμων συνδικαλιστών, αλλά απλών μελών από τις τοπικές, από τις κλαδικές, από τη νεολαία, από τις σχολές, από παντού. Έτσι τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1986 έβγαλαν πρώτα τα αριστερά ψηφοδέλτια και μέσα σ' αυτή τη φουσκονεριά αποφάσισαν ο Φλωράκης και ο Κύρκος να συνεργαστούν στις Βουλευτικές εκλογές το 1989 και να δημιουργήσουν τον ΣΥΝ. Ο κόσμος είχε μαζικά προσδοκίες ότι εκείνη η συνεργασία θα άνοιγε δρόμους προς τα αριστερά και όχι ότι θα κατέληγε σε συνεργασίες με τις κυβερνήσεις Τζανετάκη και Ζολώτα.

Η τραγωδία με τη ρεφορμιστική αριστερά είναι ότι στις κρίσιμες στιγμές χύνει την καρδάρα με το γάλα, όχι λόγω προσωπικών αδυναμιών και λαθών αλλά λόγω λαθεμένης στρατηγικής. Η στρατηγική της αλλαγής συσχετισμών μέσα από το Κοινοβούλιο, πράγμα που το επικαλούνται και σήμερα και το ΚΚΕ και ο ΣΥΝ, σήμανε όλες τις λάθος επιλογές για το κίνημα: το σταμάτημα των απεργιών, τους συμβιβασμούς με τη ΓΣΕΕ του Ραυτόπουλου, την αποδοχή του εμπαιγμού του Αντρέα που παραίτησε τον Σημίτη και μοίρασε υποσχέσεις. Γι' αυτό, μια περίοδος που ξεκίνησε με το εργατικό κίνημα να οργανώνει απεργίες διαρκείας, να προκαλεί διασπάσεις στο ΠΑΣΟΚ, να δυναμώσει την αριστερά σε επίπεδα πρωτοφανή μετά την μεταπολίτευση, έκλεισε με τη νίκη του Μητσοτάκη στις βουλευτικές εκλογές του 1990.

Επαναστατικό Κόμμα

Σήμερα χρειαζόμαστε ένα δυνατό επαναστατικό κόμμα και μπορούμε να το

Αφίσα της ΟΣΕ στην απεργία των Δήμων τον Γενάρη του 1987

δημιουργήσουμε. Η Επαναστατική Αριστερά έχει μεγαλώσει από τότε, ιδιαίτερα τα τελευταία 10 χρόνια. Το εργατικό κίνημα έχει περισσότερες εμπειρίες και λιγότερες δεσμεύσεις με τη σοσιαλδημοκρατία. Τα κόμματα της αριστεράς χρειάζεται να δώσουν μάχες για να κερδίσουν τον κόσμο που αυτή την περίοδο αποδεσμεύεται από το ΠΑΣΟΚ.

Πού μπορεί να φτάσει η κρίση του ΠΑΣΟΚ; Οι διαφοροποιήσεις του Παπουτσή και του Σκανδαλίδη μπορεί να σημαίνουν μια επανάληψη του '85, μια διάσπαση ή ένα νέο κόμμα; Προφανώς υπάρχουν κύκλοι που ανησυχούν για τις αντοχές του ΠΑΣΟΚ μέσα στη σημερινή κρίση και την απεργιακή έκρηξη. Από τον Μητσοτάκη και τον Πρετεντέρη μέχρι τον Κύρκο, υπάρχουν πολλοί που τρέχουν να προλάβουν τέτοιες εξελίξεις.

Το ζήτημα για την αριστερά δεν είναι να φτιάχνει σενάρια γύρω από τέτοιες υποθέσεις. Το ζήτημα είναι να δίνει τη δυνατότητα στη δυναμική του κόσμου να διαμορφώνει τις εξελίξεις. Πολλά θα εξαρτηθούν από το ρόλο της αντικαπιταλιστικής αριστεράς στη μάχη που έχει ξεκινήσει. Αυτό σημαίνει πρωτοβουλίες για:

● Την στήριξη των απεργιών. Δεν είναι ώρα για τις δυνάμεις της αριστεράς να θυμηθούν τις περιβόητες αντιρρήσεις του Φλωράκη για τα «γιουρούσια της πρωτοπορίας». Αντίθετα, είναι ώρα για ανάδειξη κάθε βήματος μπροστά, για ενθάρρυνση και προβολή των κομματιών που κλιμακώνουν τη δράση και για συσπείρωση και συμπαράσταση σε κάθε τέτοια μάχη. Η αντικαπιταλιστική αριστερά χρειάζεται όχι μόνο να έχει δυσπιστία στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία αλλά και εμπιστοσύνη στη δύναμη και τις δυνατότητες ενός κινήματος βάσης

● Τη διεύρυνση με αιτήματα που ζητάνε να πληρώσουν οι πραγματικοί ένοχοι για την κρίση. Τα βάζουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι στις μάχες τους, χρειάζεται η αντικαπιταλιστική αριστερά να τα προβάλλει και να δώσει μάχες μέσα στα συνδικάτα. Φορολογήστε τους πλούσιους, κρατικοποιήστε τις τράπεζες, κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση, απαγόρευση με νόμο των απολύσεων. Τέτοια αιτήματα θα χρειαστεί να γίνουν σημαία όλης της αριστεράς όχι μόνο για τις εκλογές, αλλά στη μάχη που έχει ξεκινήσει.

Χρειάζεται να είναι ξεκάθαρο ότι η συνείδηση δεν δημιουργείται έξω από την εμπειρία των εργατών όταν παλεύουν για να αποκρούσουν τα χτυπήματα. Μέσα σ' αυτή τη μάχη αλλάζουν και οι ίδιοι, και γίνονται ικανοί να δημιουργήσουν μια νέα κοινωνία.

Ναι, αυτό το κίνημα μπορεί να νικήσει. Εξαρτάται όμως από το πόσο γρήγορα η αριστερά αλλάζει.

Σε μια περίοδο γρήγορων αλλαγών, υπάρχει κίνδυνος για τους επαναστάτες να μείνουν πίσω από την τάξη. Υπάρχει μόνο ένας τρόπος να το αποφύγει κανείς. Με το να κτίσεις ένα γερό επαναστατικό κόμμα που δίνει στα καλύτερα στοιχεία της τάξης τη συλλογικότητα για να ανταποκριθούν στις εξελίξεις.

Το κλειδί στην επόμενη περίοδο είναι η ικανότητα να κινείσαι γρήγορα από την κατάσταση της άμυνας στην επίθεση, από τα οικονομικά στα πολιτικά αιτήματα και πίσω ξανά. Αυτή η ικανότητα δεν είναι ένα απλό ζήτημα ταχτικής ευελιξίας μέσα σε μια ρευστή κατάσταση. Είναι ζήτημα στρατηγικού προσανατολισμού και εμπιστοσύνης στις δυνάμεις της εργατικής τάξης. Το ρίζωμα των επαναστατών μέσα στην τάξη αυτή την περίοδο θα λειτουργήσει σαν μεγάλο πλεονέκτημα και για τους ίδιους και για το κίνημα. Για να γίνουν οι ανατρεπτικές ιδέες του αντικαπιταλισμού νικηφόρα δύναμη μέσα στους χώρους δουλειάς. ■

1 Περιοδικό «η Μαμή», Νο 9, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 1985.

2 Όπως και παραπάνω.

3 Όπως και παραπάνω. Ο Μπέης ήταν ο δήμαρχος της Αθήνας, εκλεγμένος με το ΠΑΣΟΚ.

4 Μαμή Νο 13, σελ. 31.

Ο **Γιώργος Πίττας** θυμίζει πώς ξεδιπλώθηκαν οι απεργίες από τα πρώτα βήματα του Δεκέμβρη μέχρι την Πανεργατική της 24 Φλεβάρη και τις εκρήξεις του Μάρτη.

Ένα δυνατό απεργιακό κίνημα

Η γενική απεργία στις 24 Φλεβάρη ήταν μια επίδειξη δύναμης της εργατικής τάξης. Πάνω από 2,5 εκατομμύρια απεργοί παρέλυσαν ολόκληρη τη χώρα την ίδια στιγμή που δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές ξεχύθηκαν στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, σε κάθε μικρή και μεγάλη πόλη από βορρά σε νότο και από δύση σε ανατολή. Στην Αθήνα, η απεργιακή συγκέντρωση ήταν από τις μεγαλύτερες της Μεταπολίτευσης.

Η πολιτική σημασία και ο αντίκτυπος της Πανεργατικής απεργίας στις 24 Φλεβάρη είναι τεράστια και τα μηνύματά της πολλά και με **πολλαπλούς αποδέκτες**:

- Καταρχήν τους τραπεζίτες, τους βιομήχανους και τους λακέδες τους – την ΕΕ και τις κυβερνήσεις της Ευρώπης – ότι η εργατική τάξη δεν είναι διατεθειμένη να πληρώσει τα σπασμένα της κρίσης που αυτοί δημιούργησαν. Αν η Ελλάδα αποτελεί τη «χώρα οδηγό» σε ένα πείραμα που στόχο έχει να γενικεύσει την επίθεση, καλύτερα να προσέχουν γιατί στα πειράματα συχνά συμβαίνουν ατυχήματα.
- Την εργατική τάξη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αν η πανεργατική απεργία που νίκησε το Ασφαλιστικό του Γιαννίτση το 2001 ήταν ένα κορυφαίο γεγονός για το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα, η 24Φ ήταν το κέντρο του ενδιαφέροντος για την εργατική τάξη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ατέλειωτα μηνύματα συμπαράστασης έφθασαν στην απεργιακή συγκέντρωση, από τα ευρωπαϊκά συνδικάτα μέχρι τους καπνεργάτες που απεργούν στην Τουρκία, σε αυτήν την τελευταία εβδομάδα του Φλεβάρη, που το απεργιακό της δελτίο περιελάμβανε απεργίες στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία.
- Την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, ότι ούτε η μεγάλη κοινοβουλευτική της πλειοψηφία, ούτε η συναίνεση της ΝΔ και του ΛΑΟΣ και σύσσωμων των ελληνικών media, αλλά ούτε και οι προσπάθειες της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας να βάλει πάγο στις αντιστάσεις θα καταφέρουν να ταπώσουν εύκολα την εργατική ανταρσία που ξεσπά μέρα τη μέρα από τα κάτω στους εργασιακούς χώρους, σε ολόκληρη την κοινωνία.

Ο Παπανδρέου και ο Παπακωσταντίνου ξεχνάνε πως βρίσκονται στην κυβέρνηση επειδή η Νέα Δημοκρατία

Πανεργατική Απεργία 24 Φλεβάρη

ΧΡΟΝΙΚΟ

● 04/09/09 Οι βουλευτικές εκλογές διεξάγονται εν μέσω της πολυήμερης απεργίας διαρκείας των λιμενεργατών ενάντια στο ξεπούλημα του λιμανιού του Πειραιά στην COSCO.

● 26/10/09 Πρώτη μαζική κινητοποίηση εργαζομένων στα stage που διαδηλώνουν υπό βροχή. Τις ίδιες μέρες συνεδριάζει η διοίκηση της ΓΣΕΕ που καταγγέλλει τους stagiers ως προνομιούχους, ενώ ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ δηλώνει ότι θα στηρίξει «όσα μέτρα της κυβέρνησης είναι στη σωστή κατεύθυνση». Τους επόμενους δύο μήνες, οι κινητοποιήσεις τους συνεχίζονται σε όλη τη χώρα.

26/10/09

● 6/11/09 «Διαφορετική φιλοσοφία και πολιτική» σε σχέση με το παρελθόν διακρίνει στο προσχέδιο του προϋπολογισμού ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ Παναγόπουλος.

● 11/11/09 Απεργία και διαδήλωση όλων των συμβασιούχων στο δημόσιο τομέα.

● 17/11/09 Μεγαλειώδεις πορείες για την επέτειο του Πολυτεχνείου σε όλη τη χώρα.

● 19/11/09 Συντονισμός πρωτοβάθμιων σωματείων που προτείνει την οργάνωση απεργίας στις 17 Δεκέμβρη.

● 28/11/09 Ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί κατεβαίνουν στο δρόμο.

● 30/11/09 24ωρη απεργία της ΟΕΝΓΕ. Οι ειδικευόμενοι γιατροί προχωράνε σε όλη τη χώρα σε επισχέσεις εργασίας προκειμένου να τους καταβληθούν χρωστούμενα του Αυγούστου.

● 03/12/09 24ωρη απεργία και διαδήλωση της ΠΟΕ ΟΤΑ για προσλήψεις και αυξήσεις. Διαδηλώνουν χιλιάδες συμβασιούχοι δασοπυροσβέστες. 24ωρη απεργία των εργαζομένων στη Wind.

06/12/09

● 06/12/09 Μαζικά συλλαλητήρια σε πολλές πόλεις στην επέτειο της δολοφονίας του Αλέξη Γρηγορόπουλου.

γκρεμίστηκε κάτω από το βάρος ενός δυνατού κινήματος, κάτω από το βάρος των καταλήψεων του 2006-07, της απεργιακής ανταρσίας του 2008 ενάντια στο Ασφαλιστικό, της εξέγερσης του Δεκέμβρη. Ξεχνάνε ότι οι ψήφοι που πήραν είναι δανεικές και η κοινοβουλευτική τους πλειοψηφία – παρότι μεγάλη – είναι ασταθής και πλασματική.

Κορυφή του παγόβουνου

Η 24 Φ ήταν η κορυφή ενός μεγάλου παγόβουνου. Από κάτω της, κρύβεται η συσσωρευμένη οργή είκοσι χρόνων θυσιών χωρίς αντίκρυσμα, η οργή για τις ψεύτικες υποσχέσεις της κυβέρνησης Παπανδρέου, αλλά και η συσσωρευμένη εμπειρία των αγώνων της εργατικής τάξης. Όχι μόνο ενάντια στη Νέα Δημοκρατία και τις προηγούμενες κυβερνήσεις, αλλά και στη νεοεκλεγείσα κυβέρνηση Παπανδρέου που αθετεί τις υποσχέσεις της. Οι εκλογές που έφεραν την κυβέρνηση Παπανδρέου διεξάχθηκαν εν μέσω της απεργίας στα λιμάνια. Οι πρώτοι τέσσερις μήνες της διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ συνοδεύτηκαν από εργατικούς αγώνες και ανταρσίες που, στις 24 Φλεβάρη, συναντήθηκαν όλα μαζί στην απεργία και τα συλλαλητήρια.

«Το κλίμα συναίνεσης που υπήρχε πριν έχει πάει περίπατο. Οι εργαζόμενοι αγανακτούν, το ζήτημα είναι να υπάρξει μια διαφορετική προοπτική και να κατεβούμε στους δρόμους. Σήμερα δώσαμε μια δυναμική απάντηση σαν Σωματείο με την συγκέντρωση και απεργιακή φρουρά στη Βιοκλινική του Πειραιά που είχαμε οκτώ απολύσεις. Είχαμε μια καλή συμμετοχή και μια πολύ καλή επαφή με τους εργαζόμενους του χώρου, τρεις εργαζόμενοι γράφτηκαν στο σωματείο», δήλωσε ένας συνδικαλιστής στον τομέα της ιδιωτικής υγείας, την ημέρα της πανεργατικής.

Αυτή είναι λίγο ως πολύ η εικόνα που επικρατεί στους χώρους – και του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Απέναντι στις συνεχείς επιθέσεις, οι εργαζόμενοι αντιδρούν, οργανώνονται από τα κάτω, φτιάχνουν σωματεία, δυναμώνουν τα ήδη υπάρχοντα και όπου μπορούν παίρνουν την κατάσταση στα χέρια τους. Λίγα μόνο παραδείγματα από τις τελευταίες εβδομάδες σε άσχετους μεταξύ τους χώρους είναι ενδεικτικά:

● Έκτακτη συνέλευση νοσοκομειακών γιατρών στο Ιπποκράτειο Θεσσαλονίκης, την περασμένη βδομάδα αναγκάζει τη διοίκηση να πάρει πίσω εξαγγελθείσες περικοπές στις εφημερίες και αποφασίζει κλιμάκωση κινητοποιήσεων το Μάρτη.

● Έκτακτη μαζική συνέλευση των εργαζομένων γίνεται και στον ΔΟΛ, χωρίς καν να υπάρχει επιχειρησιακό σωματείο, όπου αποφασίζονται κινητοποιήσεις αν η εργοδοσία προχωρήσει σε 20% «εθελούσιες» εξόδους.

● Στη Μυτιλήνη, ο εργοδότης της εφημερίδας Αιολικά Νέα προσπαθεί να αναγκάσει πέντε εργαζόμενους στη σελιδοποίηση να υπογράψουν χαμηλότερη από την κλαδική τους συλλογική σύμβαση. Οι

Οργισμένο συλλαλητήριο το απόγευμα της Πέμπτης 4 Μάρτη στο κέντρο της Αθήνας

είκοσι συνολικά εργαζόμενοι στο χώρο τούς συμπαραστέκονται. Στις 25 Φλεβάρη, την επόμενη της Πανεργατικής, η εργοδοσία κλείνει με λουκέτο την επιχείρηση. Οι εργαζόμενοι απαντάνε την επόμενη, με μάζεμα υπογραφών συμπαράστασης, συγκέντρωση ψηφισμάτων από τα άλλα συνδικάτα και συγκέντρωση στο κέντρο της πόλης (οι κινητοποιήσεις τους βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη).

Χώροι που θεωρούνταν «ασφαλείς» και είχαν χρόνια να κινητοποιηθούν, όπως οι Τελωνειακοί ή οι εργαζόμενοι στο υπουργείο Οικονομικών, προχώρησαν σε επαναλαμβανόμενες απεργίες. Οι εργαζόμενοι της ΟΣΥΟ απαγόρεψαν με απεργιακή φρουρά την είσοδο, όχι μόνο των απεργοσπαστών, αλλά και του ίδιου του αρχιστράτηγου της επίθεσης Παπακωσταντίνου στο ίδιο του το υπουργείο, πετυχαίνοντας καθολική συμμετοχή στην απεργία.

Είναι φανερό ότι το κοινωνικό εύρος των επιθέσεων, της οργής και της αντίστασης είναι τόσο μεγάλο που συμπαρασύρει όλα τα κομμάτια της εργατικής τάξης, από τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα μέχρι αυτούς του δημοσίου, από τους εργαζόμενους της ELITE μέχρι τους μηχανικούς του δημοσίου, είτε ζουν στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη είτε σε μικρές πόλεις. Για αυτό το λόγο δεν έπιασε τόπο και η διασπαστική προπαγάνδα της κυβέρνησης και των ΜΜΕ ότι με τα νέα μέτρα θα θιχτούν «οι προνομιούχοι», οι δημόσιοι υπάλληλοι.

Για αυτό το λόγο δεν δουλεύουν, μέχρι στιγμής, ούτε τα σχέδια και οι μανούβρες του πρόεδρου της ΓΣΕΕ Παναγόπουλου προκειμένου να αποφύγει τη μετωπική σύγκρουση με την κυβέρνηση. Η πανεργατική απεργία στις 24 Φλεβάρη το έδειξε αυτό καθαρά: ο Παναγόπουλος και η ηγεσία της ΓΣΕΕ κάλεσαν την 24ωρη απεργία στις 24Φ για να αποφύγουν να συμπέσουν με την ΑΔΕΔΥ που είχε καλέσει απεργία στο Δημόσιο στις 10 Φλεβάρη. Η δικαιολογία που χρησιμοποίησαν ήταν ότι οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα θα κάνουν απεργία «για τη νέα ΣΣΕ και την διεκδίκησή της από τις εργοδοτικές οργανώσεις», με απλά λόγια ενάντια στο ΣΕΒ και όχι την κυβέρνηση και το Σταθεροποιητικό Πρόγραμμα. Τι ακολούθησε;

Η απεργία και οι συγκεντρώσεις της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φλεβάρη, που ήταν οι μεγαλύτερες των τελευταίων χρόνων ανάγκασαν την ηγεσία της ΑΔΕΔΥ να κάλεσει και αυτή στις 24 Φλεβάρη. Ετσι η 24Φ, μια μέρα που ορίστηκε από την ηγεσία της ΓΣΕΕ με σκοπό να αποφύγει μια γενική απεργία, κατέληξε τελικά ακριβώς το αντίθετο, έγινε μέρα γενικής απεργίας.

Μεγάλο ρόλο για να ξεκινήσει αυτό το ντόμινο κινητοποιήσεων, είχε ο συντονισμός των σωματείων που ξεκίνησε με πρωτοβουλία μιας ΕΛΜΕ και ενός Διδασκαλικού Συλλόγου και άνοιξε το δρόμο για την απεργία στις 17 Δεκέμβρη, όταν ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ αρνήθηκαν να καλέσουν έστω κι ένα απογευματινό συλλαλητήριο για τον προϋπολογισμό. Ηταν η

Τετάρτη 24 Φλεβάρη: Χιλιάδες απεργοί διαδηλωτές στους δρόμους

ΧΡΟΝΙΚΟ

● 07/12/09 Πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο και απεργία (ΟΛΜΕ-ΔΟΕ, αλλά καλεί και η ΑΔΕΔΥ στάση εργασίας) στη μνήμη του Αλέξη Γρηγορόπουλου. Συνεχίζεται η πολυήμερη απεργία των συμβασιούχων του Δήμου Αθήνας.

● 15/12/09 Ξεκινάει η απεργία των εργαζομένων στο Δήμο Πειραιά. Κρατάει αρκετές μέρες, βγαίνει παράνομη και καταχρηστική, αλλά πετυχαίνει την πρόσληψη μονίμων και όχι συμβασιούχων υπαλλήλων στη νέα διεύθυνση καθαριότητας.

07/01/10

● Μέσα Δεκέμβρη ξεκινάει η επίσχεση εργασίας των εργαζομένων στο εργοστάσιο της Elite που διεκδικούν δεδουλευμένα και να μη χάσουν τις δουλειές τους. Στις 7 Γενάρη, οι εργαζόμενοι προχωρούνε σε κατάληψη που κερδίζει τη συμπαράσταση της τοπικής κοινωνίας και πολλών σωματείων και συνδικάτων, και αναγκάζουν την εργοδοσία να καταβάλλει κάποια χρήματα. Συνεχίζουν με επίσχεση εργασίας.

● 17/12/09 Οι ηγεσίες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ αρνούνται να κάνουν κινητοποίηση ενόψει προϋπολογισμού. Η κίνηση για απεργία στις 17 Δεκέμβρη απλώνεται. Στις 17/12 απεργούν: ΟΛΜΕ, ΟΕΝΓΕ, ΕΣΗΕΑ, ΕΜΔΥΔΑΣ, όλες οι Ομοσπονδίες του ΠΑΜΕ, δεκάδες Διδασκαλικοί Σύλλογοι, το Σωματείο του Αττικού Νοσοκομείου, το Σωματείο των συμβασιούχων του ΥΠΠΟ, ο ΣΕΙΝΑΠ, το Σωματείο Μισθωτών Τεχνικών, το Σωματείο των εργαζόμενων στα τηλεφωνικά κέντρα του ΟΤΕ. Στα Γιάννενα συμμετέχει το νομαρχιακό τμήμα της ΑΔΕΔΥ. Μεγάλες συγκεντρώσεις Πανελλαδικά.

17/12/09

● 9/1/10 Η ΑΔΕΔΥ αποφασίζει να καλέσει την 24ωρη στις 10 Φλεβάρη. Η ΓΣΕΕ αρνείται να την κάνει πανεργατική με συμμαχία ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ που προτείνουν απεργία στις αρχές Μάρτη.

ΧΡΟΝΙΚΟ

● **26/1/10** Απεργούν οι εργαζόμενοι στην Hellas on Line με αίτημα την ανάκληση απολύσεων και το σταμάτημα της τρομοκρατίας. Γίνεται απεργιακή φρουρά στην είσοδο του κεντρικού κτηρίου. Οι απολυμένοι συμβασιούχοι της Ολυμπιακής στήνουν αντίσκηνα έξω από το υπουργείο Μεταφορών.

● **29/1/10** Τρεις χιλιάδες πυροσβέστες διαδηλώνουν στην Αθήνα με ένα μεγάλο μέρος της διαδήλωσης να προχωράει σε αποκλεισμό του αρχηγείου του πυροσβεστικού σώματος.

29/01/10

● **03 και 05/2/10** Απεργία των Βιβλιοϋπαλλήλων στις εκδόσεις Αγρα για την ανάκληση απόλυσης του Ν. Παλαιστίδη.

● **03/2/10** Η ΓΣΕΕ αναγκάζεται να καλέσει 24ωρη απεργία στις 24 Φλεβάρη.

● **04-05/2/10** 48ωρη απεργία των τριών Ομοσπονδιών του Υπουργείου Οικονομικών (Εφοριακοί, τελωνιακοί, υπάλληλοι Υπουργείου). Οργανώνονται περιφρουρήσεις έξω από τα υπουργεία και στους χώρους δουλειάς. Η 48ωρη έρχεται σαν αποτέλεσμα της ανταρσίας της βάσης και της πίεσης μαζικότατων γενικών συνελεύσεων που καλούνται μετά από μάζεμα υπογραφών από τα κάτω.

04/02/10

● **4-5-6/02/10** Στο συνέδριο της ΟΕΝΓΕ η αριστερά παίρνει την πλειοψηφία στο Γενικό Συμβούλιο της Ομοσπονδίας. Ψηφίζεται αντί-διάγγελμα ενάντια στο Πρόγραμμα Σταθερότητας.

● **5-6 /02/10** Συνέδριο του Εργατικού Κέντρου Πειραιά, όπου εκφράζεται άνοδος της αριστεράς.

πρωτοβουλία που έβαλε και τη συνέχεια για τις 10Φ συμπαρασύροντας στο δρόμο της απεργίας μεγάλες ομοσπονδίες, το ΠΑΜΕ, την ΑΔΕΔΥ και τέλος στις 24Φ και την ίδια τη ΓΣΕΕ.

Είμαστε ακόμα στην αρχή

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι το κίνημα ξεμπέρδεψε με τις επιθέσεις και την προπαγάνδα της κυβέρνησης που αλλάζει και προσαρμόζεται, ούτε με τις τρικλοποδιές που βάζουν οι συνδικαλιστικές ηγεσίες. Κάθε άλλο. Η κυβέρνηση προσπαθεί πλέον να παρουσιάσει τα μέτρα σαν «επιτυχία» της κυβέρνησης που κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη της ΕΕ και των αγορών και να σταματήσει τους κερδοσκόπους. Την ίδια στιγμή μοιράζει στις ηγεσίες των συνδικάτων υποσχέσεις και «δεσμεύσεις» ότι θα επιστρέψει λεφτά αργότερα «αν το Πρόγραμμα Σταθερότητας πάει καλά το 2010» και καλεί όλους τους εργαζόμενους σε εθνική συστράτευση για «να σώσουμε τη χώρα».

Παίρνοντας τέτοιου τύπου «δεσμεύσεις» οι ηγεσίες στις Ομοσπονδίες των Εφοριακών, του υπουργείου Οικονομικών και των Τελωνειακών, με αυτή τη σειρά ανέστειλαν διαδοχικά τις απεργίες τους. Η ΟΣΥΟ (Υπουργείο Οικονομικών) τα έριξε στους εφοριακούς που έκλεισαν πρώτοι την απεργία και αποδέχτηκε τις περικοπές 10%, με υποσχέσεις για «ειδικό μισθολόγιο». Η Ομοσπονδία των Τελωνειακών έκλεισε τελευταία την απεργία όταν βγήκε παράνομη και καταχρηστική, χωρίς όμως να καλέσει ποτέ έστω και μια διαδήλωση. Η ηγεσία της Ομοσπονδίας των Εφοριακών, που ο πρόεδρός της από την αρχή είχε δηλώσει ότι «οι εργαζόμενοι αποδέχονται 8%» περικοπές, καταπάτησε πρώτος με πραξικόπημα την απόφαση του Γενικού Συμβουλίου για 48ωρη απεργία, χωρίς καν ακόμα να έχει ανακοινώσει τι «πήρε» από το υπουργείο. Όμως δύο εβδομάδες μετά, η ηγεσία της ΠΟΕ-ΔΟΥ αναγκάστηκε να καλέσει εκ νέου 48ωρη απεργία 8-9 Μάρτη και έκτακτο συνέδριο στις 11 Μάρτη!

Η εξέλιξη αυτή επιβλήθηκε από τα κάτω. Επί 15 μέρες, οι σύλλογοι των εφοριακών τοπικά αποφάσιζαν σε συνελεύσεις τους συνέχιση των κινητοποιήσεων, σε συλλόγους που η ΠΑΣΚΕ είχε τεράστια πλειοψηφία. Στο σύλλογο της Αθήνας, η ηγεσία της Ομοσπονδίας διέλυσε μια συνέλευση 500 εργαζομένων για «έλλειψη απαρτίας» και αποχώρησε κάτω από γιουχαΐσματα με τη συντριπτική πλειοψηφία των παρόντων να παραμένει και να συζητάει την οργάνωση της επόμενης συνέλευσης ενόψει της κατάθεσης του νομοσχεδίου. Κάτω από αυτήν την πίεση η ηγεσία στην ΠΟΕ-ΔΟΥ κάλεσε τη 48ωρη απεργία και το έκτακτο συνέδριο.

Παρασκευή 5 Μάρτη, Σύνταγμα

Οι ανταρσίες απέναντι στην άρνηση των συνδικαλιστικών ηγεσιών να ξεκινήσουν ή να δώσουν προοπτική στους αγώνες αρχίζουν να συνοδεύονται από αλλαγές συσχετισμών, όχι μόνο σε πρωτοβάθμια Σωματεία, αλλά ακόμα και σε επίπεδο Ομοσπονδιών και Εργατικών Κέντρων. Στα συνέδρια της ΟΕΝΓΕ και του Εργατικού Κέντρου Πειραιά, οι δυνάμεις της Αριστεράς πήραν την πλειοψηφία απέναντι στην ΠΑΣΚΕ και τη ΔΑΚΕ. Μέσα στην ίδια την ΠΑΣΚΕ έχουν ανοίξει εσωτερικές συγκρούσεις. Όλα τα σημάδια δείχνουν ότι πολύ γρήγορα η κατάσταση μέσα στα συνδικάτα θα θυμίζει το 1985, όταν το ΠΑΣΟΚ, εν μέσω ανταρσίας στα μέτρα του τότε υπουργού Οικονομικών Σημίτη, έχασε την πλειοψηφία της δύναμής του μέσα στους εργατικούς χώρους.

Να οργανώσουμε την αντίσταση από τα κάτω

Με την κυβέρνηση να ανακοινώνει το δεύτερο πακέτο περικοπών – με την επί πλέον περικοπή των επιδομάτων και το φάγωμα του 30% των δώρων στο δημόσιο, αλλά και με το άπλωμα των περικοπών στους εργαζόμενους στις ΔΕΚΟ και

στις τράπεζες – και την ψήφιση του νομοσχεδίου με τη μορφή του κατεπείγοντος, οι εξελίξεις κινούνται με ραγδαίους ρυθμούς:

Η απόφαση της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ να καλέσουν στάση εργασίας και συγκέντρωση στη Βουλή στις 5 Μάρτη μέρα ψήφισης του νομοσχεδίου πήρε διαστάσεις νέας πανεργατικής με τους εργαζόμενους στην ΟΛΜΕ, τη ΔΟΕ, την ΟΕΝΓΕ, τη ΔΕΗ, τον ΗΣΑΠ, την ΕΘΕΛ, τον ΗΛΠΑΠ να προκηρύσσουν 24ωρη απεργία, ενώ οι εργαζόμενοι της πρώην Ολυμπιακής έχουν καταλάβει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους απαιτώντας να εξασφαλίσουν το εργασιακό τους μέλλον.

Το κύμα οργής που προκάλεσε η ανακοίνωση των μέτρων, το μαζικό συλλαλητήριο της Πέμπτης 4 Μάρτη και η επιτυχία της απεργίας της επόμενης μέρας έβαλε πίεση ώστε ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ να καλέσουν νέα Πανεργατική για τις 11 Μάρτη. Αυτή η πίεση εκφράστηκε εντονότατα προς το προεδρείο της ΓΣΕΕ στη Σύσκεψη Ομοσπονδιών και Εργατικών Κέντρων στις 4 Μάρτη.

Τα σωματεία, τα συνδικάτα, οι Ομοσπονδίες πρέπει να συνεχίσουμε να πιέζουμε στην κατεύθυνση της γενίκευσης του αγώνα με πανεργατικές απεργίες όπου η εργατική τάξη ανακαλύπτει τη δύναμή της και αποκτάει αυτοπεποίθηση. Αλλά οι πανεργατικές από μόνες τους δεν φτάνουν. Για να μπορέσουμε να πετάξουμε στα σκουπίδια το Πρόγραμμα Σταθερότητας χρειάζονται άμεση κλιμάκωση.

Ηδη, οι εργαζόμενοι στους δήμους έχουν αποφασίσει κλείσιμο της χωματερής 6 Μάρτη και απεργία 10 Μάρτη. Οι νοσοκομειακοί γιατροί ετοιμάζονται για εφημεριακό κραχ και επισχέσεις εργασίας μέσα στο Μάρτη. Οι μηχανικοί έχουν μπλοκάρει τις επιτροπές του Δημοσίου αρνούμενοι να υπογράψουν. Οι Ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών υπόσχονται να συντονιστούν με αυτούς τους κλάδους.

Αυτοί οι αγώνες πρέπει να συντονιστούν σε κοινά βήματα με στόχο την κλιμάκωση με απεργίες διάρκειας. Η μόνη δύναμη που έχουν οι εργαζόμενοι ενάντια στους μηχανισμούς που ενορχηστρώνουν την επίθεση, τις τράπεζες, τους βιομήχανους, το ΔΝΤ, την ΕΕ και την Κυβέρνηση, είναι η συλλογικότητά τους σαν τάξη, η δύναμη να αφήσουν τα εργαλεία, να κατεβάσουν τους διακόπτες, τα ρολά και να σβήσουν τις οθόνες των υπολογιστών τους.

Για να μπορέσουν να νικήσουν, χρειάζονται την οργάνωση αυτής της δύναμης από τα κάτω. Επιτροπές αγώνα σε κάθε σωματείο που να οργανώνουν τις απεργίες με τη συμμετοχή των πιο μαχητικών κομματιών. Γενικές συνελεύσεις, ώστε οι αποφάσεις να παίρνονται στη βάση και οι συνδικαλιστικές ηγεσίες ανά πάσα στιγμή να είναι υπόλογες για τις πράξεις τους. Απεργιακές φρουρές που να σταματάνε την απεργοσπασία και να δίνουν κάλυψη στους εργαζόμενους που θέλουν να απεργήσουν, στο δημόσιο αλλά και στον ιδιωτικό τομέα. Οργάνωση της συμπαράστασης στους χώρους που βρίσκονται σε απεργία και δημιουργία απεργιακών ταμείων για τη στήριξη των απεργών.

Χρειάζονται επίσης και μια ξεκάθαρη αντικαπιταλιστική προοπτική. Το σύνθημα «την κρίση να πληρώσουν οι καπιταλιστές», που πριν από λίγα χρόνια θα μπορούσε να ακούσει κανείς στα μπλοκ της ριζοσπαστικής και αντικαπιταλιστικής αριστεράς αντηχεί σήμερα στις διαδηλώσεις όλων των εργαζόμενων, καθώς το «κοινωνικό πρόσωπο» της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ έχει γίνει προσωπείο που φθίνει με ραγδαίους ρυθμούς. Η απάντηση στην κρίση του καπιταλισμού μπορεί να είναι μόνο η πάλη της εργατικής τάξης για την ανατροπή αυτού του αδηφάγου συστήματος, η πάλη για το Σοσιαλισμό. Όπως τηλεγραφικά έγραφε ένα πανώ των εργαζόμενων του σωματείου εργαζομένων στα χημικά και τα καλλυντικά στις 24 Φλεβάρη: «Είσαστε η κρίση, είμαστε η λύση». ■

ΧΡΟΝΙΚΟ

● 8-9/2/10 Μαζικές διαδηλώσεις των πρώην εργαζόμενων της Ολυμπιακής.

Κατάληψη Γενικού Λογιστηρίου απ' τους πρώην εργαζόμενους της Ο.Α.

● 10/2/10 Απεργούν όλες οι Ομοσπονδίες της ΑΔΕΔΥ, η ΕΜΔΥΔΑΣ, η ΠΟΣ ΟΣΕ, η ΠΟΕΙΔΔ, πρωτοβάθμια σωματεία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, οι Ομοσπονδίες του ΠΑΜΕ. Η ΕΜΔΥΔΑΣ ξεκινάει μπλοκάρισμα των Επιτροπών Δημοσίων Έργων.

● 16/2/10 Απεργίες στο Υπουργείο Οικονομικών και των Τελωνειακών.

09/03/10

● 17/2/10 Οι εργαζόμενοι στο υπουργείο Οικονομικών κατεβαίνουν σε μαζικό συλλαλητήριο στην Αθήνα.

● 18/02/10 Στάση εργασίας και συγκέντρωση της ΕΜΔΥΔΑΣ. Στάσεις εργασίας στο ΔΟΛ.

24/02/10

● 24/02/10 Πανεργατική 24ωρη απεργία-Σεισμός. Απεργούν 2,5 εκατομμύρια εργαζόμενοι που παραλύουν τη χώρα. Η συγκέντρωση από τις μεγαλύτερες της μεταπολίτευσης στην Αθήνα. Δεκάδες χιλιάδες διαδηλώνουν στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις.

Η κατάληψη στην ELITE

Ο **Νεκτάριος Δαργάκης** συνοψίζει τα μαθήματα από τον αγώνα της ELITE.

Εκδήλωση συμπαράστασης στην κατάληψη της ELITE, Περιστέρι 15 Γενάρη

Η κατάληψη στο εργοστάσιο της ELITE ήρθε να θυμίσει κάποιες από τις καλύτερες παραδόσεις του εργατικού κινήματος.

Δεν είναι πρώτη φορά που οι εργοδότες προχωρούν σε κλεισίματα των επιχειρήσεων και απόλυση των εργαζόμενων. Η δεκαετία του 1980 είναι γεμάτη με παραδείγματα «προβληματικών» επιχειρήσεων που δόθηκαν μάχες κόντρα στους εργοδότες με τους πιο προωθημένους τρόπους από την μεριά των εργατών.

΄Ενα από τα καλύτερα και νικηφόρα παραδείγματα είναι η κρατικοποίηση των Ναυπηγείων του Σκαραμαγκά το 1985. Τον Απρίλη εκείνης της χρονιάς ο Νιάρχος, ιδιοκτήτης τότε των Ναυπηγείων, ανακοίνωσε το κλείσιμο της επιχείρησης λόγω χρεών.

Οι εργαζόμενοι απάντησαν άμεσα. Οργάνωσαν πορεία δύο μόλις μέρες μετά και στη συνέχεια υιοθέτησαν συνθήματα όπως «έξω ο Νιάρχος από το Ναυπηγείο» και «ούτε μια δραχμή στο Νιάρχο το ληστή». Ταυτόχρονα, για να πιέσουν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να πάρει θέση αποφάσισαν κατάληψη των Ναυπηγείων για να περιφρουρούν τα μηχανήματα και να οργανώσουν καλύτερα τον αγώνα τους.

Ξεσηκώθηκε ένα τεράστιο κύμα συμπαράστασης από όλη τη χώρα, οι εργαζόμενοι δεν υποχώρησαν ούτε συμβιβάστηκαν με τα ψίχουλα που τους υπόσχονταν ως επίδομα και τον Ιούλη του 1985 τα Ναυπηγεία κρατικοποιήθηκαν.

Δεν χρειάζεται όμως να γυρίσουμε στη δεκαετία του '80 για να βρούμε παρόμοιους αγώνες. Με κατάληψη είχαν απαντήσει οι εργαζόμενοι της Altec Telecoms το φθινόπωρο του 2008 απέναντι στις απολύσεις που ήθελε να κάνει η εταιρία.

Πιο πρόσφατο παράδειγμα ήταν ο Ελεύθερος Τύπος. ΄Οταν το ζεύγος Αγγελόπουλου αποφάσισε να κλείσει την εφημερίδα και το ραδιοσταθμό City τον Ιούνιο του 2009 βρέθηκε μπροστά σε μια μαχητική κατάληψη των εργαζόμενων. ΄Εφτιαξαν απεργιακή επιτροπή, οργάνωναν τακτικές συνελεύσεις, κυκλοφόρησαν τρία φύλλα του «Εναλλακτικού Τύπου» που ήταν μια προσπάθεια για εργατικό έλεγχο και σύνδεση με την υπόλοιπη εργατική τάξη.

Σε αυτήν την παράδοση ανήκει και η μάχη της ELITE. ΄Οταν ο Χριστοδουλάτος, ιδιοκτήτης του εργοστασίου, ανακοίνωσε το κλείσιμο της εταιρίας ήταν μια είδηση-σεισμός. Το εργοστάσιο έχει 250 εργαζόμενους στην παραγωγή, ενώ στα μαγαζιά της ELITE που υπάρχουν σε δεκάδες πόλεις δουλεύουν 3000 εργαζόμενοι. Η ELITE είναι το μεγαλύτερο εργοστάσιο υποδηματοποιίας στην Ελλάδα, ενώ έχει κάνει ανοίγματα και στο εξωτερικό. Επίσης, γύρω της δουλεύουν άλλες εταιρίες που την προμηθεύουν με υλικά και που κινδυνεύουν αν η ίδια κλείσει.

Η πιο σημαντική καμπή στον αγώνα των εργαζόμενων κόντρα στις απολύσεις και το κλείσιμο του εργοστασίου ήταν η απόφαση για κατάληψη στις 7 του Γενάρη. ΄Ηταν μια απόφαση που έπαιξε ρόλο τόσο για τους ίδιους τους εργάτες της ELITE και τη σύγκρουση τους με τον ιδιοκτήτη όσο και για όλους τους χώρους.

Η κατάληψη του εργοστασίου τους έφερε σε καλύτερη θέση απέναντι στο αφεντικό. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι εργαζόμενοι βρίσκονταν σε επίσχεση εργασίας για ένα περίπου μήνα, αλλά αυτό δεν εμπόδιζε τον Χριστοδουλάτο να συνεχίζει να κάνει τις μπίζνες του αφού είχε πρόσβαση στις αποθήκες και μπορούσε να τροφοδοτεί τα μαγαζιά του.

΄Οταν κατάλαβαν ότι θέλει να πάρει τα αποθέματα παπουτσιών και να τα μεταφέρει αλλού, τότε αποφάσισαν να καταλάβουν κάθε χώρο του εργοστασίου. Αυτό τους έφερε μπροστά σε νέα δεδομένα. ΄Εμαθαν τη διαφορά της κατάληψης από την επίσχεση και άρχισαν να οργανώνουν εβδομαδιαίες συνελεύσεις για να συντονίσουν καλύτερα τον αγώνα τους.

Κίνημα Συμπαράστασης

Η απόφαση για την κατάληψη δεν έπαιξε ρόλο μόνο στην κλιμάκωση του αγώνα της ELITE, αλλά έδωσε το καλύτερο μήνυμα στα υπόλοιπα κομμάτια της εργατικής τάξης και της νεολαίας που παλεύουν για να μην φορτωθούν την κρίση. Το κίνημα συμπαράστασης που ξεδιπλώθηκε πανελλαδικά αγκάλιασε εκατοντάδες εργατικούς χώρους και σχολές.

Η Επιτροπή Αλληλεγγύης Συνδικάτων και Συνδικαλιστών πήρε την πρωτοβουλία να βγάλει αφίσα, προκήρυξη και ψηφίσματα συμπαράστασης. Ακόμα, άνοιξε τη συζήτηση ότι για να στηριχτεί ένας τέτοιος αγώνας χρειάζεται δυνατό απεργιακό ταμείο. Μόνο από εξορμήσεις σε εργατικούς χώρους και γειτονιές μαζεύτηκαν πάνω από 3000 ευρώ από κόσμο που καταλάβαινε τη σημασία μιας τέτοιας μάχης ειδικά σε αυτή την περίοδο. Ψηφίσματα συμπαράστασης βγήκαν από δεκάδες σωματεία και ομοσπονδίες που ενίσχυσαν και υλικά τον αγώνα στο εργοστάσιο. Για παράδειγμα το συνέδριο της ΟΕΝΓΕ πήρε απόφαση να ενισχύσει με 1000 ευρώ.

Σε πολλές περιοχές οργανώθηκαν πολιτικές εκδηλώσεις στήριξης της κατάλη-

ψης. Στο Περιστέρι έγινε εκδήλωση στην Ξυλοτεχνία με συμμετοχή από τους εργαζόμενους της ELITE. Παρόμοιες εκδηλώσεις έγιναν στον Κολωνό, στο Χαλάνδρι, στη Θεσσαλονίκη.

Στον ΟΛΠ, στο Δήμο Αγίας Παρασκευής, στο Δήμο Περιστερίου και σε άλλους εργατικούς χώρους οργανώθηκαν συγκεντρώσεις αλληλεγγύης με ομιλητές εργαζόμενους από την κατάληψη του εργοστασίου.

Το μήνυμα του αγώνα της ELITE ξεσήκωσε και τις σχολές. Δεκάδες γενικές συνελεύσεις πανελλαδικά πήραν απόφαση στήριξης και αντιπροσωπεία από φοιτητικούς συλλόγους στην Αθήνα επισκέφτηκε το κατειλημμένο εργοστάσιο και κρέμασε πανό συμπαράστασης έξω από το κτίριο.

Το Σάββατο 16 Γενάρη, έγιναν πικετοφορίες έξω από μαγαζιά της ELITE στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Η ανταπόκριση από τον κόσμο ήταν εντυπωσιακή. Δεκάδες άτομα υπέγραψαν το κείμενο συμπαράστασης και έδωσαν οικονομική ενίσχυση. Το εργοστάσιο της ELITE επισκέφτηκαν και κλιμάκια των κομμάτων της Αριστεράς για να δηλώσουν την στήριξη τους: το ΚΚΕ, ο ΣΥΡΙΖΑ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, το ΣΕΚ.

Η κατάληψη είχε στριμώξει τον Χριστοδουλάτο αφού δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στα λογιστήρια και τις αποθήκες. Ενώ στην αρχή δεν διαπραγματευόταν με τους εργαζόμενους, μετά την κατάληψη αναγκάστηκε να πληρώσει στους εργαζόμενους ένα μέρος από αυτά που τους χρώσταγε και να υπόσχεται ότι κανένας δεν θα απολυθεί, αλλά αντίθετα θα δοθούν αποζημιώσεις σε όποιον ήθελε να φύγει.

Στις 19 Γενάρη, οι εργαζόμενοι αποφάσισαν να σταματήσουν την κατάληψη και να συνεχίσουν τον αγώνα τους με επίσχεση εργασίας. Η απόφαση αυτή δεν ήρθε τυχαία. Στην πραγματικότητα, από την αρχή της κινητοποίησης και σε κάθε βήμα της υπήρχαν δύο βασικές απόψεις που συγκρούονταν μέσα στην ELITE. Η πρόταση για το κλείσιμο της κατάληψης ήρθε από τον πρόεδρο της Ομοσπονδίας Εργατοϋπάλληλων Κλωστοϋφαντουργίας, Ιματισμού και Δέρματος(ΟΕΚΙΔΕ) που ελέγχεται από το ΠΑΜΕ. Η τοποθέτηση του στη συνέλευση ήταν χαρακτηριστική: *«Συνάδελφοι, υπάρχουν αντιρρήσεις; Συμφωνούμε στο να λήξει η κατάληψη; Είναι μια μορφή πάλης την οποία την χρησιμοποιήσαμε για τους λόγους που την χρησιμοποιήσαμε, όλοι μαζί το αποφασίσαμε, αυτή τη στιγμή αυτή η μορφή πάλης αναστέλλεται και εδώ είμαστε να αποφασίζουμε. Επιφυλάξεις υπάρχουν σε όλους μας, αλλά νομίζω ότι έχει γίνει ένα βήμα σοβαρό»*.

Από την άλλη μεριά είχε διαμορφωθεί ένα κομμάτι εργαζόμενων μέσα στο εργοστάσιο που ήθελε να συνεχίσει η κατάληψη, να μην συμβιβαστούν με τις υποσχέσεις του αφεντικού. Αυτή ήταν και η άποψη που πρόβαλε η Εργατική Αλληλεγγύη και είχε πρωτοστατήσει να βγει ο αγώνας της ELITE προς τα έξω. Ήταν αυτοί που είχαν μιλήσει στις εκδηλώσεις συμπαράστασης, αυτοί που έβαζαν τα πιο προχωρημένα ερωτήματα σε συζήτηση. Αυτή η προσπάθεια συνεχίζεται. Η συναυλία συμπαράστασης στους εργαζόμενους της ELITE στις 5 Φλεβάρη στα Προπύλαια είναι ένα δυνατό παράδειγμα. Ταυτόχρονα, αυτό το κομμάτι έχει την άποψη να φτιαχτεί εργοστασιακό σωματείο, ένα ζήτημα που το ΠΑΜΕ κόντραρε και κοντράρει, βάζοντας το σε ψεύτικη αντιπαράθεση με την ΟΕΚΙΔΕ.

Η μάχη για να μείνει ανοιχτό το εργοστάσιο δεν έχει κλείσει. Οι εργαζόμενοι της ELITE παρόλες τις δυσκολίες συνεχίζουν την επίσχεση εργασίας σε όλο το εργοστάσιο και οργανώνουν εβδομαδιαίες συνελεύσεις. Επίσης, κατέβηκαν στην μεγάλη Πανεργατική απεργία στις 24 Φλεβάρη. Η επιλογή να κάνουν κατάληψη σε όλους τους χώρους ξανά είναι κρίσιμη σε αυτή τη στιγμή αφού το αφεντικό καίγεται να μείνουν ανοιχτές οι αποθήκες γιατί σε λίγο θα ξεκινήσει η διάθεση των καλοκαιρινών παπουτσιών.

Η περίοδος που διανύουμε καθορίζεται από τις εργατικές αντιστάσεις απέναντι στις επιθέσεις και την κρίση. Όπως έλεγε και ένας εργαζόμενος στο εργοστάσιο «όλος ο κόσμος είναι μια ELITE». Παρόμοιες καταστάσεις θα υπάρξουν και για αυτό είναι καθήκον για τους αντικαπιταλιστές να είναι στις μύτες των ποδιών τους, να μπαίνουν σε αυτές τις μάχες από την αρχή. Αυτό δεν αποτελεί ένα τυπικό καθήκον. Η παρουσία ή όχι ενός οργανωμένου κομματιού που θα βάζει την προοπτική της σύγκρουσης μέχρι το τέλος μέσα σε κάθε χώρο θα παίξει ρόλο για το αν σε μια τέτοια μάχη το αποτέλεσμα θα είναι η ήττα, ο συμβιβασμός ή η νίκη.

Εργατικός έλεγχος

Τέλος, κάθε φορά που η εργατική τάξη έχει προχωρήσει σε καταλήψεις επιχειρήσεων ή εργοστασίων, το ζήτημα του εργατικού ελέγχου έρχεται στην ημερήσια διάταξη. Στο κίνημα των «προβληματικών» στις αρχές της δεκαετίας του '80, είχε δημιουργηθεί η ΟΒΕΣ (Ομοσπονδία Βιομηχανικών Εργατικών Σωματείων) που συντόνιζε όλες τις επιχειρήσεις που βρίσκονταν σε απεργίες και καταλήψεις. Το 1982 είχε φτάσει να έχει 133 σωματεία στη δύναμή της. Εντυπωσιακό ήταν το καταστατικό της που έβαζε το ζήτημα του εργατικού ελέγχου.

Τα κείμενα του δεύτερου συνεδρίου της αναφέρουν: *«πραγματικά αγωνιστικός, πραγματικά ταξικός συνδικαλισμός είναι αυτός που συνδυάζει τον αγώνα για τα άμεσα προβλήματα με τον ευρύτερο αγώνα για την επαναστατική μετατροπή της κοινωνίας, για την κατάργηση του συστήματος που δημιουργεί και αναπαράγει τα προβλήματα... Στόχος μας δεν είναι να εξωραΐσουμε το καπιταλιστικό σύστημα. Αλλά αναπτύσσοντας ένα πλατύ κίνημα εργατικού ελέγχου βάζουμε τις κατευθύνσεις για μία διέξοδο από την κρίση προς όφελος του εργαζόμενου λαού, για μία νέα κοινωνία»*. ■

Συναυλία συμπαράστασης στην ELITE, Προπύλαια 15 Φλεβάρη

Εργάτες ενωμένοι

Στις 26 Γενάρη και στις 24 Φλεβάρη οι μετανάστες και το αντιρατσιστικό κίνημα έκαναν βήματα μπροστά. Βήματα απαραίτητα για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις των φασιστών και τις κυβερνητικές μεθοδεύσεις, όπως εξηγεί η **Κατερίνα Θωίδου**.

Η πλήρης διάψευση των προσδοκιών που είχε καλλιεργήσει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για το ζήτημα των μεταναστών επισφραγίστηκε με την κατάθεση του τελικού σχεδίου νόμου για την ιθαγένεια στην επιτροπή της Βουλής στα τέλη Φλεβάρη.

Ο Ραγκούσης ξεκαθάρισε ρητά ότι: *«κανένας μετανάστης που βρίσκεται σήμερα στη χώρα χωρίς νόμιμη παραμονή ή θα έλθει παράνομα αύριο δεν νομιμοποιείται καθ' οιονδήποτε τρόπο με τις διατάξεις του παρόντος προσχεδίου νόμου»* και αφορά μόνο όσους απέκτησαν προσωρινή ή οριστική νομιμοποίηση μέσα από την τελευταία διαδικασία της περιόδου 2005-2007.

Η χορήγηση ιθαγένειας και δικαιώματος ψήφου μέσα από τις αυστηρές προϋποθέσεις που ζητά το νέο νομοσχέδιο θα μείνουν απλά εξαγγελίες.

Αντί για το αυτονόητο δικαίωμα της ιθαγένειας στα παιδιά που γεννήθηκαν εδώ, το τελικό νομοσχέδιο απαιτεί «να έχουν συμπληρώσει και οι δύο γονείς 5ετή νόμιμη διαμονή». Ενώ για όσα παιδιά δεν γεννήθηκαν στην Ελλάδα, η κυβέρνηση βάζει ως προϋπόθεση «την εξαετή παρακολούθηση τάξεων του ελληνικού σχολείου» και μάλιστα με «επιτυχία».

Σχετικά με την πολιτογράφηση των ενηλίκων, προϋπόθεση είναι «η 7ετής συνολικά νόμιμη διαμονή στη χώρα και η κατοχή άδειας επί μακρόν διαμένοντος» καθώς επίσης και η «επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας», η «ομαλή ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή», η «εξοικείωση πλήρως με τους θεσμούς» και η «βασική γνώση της ελληνικής και πολιτικής ιστορίας» και εφόσον «δεν συντρέχει λόγος δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας», προϋποθέσεις δηλαδή που μπορούν να κάνουν απαγορευτική την πολιτογράφηση ακόμα και για τους ντόπιους. Στο δε ζήτημα της ψήφου, οι προϋποθέσεις σημαίνουν ότι μόλις και μετα βίας ένα ποσοστό 0,65% επί του συνόλου του εκλογικού σώματος θα μπορέσει να συμμετέχει στις εκλογές.

Χωρίς αντίκρυσμα

Οι υποσχέσεις του Γιώργου Παπανδρέου και του Χρυσοχοΐδη αποδείχθηκαν χωρίς αντίκρυσμα. Ένα μήνα μετά τις εκλογές, στις 4 Νοέμβρη 2009, ο ίδιος ο Παπανδρέου είχε δηλώσει στη διάρκεια του 3ου Παγκόσμιου Φόρουμ Μετανάστευσης και Ανάπτυξης στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, παρουσία του Παπούλια και του γραμματέα του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν: *«Για τους μετανάστες, η πολιτική της κυβέρνησής μας θα είναι η δραστική προώθηση των μέτρων ένταξης και κοινωνικής συμμετοχής για την επίτευξη μιας κοινωνικά συνεκτικής και δίκαιης Ελλάδας. Στόχος μας η καταπολέμηση της ανισότητας και του φόβου στην κοινωνία»*. Στην ίδια ομιλία ανακοίνωσε τις δεσμεύσεις της κυβέρνησης, όπως η απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας, «κυρίως της λεγόμενης δεύτερης γενιάς», καθώς και για τη συμμετοχή των μεταναστών στις εκλογές για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Ο Χρυσοχοΐδης μοίρασε απλόχερα υποσχέσεις για «εκδημοκρατισμό της αστυνομίας» που θα έχει σαν στόχο το «σεβασμό στον πολίτη» και στα «δημοκρατικά του δικαιώματα». Μίλησε για μετατροπή των αστυνομικών τμημάτων σε «κέντρα προστασίας του πολίτη», ενώ έτρεξε να καταδικάσει τα φαινόμενα κατάχρησης εξουσίας αστυνομικών σε βάρος μεταναστών και φυσικά τη «βία από όπου και αν προέρχεται».

Ομως η πραγματικότητα που βιώνουν όλο και περισσότεροι μετανάστες και ντόπιοι εργαζόμενοι και νεολαίοι είναι ότι η ρατσιστική βία εξακολουθεί να προέρχεται από την κυβέρνηση, την αστυνομία και τους ρατσιστές και τους φασίστες, παρά την κυβερνητική αλλαγή. Η δολοφονία του 25χρονου Πακιστανού Μοχάμεντ Καμράν, ύστερα από το βασανισμό του στο ΑΤ Νίκαιας, η επίθεση των φασιστών στα μαγαζιά των Σύριων μεταναστών στο Ν. Κόσμο, αλλά και ο άγριος βασανισμός του χιλιανού μετανάστη στο ΑΤ Ακροπόλεως παραμονή της πρωτοχρονιάς, είναι μόνο μερικά δείγματα αυτής της πολιτικής.

Ο Χρυσοχοΐδης όχι μόνο δεν προχώρησε στην τιμωρία των υπευθύνων αλλά μετά τη δολοφονία του 25χρονου μετανάστη Ν.Τόντι στο Βύρωνα, εξήγγειλε ακόμα μεγαλύτερη καταστολή στις γειτονιές, στο όνομα της εξάλειψης της εγκληματικότητας, με χιλιάδες αστυνομικούς που θα κάνουν πεζές περιπολίες με στόχο δύο αστυνομικοί «κάθε 20 λεπτά να περνούν από το σπίτι καθενός από μας».

Στο νέο νομοσχέδιο δεν υπόσχεται τίποτα για τους ήδη νόμιμους μετανάστες, αντίθετα εξακολουθεί να ισχύει η προϋπόθεση των ενσήμων για παρατάσεις αδειών, ενώ για τους «παράνομους» έρχονται διαδικασίες «καταγραφής και απέλασης» με τη λειτουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης όπως αυτό που ετοιμάζει το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στη Ριτσώνα (δημοσίευμα των ΝΕΩΝ 16/2) και ένταση της καταδίωξης στα σύνορα με την αναβάθμιση του ρόλου της FRONTEX που εγκαθιστά την έδρα του πρώτου παραρτήματός της στον Πειραιά.

Το ΠΑΣΟΚ προσπάθησε με αυτό το νομοσχέδιο να πετύχει τη σαλαμοποίηση και την πολυδιάσπαση των μεταναστών σε διαφορετικές κατηγορίες: νόμιμοι και παράνομοι, παλιοί και νέοι, ομογενείς και μη, μουσουλμάνοι και χριστιανοί, ευρωπαίοι, Ασιάτες και Αφρικανοί. Δεν τα κατάφερε όμως.

Η Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή πήρε αμέσως την πρωτοβουλία να οργανώσει το πρώτο μαζικό αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στις 26/1, στην Αθήνα και σε πολλές άλλες πόλεις, διεκδικώντας ιθαγένεια για όλα τα παιδιά και νομιμοποίηση όλων των μεταναστών. Αυτό το συλλαλητήριο ήταν μία πρώτη δυνατή απάντηση και στα σχέδια της Κυβέρνησης αλλά και σε όσους έτρεξαν στο όνομα του «ρεαλισμού» να ανακηρύξουν το νομοσχέδιο του ΠΑΣΟΚ ως «θετική πρωτοβουλία» που «ανοίγει το δρόμο» στην αναγνώριση των δικαιωμάτων των μεταναστών.

Η πρωτοβουλία στις 26 Γενάρη ήταν ένας σταθμός για τη συνέχεια του αντιρατσιστικού κινήματος. Έδωσε τη δυνατότητα να ξεδιπλωθεί το κίνημα υπέρ της ιθαγένειας και της νομιμοποίησης των μεταναστών, μετά από μία περίοδο που η αριστερά στεκόταν μουδιασμένη και αδύναμη να οργανώσει την κοινή ενωτική δράση απαιτώντας τα αυτονόητα δικαιώματα των μεταναστών και των παιδιών τους. Δόθηκε απάντηση από τα αριστερά, στο δρόμο, από οργανωμένα κομμάτια των μεταναστών όπως οι Αφρικανοί μικροπωλητές, δίπλα στους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους εργαζόμενους που παλεύουν για να μην φορτωθούν τα βάρη της κρίσης στις πλάτες τους.

Στο συλλαλητήριο της Αθήνας που έγινε μάλιστα μέσα σε άσχημες καιρικές συνθήκες, συμμετείχε πάνω από 5.000 κόσμος. Η συγκέντρωση της Ομόνοιας άρχισε ύστερα από την ανάγνωση του μηνύματος της Κωνσταντίνας Κούνεβα, τις ομιλίες των εκπροσώπων της Πακιστανικής Κοινότητας, την ανάγνωση του ψηφίσματος της Γ' ΕΛΜΕ Αθήνας, που ζητούσε δικαιώματα και ιθαγένεια για όλους τους μετανάστες μαθητές. Το λόγο πήραν εκπρόσωποι Τούρκων και Κούρδων αγωνιστών, του συλλόγου της ΑΣΟΕΕ, των μαθητών Αντικαπιταλίστα, της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και των Αφρικανών μεταναστών που είχαν και την πιο εντυπωσιακή παρουσία.

Στην πορεία που ακολούθησε μέχρι τη Βουλή, το μεγαλύτερο κομμάτι αποτελούταν από τα ζωντανά μπλοκ των αφρικανών μεταναστών, που κυριαρχούσαν με τα συνθήματα και τα τύμπανά τους παρά το γεγονός ότι δεν είχαν αντίστοιχη εμπειρία συμμετοχής σε αντιρατσιστική διαδήλωση στο παρελθόν. Στη Θεσσαλονίκη, τη συγκέντρωση στην Καμάρα άνοιξαν εκπρόσωποι των Αιγύπτιων Αλιεργατών, της Κίνησης ΕΕΡΦΑ, της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και της Σενεγαλέζικης Κοινότητας και στη συνέχεια ακολούθησε πορεία ως το Υπουργείο. Διαδηλώσεις έγιναν την ίδια ημέρα στα Γιάννενα, στα Χανιά, στο Ηράκλειο, στο Ρέθυμνο.

Οι μετανάστες στην απεργία

Η δυναμική όμως του αντιρατσιστικού κινήματος φάνηκε στην πανεργατική απεργία στις 24 Φλεβάρη. Η εμπειρία των μεταναστών που οργάνωσαν την μαζική συμμετοχή τους στις 26 Γενάρη αξιοποιήθηκε για να οργανωθεί η συμμετοχή τους στην πανεργατική απεργία. Όπως και στο αντιρατσιστικό έτσι και στην Πανεργατική, πρωτοστάτησαν Αφρικανοί μικροπωλητές, Αραβες οικοδόμοι, εργάτες από το Μπαγκλαντες. Οργάνωσαν άτομο το άτομο τη συζήτηση, για τη δύναμη της κοινής δράσης ντόπιων και μεταναστών ενάντια στις επιθέσεις του Συμφώνου Σταθερότητας, που φέρνουν φτώχεια και ανεργία για όλους.

Έστειλε το μήνυμα ότι οι μετανάστες είναι ένα δυναμικό κομμάτι της εργατικής τάξης, που έχει τη δύναμη ενωμένη να παλέψει όλες τις επιθέσεις της κυβέρνησης και των καπιταλιστών και να ανοίξει το δρόμο για μία άλλη κοινωνία, χωρίς ρατσισμό φτώχεια και καταπίεση. Η δυναμική παρουσία των μεταναστών στην πανεργατική της 24 Φλεβάρη, θύμισε τις μάχες της αμερικάνικης εργατικής τάξης στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, που κατάφεραν τις πρώτες νίκες κόντρα στην εργοδοσία μέσα από την κοινή δράση ντόπιων, μεταναστών, γυναικών, ειδικευμένων και ανειδίκευτων εργατών, ανεξάρτητα από εθνι-

Απεργοί Σενεγαλέζοι μετανάστες διαδηλώνουν στην Πανεργατική της 24 Φλεβάρη με την ΚΕΕΡΦΑ

κή καταγωγή, θρησκεία και χρώμα μέσα από το χτίσιμο κοινών μαχητικών συνδικάτων.

Η επιτυχία των αντιρατσιστικών συλλαλητηρίων στις 26/1 έδωσε σε ένα κομμάτι κόσμου την ελπίδα ότι οι δυνάμεις που παλεύουν για μία κοινωνία αλληλλεγγύης μπορούν να κερδίσουν το στοίχημα απέναντι στην ακροδεξιά που τρομοκρατεί. Αυτή η εξέλιξη τροφοδότησε πολιτικά τις αντιρατσιστικές πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν σε δεκάδες γειτονιές, σχολεία, συνδικάτα.

Πρακτικά μέσα σε ένα μήνα από τις 26/1 μέχρι τις 24/2 συστάθηκαν σε πολλούς Δήμους της Αθήνας και σε άλλες πόλεις σε όλη την Ελλάδα, τοπικές επιτροπές της Κίνησης ΕΕΡΦΑ. Οι εκδηλώσεις που οργανώθηκαν στην Πετρούπολη, στο Γαλάτσι, στα Πετράλωνα με θέμα «ιθαγένεια σε όλα τα παιδιά» συσπείρωσαν εκατοντάδες κόσμο από μετανάστες που ζουν στην περιοχή, μέχρι συνδικαλιστές, εκπαιδευτικούς, μαθητές και φοιτητές. Στις 13 Φλεβάρη, η τοπική Κίνηση ΕΕΡΦΑ στους Αμπελόκηπους και το Γκύζη με την πρωτοβουλία που πήρε να οργανώσει μία τοπική αντιφασιστική συγκέντρωση και συναυλία στο Μετρό της Πανόρμου, στο ίδιο σημείο που πριν από 20 ημέρες είχε γίνει τρομοκρατική επίθεση νεοναζί, έδειξε τη δύναμη που έχει ο κόσμος στις γειτονιές να βάλει τους φασίστες στο περιθώριο. Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν ο Αραβικός Σύλλογος της περιοχής, οι μαθητές του 16ου Λυκείου και άλλα σχολεία της περιοχής, οι εκπαιδευτικοί και εκατοντάδες κόσμος της γειτονιάς.

Η επιτυχία αυτής της πρωτοβουλίας άνοιξε τη δυνατότητα να δυναμώσει το μέτωπο ενάντια στο φασισμό. Το ΛΑΟΣ και η Χρυσή Αυγή επιχείρησαν από την πρώτη στιγμή να στήσουν μία ολόκληρη

Οι μετανάστες είναι ένα δυναμικό κομμάτι της εργατικής τάξης, που έχει τη δύναμη ενωμένη να παλέψει όλες τις επιθέσεις

ρατσιστική καμπάνια πάνω στο ζήτημα της ιθαγένειας. Γύρω από το αίτημα της διεξαγωγής δημοψηφίσματος τόλμησαν με απύθμενο θράσος να μιλήσουν για «αλλοίωση του εκλογικού σώματος», χωρίς να εισπράξουν από καμιά επίσημη φωνή ότι είναι οι ίδιοι που έχουν στους κόλπους τους χουντικούς και φασίστες, αυτούς που κατάργησαν ιστορικά κάθε δικαίωμα του εκλογικού σώματος.

Με τέτοια υποκριτικά επιχειρήματα όλο το ακροδεξιό μπλοκ, προσπάθησε να προβληθεί ως ο ρυθμιστικός παράγοντας του πολιτικού σκηνικού που θα τραβήξει τη ΝΔ ακόμα πιο δεξιά και όλοι μαζί θα δώσουν συναίνεση στις επιθέσεις του προγράμματος σταθερότητας με αντάλλαγμα τη συνέχιση της ρατσιστικής πολιτικής απέναντι στους μετανάστες.

Τα βήματα που έχει κάνει το αντιρατσιστικό κίνημα στην Ελλάδα χρειάζεται να συνεχίσουν.

Ημέρα αντιρατσιστικής Δράσης

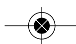
Μεγάλο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση θα είναι η επιτυχία της Αντιρατσιστικής ημέρας δράσης στα σχολεία στις 19 Μάρτη, όπως έχει αποφασίσει η ΟΛΜΕ διεκδικώντας: *«Έλληνες και μετανάστες να ζούμε αρμονικά στα σχολεία και τις γειτονιές. Να σταματήσουν τώρα οι ρατσιστικές επιχειρήσεις, οι απελάσεις και οι φασιστικές επιθέσεις. Ιθαγένεια στα παιδιά που ζουν και σπουδάζουν σε σχολεία στη χώρα μας. Ειδικότερα στο χώρο της Εκπαίδευσης να προτάξουμε το αίτημα για ένα σχολείο που να χωράει όλα τα παιδιά και όλη τη γνώση, με τη λήψη ειδικών αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών μέτρων για τα παιδιά των μεταναστών».*

Επόμενο βήμα είναι η καμπάνια ενάντια στην εγκατάσταση του πρώτου επιχειρησιακού παραρτήματος της FRONTEX στον Πειραιά, που θα έχει ως αποτέλεσμα την αναβάθμιση του δολοφονικού έργου αυτού του στρατιωτικού μηχανισμού. Η μάχη ενάντια στη FRONTEX είναι μία κόντρα ενάντια στην πολιτική της ρατσιστικής Ευρώπης-φρούριο η οποία την ίδια στιγμή που στηρίζει τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους και δημιουργεί τα καραβάνια προσφύγων τούς καταδικάζει στο θάνατο. Είναι μία μάχη ενάντια στην πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που βάζει σε εφαρμογή το δόγμα της «μηδενικής ανοχής στη λαθρομετανάστευση».

Αυτές τις μάχες χρειάζεται να τις στηρίξει όλη η αριστερά την επόμενη περίοδο. Κάθε πρωτοβουλία για να απαιτήσουμε δικαίωμα στην ιθαγένεια για όλα τα παιδιά, νομιμοποίηση όλων των μεταναστών, άσυλο και στέγη στους πρόσφυγες, κάθε ενωτική δράση για να απομονώσουμε τους φασίστες και να ανακόψουμε την προσπάθειά τους να αποπροσανατολίσουν την εργατική τάξη από τον πραγματικό εχθρό, είναι ένα βήμα πιο κοντά στην προοπτική να ενισχύσουμε τη δύναμη της εργατικής τάξης κόντρα στις επιθέσεις της κυβέρνησης και των καπιταλιστών και να χτίσουμε μία κοινωνία χωρίς ρατσισμό, φτώχεια και καταπίεση.. ■

Αντιρατσιστικό συλλαλητήριο 26 Γενάρη

Η Αριστερά μπροστά στην πρόκληση της έκρηξης

Πως πρέπει να κινηθεί η Αριστερά μέσα στο κύμα αντίστασης στα μέτρα του ΠΑΣΟΚ; Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** εξετάζει τις δυνατότητες που ανοίγονται.

Η πανεργατική απεργία της 24 Φλεβάρη είχε όλα τα χαρακτηριστικά μιας μεγάλης έκρηξης. Το μέγεθος των απεργιακών συγκεντρώσεων μπορεί να συγκριθεί με την απεργία για το ασφαλιστικό του Γιαννίτση το 2001 και με την πρώτη γενική απεργία ενάντια στο ασφαλιστικό του Μαγγίνα της ΝΔ τον Δεκέμβρη του 2007. Απεργίες αυτού του είδους είναι στιγμές που οι συνηθισμένοι διαχωρισμοί που ορθώνει ο καπιταλισμός στο εσωτερικό της εργατικής τάξης αρχίζουν να μπαίνουν σε αμφισβήτηση. Το έχουμε δει σε προηγούμενες εκρήξεις, το είδαμε και στις 24 Φλεβάρη. Ηταν η μέρα που οι απεργοί του δημοσίου διαδήλωσαν μαζί με τους απεργούς μετανάστες μικροπωλητές από την Σενεγάλη, οι σκουπιδιάρηδες βρέθηκαν δίπλα στους γιατρούς του ΕΣΥ.

Πριν τρεις μόλις μήνες, στις αρχές του Δεκέμβρη οι συνδικαλιστικές ηγεσίες πατούσαν πόδι για να μην γίνει ούτε απογευματινή συγκέντρωση ενάντια στον προϋπολογισμό και ενάντια στο πρόγραμμα σταθερότητας που μαγειρευόταν. Τώρα ο Παναγόπουλος κι ο Παπασπύρος ετοιμάζονται να εξαγγείλουν την επόμενη γενική απεργία. Δεν άλλαξαν μυαλά, αυτό που μεσολάβησε ήταν ένα τρίμηνο που ένιωσαν να χάνουν τον έλεγχο. Μεσολάβησαν δηλαδή η κατάληψη της ELITE, η πρώτη «γενική απεργία από τα κάτω» στις 17 Δεκέμβρη, οι απεργίες των τελωνειακών, των εφοριακών και του Υπουργείου Οικονομίας και μια απεργία της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φλεβάρη με επιτυχία τέτοια που αιφνιδίασε ακόμα κι αυτούς που την κάλεσαν.

Η κυβέρνηση και το κίνημα

Δεν φοβάται μόνο η συνδικαλιστική γραφειοκρατία μήπως χάσει τον έλεγχο που ασκεί – με νύχια και με δόντια – πάνω στην κίνηση του κόσμου των συνδικάτων. Τον ίδιο φόβο έχει κι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ συνολικά για τον έλεγχό της στις εξελίξεις. Είναι ένας φόβος που μετατρέπεται με ταχείς ρυθμούς σε πραγματικότητα.

«Εν αρχή ην» η οικονομική κρίση. Δεν είναι μόνο τα ελλείμματα που έφυγαν από κάθε έλεγχο· μεγάλα ελλείμματα έχουν υπάρξει ξανά. Είναι ο συνδυασμός τους με μια βαθιά ύφεση της οικονομίας συνολικά και ακόμα πιο τρομαχτικά, με την συνολικότερη εικόνα της κρίσης παγκόσμια.

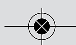
Αθήνα 4 Μάρτη

Οταν το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές του περσινού Οκτώβρη με αυτή την τεράστια ψαλίδα από την ΝΔ, ακουγόταν από δεξιά κι αριστερά η άποψη ότι η νέα κυβέρνηση θα μπορούσε να «βάλει σε μια τάξη» τα πράγματα.

Όμως, οι αιφνιδιασμοί δεν άργησαν να έρθουν. Οι εργαζόμενοι στον ΟΛΠ συνέχισαν τις απεργίες τους ενάντια στο ξεπούλημα στην Cosco. Η κυβέρνηση με την Κατσέλη μπροστά έτρεξε να απασφαλίσει αυτή την ωρολογιακή βόμβα που ήταν στο παρά ένα να σκάσει. Χρειάστηκε ο «όγκος» του Πάγκαλου κι η συναίνεση από όλα τα ΜΜΕ για να σιδερωθούν οι ρωγμές στο εσωτερικό της κυβέρνησης.

Με τους αγρότες δεν πρόλαβε την σύγκρουση. Ο Παπανδρέου είχε ρίξει ιδιαίτερο βάρος στην προεκλογική του εκστρατεία σε αυτή την κατηγορία. Οι υποσχέσεις δεν αρκούνε σε κόσμο που βλέπει τη ζωή του να γίνεται σμπαράλια από τις δυνάμεις της αγοράς. Οι τιμές των προϊόντων τους πέφτουν, οι πιέσεις των τραπεζών γίνονται ασφυκτικές σε συνθήκες κρίσης κι η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων και των «αναδιαρθρώσεων» της ΕΕ και των κυβερνήσεων έχουνε διαλύσει κάθε προστατευτικό δίχτυ για τους αγρότες, από τους συνεταιρισμούς μέχρι τους μηχανισμούς επιδοτήσεων. Τα μπλόκα στήθηκαν ξανά όπως στήνονται επίμονα όλα τα τελευταία χρόνια. Κι αυτή τη φορά η απήχηση των συνηθισμένων συκοφαντιών για τους «νέους τσιφλικάδες» που εκβιάζουν την κοινωνία ήταν μηδαμινή.

Σε σχέση με τους μετανάστες, το ΠΑΣΟΚ υποσχόταν αντί για στρατόπεδα συγκέντρωσης νομιμοποίηση κι αντί για

ρατσισμό «ενσωμάτωση». Αυτό που έκανε ήταν να συνεχίσει την ρατσιστική πολιτική της ΝΔ. «Μηδενική ανοχή» στην λεγόμενη λαθρομετανάστευση, ενίσχυση του δολοφονικού μηχανισμού της Frontex. Το νομοσχέδιο περί ιθαγένειας στα παιδιά των μεταναστών που καταθέτει, στην πραγματικότητα, είναι οικοδομημένο πάνω στον ρατσιστικό νόμο του Παυλόπουλου. Αποτελεί το προϊόν της συναίνεσης με την ΝΔ και το φασιστικό ΛΑΟΣ. Όμως και εδώ, η κυβέρνηση βρίσκεται μπροστά σε ένα δυναμικό αντιρατσιστικό κίνημα. Η συμμετοχή των μεταναστών στην πανεργατική της 24 Φλεβάρη είναι απόδειξη πόσο έχει προχωρήσει αυτό το κίνημα.

Παραδοσιακά, η σοσιαλδημοκρατία αναλάμβανε τον ρόλο του «ελεγκτή» και του «εκτονωτή» της κατάστασης σε περιόδους οικονομικών και πολιτικών κρίσεων για την κυρίαρχη τάξη. Είναι ένας παλιός και κατάπτυστος ρόλος, από την εποχή της Γερμανικής Επανάστασης του 1918 μέχρι την περίοδο της πτώσης των δικτατοριών στον ευρωπαϊκό νότο στη δεκαετία του ’70.

Αλλαγές

Το ΠΑΣΟΚ έχει να παίξει σήμερα αυτόν τον ρόλο. Από την μια, συνεχίζει να στηρίζεται στην συνδικαλιστική γραφειοκρατία σε μεγάλο βαθμό. Άλλωστε και να ήθελε να το ξεχάσει ο Παπανδρέου δεν μπορεί· χωρίς τον μηχανισμό που ελέγχει ο Παναγόπουλος δεν θα ήταν πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Όμως, οι δεσμοί με την οργανωμένη εργατική τάξη που εξασφαλίζει η στήριξη σε αυτούς τους μηχανισμούς έχει αδυνατίσει. Αυτό συμβαίνει για δυο λόγους.

Η ίδια η γραφειοκρατία έχει πάει πολύ δεξιά. Το 1985, όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου κι ο Σημίτης ξεκίνησαν ένα άλλο «πρόγραμμα σταθεροποίησης» με το πάγωμα των μισθών, η ηγεσία της ΠΑΣΚΕ στην ΓΣΕΕ έσπασε στα δυο. Αν και μέχρι σήμερα κάτι τέτοιο δεν έχει συμβεί, δεν σημαίνει ότι αποκλείεται. Η βάση των συνδικάτων είναι σε αναβρασμό όλη η εμπειρία των τελευταίων χρόνων δείχνει ότι ο κόσμος των συνδικάτων έχει μάθει να οργανώνει τις μάχες του ασκώντας αφόρητες πιέσεις στην συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Αυτή τη στιγμή ο Παπανδρέου δεν μπορεί να εξασφαλίσει ούτε την ανοιχτή στήριξη των ανώτερων συνδικαλιστικών ηγεσιών στο πρόγραμμα σταθερότητας.

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι και η εργατική τάξη έχει αλλάξει. Έχει συσσωρεύσει πολιτικές εμπειρίες καταρχήν. Όταν οι εφοριακοί της ΔΟΥ Βύρωνα ξεκινάνε την απόφαση της συνέλευσής τους με απόσπασμα του Χάουαρντ Ζιν, είναι ένα δείγμα για τις μετατοπίσεις στην συνείδηση πλατιών στρωμάτων της τάξης μας. Εχει κυλήσει πολύ νερό στ’ αυλάκι από τότε που και τα πιο μαχητικά τμήματα του εργατικού κινήματος περίμεναν από τον Ανδρέα να φέρει «στις 18 σοσιαλισμό». Οι εμπειρίες από τις προδοσίες της σοσιαλδημοκρατίας, των ανταρσιών ενάντιά της, οι σκληροί αγώνες ενάντια στην ΝΔ, αλλά κι η σπορά που έχουν αφήσει στις συνειδήσεις πλατιών στρωμάτων της εργατικής τάξης και της νεολαίας το Σιάτλ, η Γένοβα, το αντιπολεμικό κίνημα – έχουν δημιουργήσει πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες για την αριστερά, αλλά και προκλήσεις.

Η Αριστερά

Αμέσως μετά τις εκλογές από τις σελίδες αυτού του περιοδικού υποστηρίζαμε ότι τα εκλογικά αποτελέσματα δίνουν την δυνατότητα στην Αριστερά να καθορίσει την κατεύθυνση που θα πάρει η διάψευση των όποιων ελπίδων για την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Στο τρίμηνο που έχει περάσει από τότε, αποδεικνύεται ότι αυτή η δυνατότητα είναι παραπάνω από υπαρκτή.

Οι πιέσεις για συμμόρφωση της Αριστεράς στην «εθνική προσπάθεια» της κυβέρνησης που τα χαρίζει όλα στους τραπεζίτες, για υιοθέτηση της «αριστερής λιτότητας», είναι τεράστιες. Και υπάρχουν τμήματα της αριστεράς που υποκύπτουν ανοιχτά, με ενθουσιασμό. Το «πάρτι γενεθλίων» του Κύρκου στην Αίγλη του Ζαππείου δεν ήταν μια γραφική εκδήλωση ενός νοσταλγού της συγκυβέρνησης του ’89. Ήταν πολιτική παρέμβαση στήριξης για τον Παπανδρέου. Η ηγεσία του ΚΚΕ είχε δώσει τα σχετικά διαπιστευτήρια ευθύνης και ρεαλισμού τον Δεκέμβρη του 2008. Για μια συγκεκριμένη περίοδο οι «από πάνω» είχαν την ελπίδα ότι αυτές «οι παρακαταθήκες» θα λειτουργούσαν και τώρα. Όμως, τα πράγματα δεν λειτούργησαν έτσι. Ο Μητσοτάκης έκφρασε πρόσφατα την απογοήτευσή του – μιλώντας στο Μέγκα – για την στάση της σημερινής Αριστεράς, σε αντίθεση με την «υπευθυνότητά» της το 1989.

Η Αριστερά παραμένει το σημείο που στρέφουν με ελπίδα τα μάτια τους όσοι συγκρούονται με τις επιλογές της κυβέρνησης. Φαίνεται από την εμπειρία της απεργίας της 17 Δεκέμβρη: μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε από δυο πρωτοβάθμια σωματεία εκπαιδευτικών, με καθοριστική συμβολή της αντικαπιταλιστικής αριστεράς σ’ αυτά, έσπρωξε το ΠΑΜΕ να μπει σε αυτή την προσπάθεια, αλλά εκτός από αυτό δεκάδες σωματεία και ομοσπονδίες. Χωρίς τις 17 Δεκέμβρη δεν θα υπήρχε η 24 Φλεβάρη. Όταν στην ΟΕΝΓΕ, στην ομοσπονδία των νοσοκομειακών γιατρών, σημειώνεται μια «αριστερή ανατροπή» δεν πρόκειται για μοναχική εξαίρεση. Στις δημοτικές εκλογές του Νοέμβρη μπορεί να εκφραστεί και στην κάλπη αυτή η δυναμική.

Όμως, τίποτα δεν θα έρθει από μόνο του, αυτόματα και «αντανακλαστικά». Υπάρχουν τρία πράγματα που πρέπει να κάνει η αριστερά και η αντικαπιταλιστική αριστερά ιδιαίτερα.

Να δώσει τα πάντα στην στήριξη των απεργιών, στην στήριξη της οργάνωσης, συντονισμού και κλιμάκωσής τους ενάντια στο «Πρόγραμμα Σταθερότητας» και στην συνολικότερη πολιτική της κυβέρνησης. Αυτό πρώτα απ’ όλα σημαίνει: κανένας δισταγμός στο όνομα τάχα ρεαλιστικών επιφυλάξεων για το «πόσο τραβάει ο κόσμος». Η Ρόζα Λούξεμπουργκ έγραφε στις αρχές του αιώνα, στην μπροσούρα της για το κόμμα, τα συνδικάτα και την μαζική απεργία, ότι «εκεί που σφυρηλατούνται οι αλυσίδες της εκμετάλλευσης εκεί θα σπάσουν». Η δύναμη

Από την απεργία της ΑΔΕΔΥ 10 Φλεβάρη

Παρασκευή 5 Μάρτη Σύνταγμα

της τάξης μας βρίσκεται εκεί που δουλεύει και μπορεί να οργανώνει συλλογικά τη δράση της. Τα συλλαλητήρια είναι ένας τρόπος να φανεί η διαμαρτυρία, η εναντίωση στις επιθέσεις. Όμως, δεν πρέπει να γίνουν άλλοθι για την αποφυγή των πραγματικών μαχών που θα κρίνουν την πορεία της σύγκρουσης, δηλαδή τις σκληρές απεργίες.

Οι αγώνες χρειάζονται πολιτική στήριξη από την Αριστερά. Σε δυο επίπεδα. Το πρώτο, είναι η απάντηση στην προπαγάνδα της κυβέρνησης και της άρχουσας τάξης ότι για την κρίση φταίμε όλοι μας και όλοι μας πρέπει να πληρώσουμε «δίκαια». Η οικονομική ύφεση και ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός δεν είναι πρόβλημα του «ελληνικού παραγωγικού μοντέλου», ούτε απλά πρόβλημα της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης της οικονομίας. Είναι πρόβλημα του παγκόσμιου καπιταλισμού, που ταλανίζει όλες τις κυβερνήσεις και τις άρχουσες τάξεις.

Γι' αυτό η απάντηση στην κρίση πρέπει να είναι αντικαπιταλιστική. Δεν πρόκειται για λύσεις αφηρημένες, μακριά από τις εμπειρίες και τις διαθέσεις που επικρατούν σε πολύ πλατιά τμήματα των εργατών και της νεολαίας. Το αίτημα για κρατικοποίηση των τραπεζών χωρίς αποζημίωση έρχεται να συναντήσει την μαζική οργή και αηδία για την απληστία των τραπεζιτών. Να τους κρατικοποιήσουμε, με έλεγχο των εργατών, αντί να τους πληρώνουμε – μέχρι και τον 13ο και 14ο μισθό. Ο συνδυασμός της ύφεσης και της λιτότητας σημαίνει κύμα απολύσεων. Η απάντηση πρέπει να είναι: κατάληψη, με αίτημα την κρατικοποίηση και την απαγόρευση των απολύσεων. Είναι ο τρόπος να ενωθούν και συντονιστούν οι δεκάδες αγώνες ενάντια στις απολύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Από αυτή την άποψη, η πρόταση για δημοψήφισμα για το Σύμφωνο Σταθερότητας της ΕΕ είναι εκτός τόπου και χρόνου. Θα ήταν μεγάλο λάθος η αριστερά να ρίξει το βάρος της σε τέτοιες κινήσεις. Όχι μόνο γιατί είναι ουτοπικό να περιμένει κανείς μια φιλεργατική ΕΕ, ή έναν «ευρωπαϊκό κεϋνσιανισμό». Αλλά και γιατί υπάρχει πολύ πρόσφατη εμπειρία από το πού οδηγούν αυτές οι προτάσεις.

Η πρόταση για δημοψήφισμα δεν είναι καινούργια. Την άνοιξη του 2008 όταν το απεργιακό κύμα ενάντια στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο της Πετραλιά βρισκόταν στο απόγειό του, ο ΣΥΡΙΖΑ πρότεινε δημοψήφισμα για το Ασφαλιστικό και ξεκίνησε συγκέντρωση υπογραφών. Την ίδια πρόταση έσπευσε να υιοθετήσει κι η ηγεσία της ΓΣΕΕ. Μ' αυτόν τον τρόπο υποσχόταν ότι θα συνεχίσει τον «αγώνα με άλλα μέσα». Έκλεισε τις απεργίες, και μετά από το κλείσιμό τους, το δημοψήφισμα παραπέμφθηκε στις καλένδες.

Η δύναμη της τάξης μας βρίσκεται εκεί που δουλεύει και μπορεί να οργανώνει συλλογικά τη δράση της

Προοπτική

Η προοπτική που μπορεί να ακολουθήσει το σημερινό κίνημα είναι πράγματι να στείλει το πρόγραμμα σταθερότητας στα σκουπίδια και να επιβάλλει τις δικές του λύσεις απέναντι στην καπιταλιστική κρίση. Να σπάσει την λιτότητα και να κερδίσει αυξήσεις, να επιβάλλει πάγωμα των απολύσεων απέναντι στις ελαστικές σχέσεις εργασίας, την κρατικοποίηση των τραπεζών και όλων των επιχειρήσεων που απολύουν, απέναντι στις ιδιωτικοποιήσεις.

Η αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο σε αυτή την κατεύθυνση. Η απεργία της 24 Φλεβάρη ήταν και μια απόδειξη για αυτές τις δυνατότητες. Ούτε στην δεκαετία του '80, στην προηγούμενη μεγάλη σύγκρουση με ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης, ούτε στη δεκαετία του '90 η αντικαπιταλιστική αριστερά ήταν σε θέση να παίξει αυτόν τον ρόλο. Είναι κι αυτό ένα δείγμα για το πόσο έχουν αλλάξει τα πράγματα στην εργατική τάξη και την νεολαία.

Αυτό που χρειάζεται είναι να μπει μπροστά στους αγώνες. Ενωτικά, χωρίς να θέτει προαπαιτούμενο τη συμφωνία με την συνολική προοπτική της αλλά και αιχμηρά: ενότητα στη δράση που προωθεί την κλιμάκωση και τον συντονισμό των απεργιών, όχι σε συμβολικές ενέργειες και διακυρήξεις χωρίς αντίκρισμα.

Ούτε η κρίση, ούτε η αντίσταση στο πρόγραμμα σταθερότητας είναι ένα μονόπρακτο έργο. Υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις ότι από αυτή την αναμέτρηση θα βγει κερδισμένη η δική μας πλευρά. Το ΣΕΚ θα ρίξει όλες του τις δυνάμεις για να γίνει αυτή η προοπτική πραγματικότητα. ■

Η «ελληνική τραγωδία»

Πόσο "ελληνική" είναι η τραγωδία της κρίσης; Πόσο "ευρωπαϊκή" είναι η απάντηση; Ο Πάνος Γκαργκάνας τοποθετεί την ελληνική περίπτωση στο πλαίσιο της παγκόσμιας κρίσης του καπιταλισμού.

Αυτό που ονομάστηκε από το διεθνή τύπο «ελληνική τραγωδία» βρίσκεται ήδη στον πέμπτο μήνα και δεν λέει να σταματήσει. Πρόκειται σίγουρα για ένα από τα πιο υποκριτικά σίριαλ με παγκόσμιο ακροατήριο. Μεγαλόσχημοι αρχισυντάκτες, σοβαροφανείς αναλυτές και πολιτικοί ηγέτες «ανακάλυψαν» ξαφνικά ότι οι κυβερνήσεις στην Ελλάδα «μαγείρευαν» τα στατιστικά στοιχεία και εξασφάλιζαν δάνεια τα οποία δεν ήταν σε θέση να ξεπληρώσουν. «Αβγαλτοι» – για να μην πούμε μωροί παρθένοι – τραπεζίτες ξεμυαλίστηκαν από τα μεσογειακά θέλγητρα μιας χώρας απατεώνων που έκανε πάρτι με δανεικά!

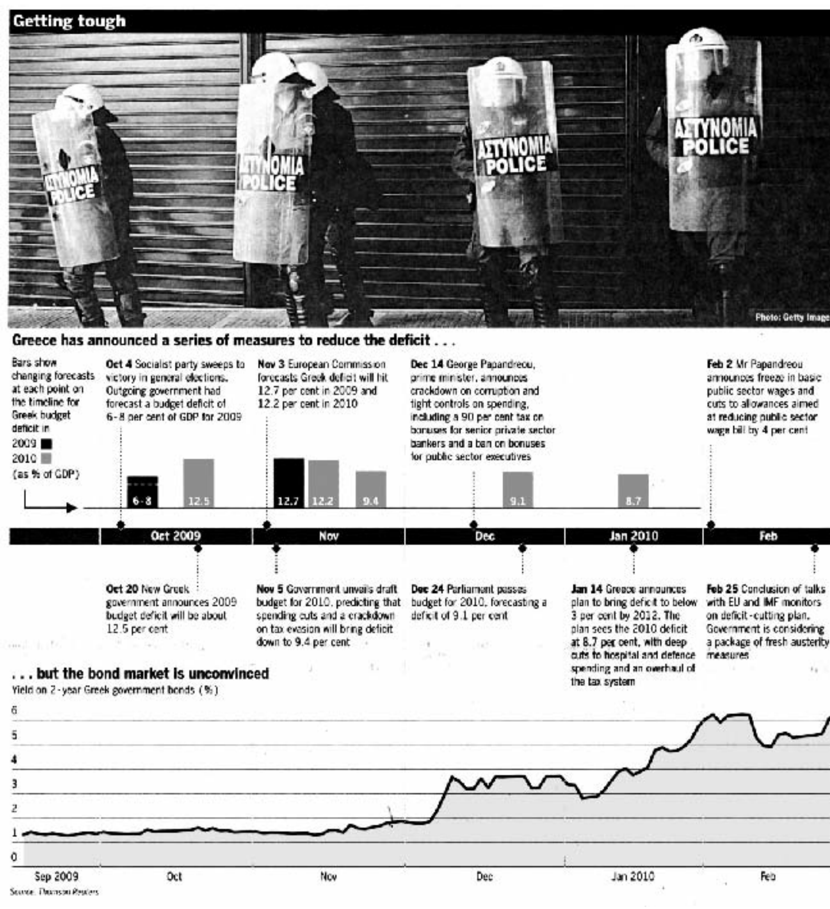
Μα ποιον νομίζουν ότι κοροϊδεύουν με όλα αυτά; Θέλουν να πιστέψουμε ότι όταν μόλις πριν ένα χρόνο η κυβέρνηση του Καραμανλή αντλούσε 60 δις ευρώ από τους ίδιους αυτούς τραπεζικούς κύκλους και ανακοίνωνε πακέτο στήριξης του τραπεζικού συστήματος ύψους 28 δις με τις ευλογίες όλης της χορωδίας που τώρα φρίττει για την «ελληνική απερισκεψία», κανένας δεν υποψιαζόταν τίποτα; Πρόκειται για τυφλούς ή για υποκριτές σαν αυτόν που αποθανάτισε στον ελληνικό κινηματογράφο ο μεγάλος Αυλωνίτης όταν ύψωνε το δάχτυλο και αναφωνούσε: «Πνεύμα και Ηθική»;

Το ερώτημα είναι ρητορικό. Προφανώς οι ιθύνοντες αυτού του συστήματος και οι παρατρεχάμενοί τους πάσχουν από πλήρη ανικανότητα να κατανοήσουν τις εξελίξεις του καπιταλισμού μέσα στην πιο βαθιά κρίση του εδώ και 80 χρόνια. Πρόκειται για την ίδια τάξη ανθρώπων που δεν κατάφερε να δει έγκαιρα ούτε το πρόβλημα με την αγορά subprime των ΗΠΑ, ούτε την επιδείνωση της κρίσης που έφερε η χρεοκοπία της Lehman Brothers. Μπορεί το ελληνικό δημόσιο να είναι εξίσου αφερέγγυος δανειολήπτης όσο και μια φτωχή αφρο-αμερικανική οικογένεια. Αλλά ούτε το ένα ούτε η άλλη δεν είναι οι υπαίτιοι για τα προβλήματα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Και σίγουρα δεν θα φταίνε οι εργάτες του ευρωπαϊκού ή του αμερικάνικου νότου αν μια ελληνική χρεοκοπία προκαλέσει μια νέα έξαρση της παγκόσμιας κρίσης του καπιταλισμού.

Είναι επίσης σαφές ότι η τύφλα και η υποκρισία δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο του εξωτερικού. Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ συμπεριλαμβάνεται σε αυτούς που είδαν «ξαφνικά» το πρόβλημα μετά τις εκλογές. Είναι εξίσου σαφές ότι η υποκρισία της κυβέρνησης κοστίζει πολύ ακριβά στους εργαζόμενους. Εδώ και μήνες, τώρα πια, οι αρμόδιοι υπουργοί ισχυρίζονται ότι η υποχώρηση των spread είναι θέμα χρόνου καθώς τα επώδυνα μέτρα λιτότητας θα πείθουν τις αγορές για την αποκατάσταση της ελληνικής αξιοπιστίας. Στην πραγματικότητα, όμως, όσο πιο επώδυνα γίνονται τα μέτρα, τόσο χειροτερεύει η απόκλιση ανάμεσα στα ελληνικά και στα γερμανικά επιτόκια. Μια ματιά στο διάγραμμα που δημοσίευσαν οι Financial Times στις 26 Φλεβάρη είναι αποκαλυπτική.

Παραμονές της επίσκεψης Όλι Ρεν στην Αθήνα, οι ελεγκτές της ΕΕ και του ΔΝΤ έφτασαν στο σημείο να επικαλούνται το εξής επιχείρημα για να ζητήσουν έξτρα μέτρα: τα υψηλότερα επιτόκια θα σας κοστίσουν 1 δις ευρώ επιπλέον το 2010, άρα για να πετύχετε τους στόχους του Προγράμματος Σταθερότητας πρέπει να κόψετε ακόμα περισσότερο τους μι-

Οσο πιο σκληρά τα μέτρα, τόσο πιο μεγάλο το spread (από τους Financial Times)

σθούς. ΄Ενας πλήρης φαύλος κύκλος δηλαδή...

΄Εστω κι αν είναι τόσο εξόφθαλμος ο παραλογισμός, χρειάζεται να σταθούμε πιο αναλυτικά στις κυρίαρχες θεωρίες που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τις αιτίες της «ελληνικής τραγωδίας» και να υπαγορεύσουν αντίστοιχες πολιτικές «διεξόδου». Γιατί οι πιο πολλές χρησιμοποιούν στοιχεία αλήθειας για να καλύψουν την πραγματική αδυναμία τους.

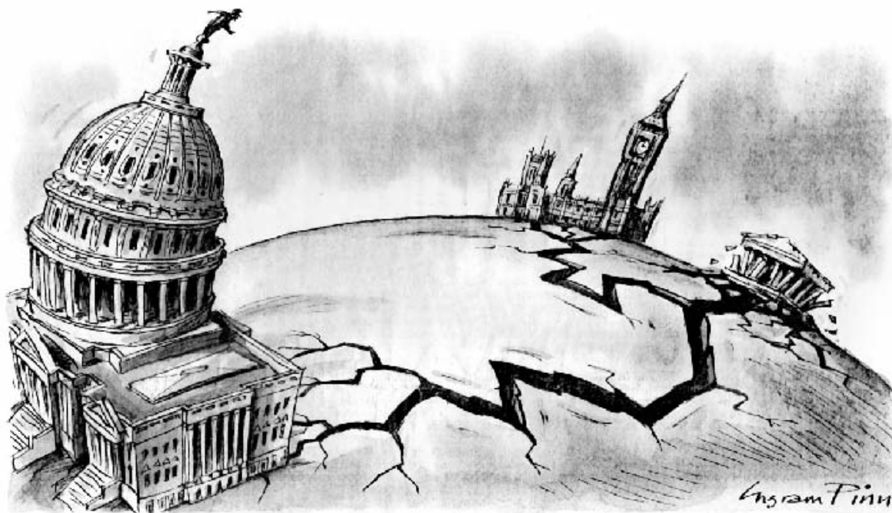
Κυρίαρχες θεωρίες

Μια πρώτη θεωρία είναι αυτή που εντοπίζει τη ρίζα των προβλημάτων στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με αυτή την άποψη το πρόβλημα είναι «ελληνικό» και αναμενόμενο αφού για χρόνια η παραγωγικότητα στην Ελλάδα υστερεί σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Μπορεί να έχουμε το ίδιο νόμισμα, αλλά δεν δουλεύουμε εξίσου παραγωγικά με τους εταίρους «μας», άρα αργά ή γρήγορα θα φτάναμε σε αδιέξοδο. Η διεθνής συγκυρία απλά μας έφερε προ των ευθυνών μας.

Τέτοιες απόψεις, που προβάλλονταν εδώ και πολλά χρόνια από τις εκάστοτε ηγεσίες της Τράπεζας της Ελλάδος για να νομιμοποιούν τις πολιτικές συμπίεσης του εργατικού κόστους, έχουν να παρουσιάσουν πλήθος από στατιστικούς δείκτες υπέρ τους. Ωστόσο πάσχουν από πολλές πλευρές.

΄Ενα πρώτο πρόβλημα είναι αυτό που επισημαίνει ο Δημήτρης Λιβιεράτος στο μηνιαίο δελτίο «Ενότητα». Οι χώρες δεν είναι επιχειρήσεις που πουλάνε συγκρίσιμα προϊόντα ώστε να μπορεί να μετρηθεί με ακρίβεια η σχετική «ανταγωνιστικότητά» τους. Δεν υπάρχει σύγκριση ανάμεσα στη γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία και την ανύπαρκτη ελληνική, ούτε έχει νόημα η σύγκριση της «παραγωγικότητας» στην ελληνική τουριστική βιομηχανία με την γερμανική. Πρόκειται για επιστημονικοφανή «κριτήρια» που συγκαλύπτουν τους πραγματικούς παράγοντες που οδηγούν ολόκληρες εθνικές οικονομίες σε κρίση.

΄Ενας τρόπος για να γίνει κατανοητό αυτό το ζήτημα είναι να θυμηθούμε τις κρίσεις των λεγόμενων «Τίγρεων» της Ασίας το 1998. Ηταν χώρες που θεωρούνταν οικονομικά θαύματα, ανερχόμενες δυνάμεις του διεθνούς καπιταλισμού και όχι «βραδυπορούντες» στον παγκόσμιο αγώνα δρόμου της ανταγωνιστικότητας.

«Μια ελληνική κρίση έρχεται στην Ουάσιγκτον»,
σκίτσο που συνόδευε το αντίστοιχο άρθρο στους Financial Times

Αυτό δεν τις έσωσε όταν ξεκίνησε μαζική φυγή κεφαλαίων. Για την ακρίβεια, όσο πιο προχωρημένες ήταν οι «μεταρρυθμίσεις» που απελευθερώνουν την κίνηση κεφαλαίων (και βελτιώνουν υποτίθεται την ανταγωνιστικότητα των εθνικών οικονομιών), τόσο πιο βίαιη ήταν η κρίση.

Είναι μύθος ότι η κίνηση των κεφαλαίων στον καπιταλισμό ακολουθεί ομαλές, προβλέψιμες πορείες με κριτήριο μια μεταβλητή ή ένα δείκτη. Είναι απαραίτητο πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη μια ευρύτερη εικόνα. Για τη σημερινή ελληνική περίπτωση, η επιδείνωση της κρίσης δεν μπορεί να ερμηνευτεί με την αργή συσσώρευση προβλημάτων λόγω χαμηλής ανταγωνιστικότητας. Τα 60 δις του περσινού δανεισμού που έγινε μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας συντονισμένης επιχείρησης κρατικής διάσωσης των τραπεζών αποτελούν ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του ελληνικού δημόσιου χρέους, κυριολεκτικά ένα άλμα. Οι μακρόσυρτες ερμηνείες θυμίζουν το ανέκδοτο με τον επιχειρηματία που τον ρωτούν πώς έγινε πλούσιος και εκείνος απαντάει: «Αρχισα με ένα τελάρο μήλα, κατάφερα να τα πουλήσω, ανέβηκα στα δυο τελάρα, ύστερα στα τέσσερα κλπ. ΄Επειτα πέθανε μια θεία μου και κληρονόμησα μια αλυσίδα μανάβικα». Μόνο που σε αυτή την περίπτωση το φιλμ ξετυλίγεται ανάποδα. Οι κυβερνήσεις δανείστηκαν επί πολλά χρόνια και διαχειρίστηκαν επί δεκαετίες την άνοδο του χρέους. Η κρίση του 2008-09 έκανε το πρόβλημα εκρηκτικό, ασυμμάζευτο με τα παραδοσιακά αστικά εργαλεία της «βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας».

Ποιο είναι το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να ειδωθεί η ελληνική περίπτωση; Πολλοί απαντούν «το πρόβλημα είναι ευρωπαϊκό», και εννοούν ότι το πρόβλημα ξεκινάει από το ευρώ και τους θεσμούς που το διαχειρίζονται. ΄Ισως η πιο ξεκάθαρη διατύπωση δόθηκε από τον Μπιλ Κλίντον που είπε ότι «το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας πηγάζει από το γεγονός ότι η ΕΕ ενοποιήθηκε πρώτα σε νομισματικό επίπεδο πριν ενοποιηθεί στο οικονομικό και στο πολιτικό».

Και αυτή η θεωρία έχει στοιχεία αλήθειας. Μια εκδοχή (π.χ. αυτή που προβάλλεται από βρετανούς ευρωσκεπτικιστές) υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι αδύνατες οικονομίες του ευρωπαϊκού νότου έχουν εγκλωβιστεί μέσα στο ισχυρό ευρώ, έχουν χάσει τη δυνατότητα να προχωρούν σε ελεγχόμενη διολίσθηση του νομίσματός τους και έτσι καταλήγουν σε προβληματικές καταστάσεις. Μια άλλη εκδοχή υποστηρίζει ότι το ευρώ φορτώθηκε στις πλάτες του τις χώρες – γουρούνια (PIGS, από τα αρχικά της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας, της Ελλάδας και της Ισπανίας). Αυτή η δεύτερη άποψη είναι προφανώς πιο δημοφιλής στους υποστηρικτές της ΟΝΕ στις Βρυξέλλες και στο Βερολίνο. ΄Ομως και οι δυο εκδοχές συγκλίνουν προς το συμπέρασμα ότι η λύση είναι η έξοδος των «γουρουνιών» από την Ευρωζώνη. Μάλιστα, πολλοί (και διάσημοι, όπως ο καθηγητής Ρουμπίνι) αναλυτές έχουν τη γνώμη ότι μια αποχώρηση αυτών των χωρών από το ευρώ μπορεί να είναι προς αμοιβαίο όφελος και των αδύνατων του νότου και των ισχυρών της Ευρωζώνης. Υπάρχει και η εκδοχή που προτείνει μια περίοδο «διακοπών» των PIGS από τη συμμετοχή στο ευρώ, σε μια εμφανή προσπάθεια συμβιβασμού.

Μπαρόζο, Μέρκελ, Παπανδρέου, Σαρκοζί στην Σύνοδο της ΕΕ στις Βρυξέλλες

Ωστόσο, οι θεωρίες για τις «ατέλειες» του ευρώ σαν ρίζα των προβλημάτων πάσχουν. Για να θεμελιώσουν την άποψη ότι το ευρώ μπαίνει σε κρίση λόγω κακής «αρχιτεκτονικής», συγκρίνουν την ΕΕ με τις ΗΠΑ, το ευρώ με το δολάριο. Ισχυρίζονται, λοιπόν, ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Κομισιόν της ΕΕ δεν διαθέτουν αρμοδιότητες αντίστοιχες της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας (Fed) και της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης των ΗΠΑ και ότι αυτό δυσκολεύει τη διαχείριση των ελλειμμάτων που εμφανίζουν πολλές ευρωπαϊκές χώρες. ΄Ετσι, ισχυρίζονται, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ή της Πορτογαλίας μπορεί να γίνεται «αχίλλειος πτέρνα» του ευρώ.

Όμως, όσο κι αν προσπαθούν να προβάλουν ότι στις ΗΠΑ τα προβλήματα π.χ. της Πολιτείας της Φλόριντα καλύπτονται από την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ενώ στην Ε.Ε. δεν υπάρχουν αντίστοιχοι μηχανισμοί και αυτό μετατρέπει το κοινό νόμισμα σε «αδύναμο κρίκο», χάνουν από τα μάτια τους το συνολικότερο πρόβλημα. Ούτε το δολάριο δεν είναι θωρακισμένο από τη σημερινή κρίση. Κάθε άλλο. Στους Financial Times της 11 Φλεβάρη, ο καθηγητής Niall Ferguson έγραφε σε άρθρο του με τίτλο «Μια ελληνική κρίση έρχεται στην Αμερική»:

«Η ιδέα ότι οι ΗΠΑ αποτελούν "ασφαλές καταφύγιο" είναι ανόητη. Το δημόσιο χρέος τους είναι τόσο ασφαλές καταφύγιο όσο ήταν το Περλ Χάρμπορ το 1941». Και μέσα στο κείμενο ανέφερε ότι: *«Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δημοσίευσε πρόσφατα τις εκτιμήσεις του για τη δημοσιονομική προσαρμογή που θα χρειαστεί να κάνουν οι αναπτυγμένες οικονομίες για να αποκαταστήσουν τη δημοσιονομική σταθερότητα στην επόμενη δεκαετία. Οι χειρότερες ήταν η Ιαπωνία και η Βρετανία (με σφίξιμο του ζωναριού κατά 13 μονάδες του ΑΕΠ). Ακολουθούν η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Ελλάδα (με 9 μονάδες). Και στην έκτη θέση; Η ίδια η Αμερική που θα χρειαζόταν δημοσιονομική λιτότητα ύψους 8,8 μονάδων σύμφωνα με το ΔΝΤ».*

Αυτή είναι η ωμή πραγματικότητα μέσα στις σημερινές συνθήκες. Οι εργάτες του μεγαλύτερου καπιταλισμού στον κόσμο αντιμετωπίζουν αναλογικά την ίδια σε έκταση επίθεση «δημοσιονομικής προσαρμογής» με τους εργάτες της «ψωροκώσταινας». Και σίγουρα δεν μπορεί κανένας να ισχυριστεί ότι φταίει η χαμηλή παραγωγικότητά τους ή ο «παραφουσκωμένος» αμερικάνικος δημόσιος τομέας ή η αδυναμία της Κεντρικής Τράπεζας να ελέγχει τις «σπατάλες» των Πολιτειών ή να εκδίδει ομόλογα (όπως λένε διάφοροι για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα).

Ατέλειες;

Το πρόβλημα δεν είναι οι «ατέλειες» στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όπως κι αν τις εννοούν οι διάφορες πλευρές που προβάλουν τέτοιες απόψεις. Μια «αποβολή» των PIGS, ώστε στη ζώνη του ευρώ να μείνουν μόνο οι ισχυρότεροι καπιταλισμοί, δεν θα ήταν λύση αλλά επιδείνωση της κρίσης στην Ευρώπη καθώς θα γεννούσε πολλές «Αργεντινές» μέσα στην ίδια την ΕΕ. Ούτε η δημιουργία μιας «οικονομικής υπερκυβέρνησης» της ΕΕ (ώστε να ελέγχει πιο αυστηρά τους προϋπολογισμούς των κρατών μελών και να εκδίδει ευρωομόλογα για λογαριασμό όλων) θα σταματούσε την κρίση. Θα σήμαινε μόνο τη γενίκευση της επίθεσης των καπιταλιστών ώστε τα βάρη της «ανταγωνιστικότητας» του ευρώ να πέσουν στις πλάτες των εργατών σε όλη την Ευρώπη.

Απομένει μια άλλη κατηγορία θεωριών που πρέπει να εξετάσουμε πριν περάσουμε στην αναζήτηση των πραγματικών εξηγήσεων για τη σημερινή μορφή της κρίσης. Πρόκειται για τις θεωρίες συνωμοσίας.

Σύμφωνα με αυτές, η Ελλάδα είναι το πειραματόζωο που επέλεξαν οι κερδοσκόποι για να ξεδιπλώσουν την επίθεσή τους ενάντια στο Ευρώ. Αγγλοσαξονικά ΜΜΕ και αμερικάνικα hedge funds συνωμοτούν για να χτυπήσουν την Ελλάδα και κατά προέκταση το ευρώ.

Και σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν στοιχεία αλήθειας. Η υπουργός Οικονομικών του Σαρκοζί, η κ. Λαγκάρντ, έκανε δηλώσεις ότι έχουν εντοπιστεί τουλάχιστον έξι αμερικανικές τράπεζες να παίζουν κερδοσκοπικά παιχνίδια σε βάρος του Ευρώ. Σύμφωνα με το *Βήμα της Κυριακής* (28 Φλεβάρη), ο επικεφαλής της αμερικανικής χρηματιστηριακής εταιρίας Paulson & Co έχει στοιχηματίσει 4 δις ευρώ υπολογίζοντας σε ελληνική χρεοκοπία. Υπάρχουν επίσης αποκαλύψεις ότι η Goldman Sachs, ο αμερικανικός τραπεζικός κολοσσός που βοήθησε τις ελληνικές κυβερνήσεις να «μαγειρέψουν» τα στοιχεία για το δημόσιο χρέος, έχει τη συνήθεια να «παίζει» και τις δυο άκρες, δηλαδή να δημιουργεί χρηματιστικά παράγωγα και ταυτόχρονα να στοιχηματίζει σε βάρος τους.

Σύμφωνα με την εφημερίδα Financial Times, οι επικεφαλής των κερδοσκοπικών hedge funds έχουν αρχίσει να φοβούνται ότι θα ληφθούν μέτρα σε βάρος τους καθώς μεγάλο μέρος του πολιτικού κόσμου της Ευρώπης θεωρεί ότι έχουν ξεπεράσει τα όρια.

Πραγματικά, ο Σαρκοζί, η Μέρκελ και ο Ζαν Κλοντ Γιουνκέρ εμφανίζονται τώρα ως «τιμωροί» των κερδοσκόπων και φίλοι της Ελλάδας που δίνει μάχη παίρνοντας σκληρά μέτρα κατά των ...εργαζόμενων. Είναι τόσο προκλητική η κοροϊδία της πάταξης της κερδοσκοπίας μέσα από ακόμα πιο αυστηρή επιτήρηση των προγραμμάτων λιτότητας, ώστε θα ήταν ίσως περιττό να σταθούμε περισσότερο σε αυτό το σημείο, έστω και αν ο Παπανδρέου αυτοπροβάλεται σαν ο πατέρας αυτής της πρωτοβουλίας με τα ταξίδια του στο Βερολίνο, το Παρίσι και την Ουάσινγκτον. Ωστόσο πέρα από τις δημαγωγίες των ηγετών της ΕΕ, χρειάζεται να βάλουμε στις σωστές διαστάσεις το ρόλο των κερδοσκόπων.

Τα κερδοσκοπικά παιχνίδια στην αγο-

ρά ασφάλισης κατά των κινδύνων χρεοκοπίας έχουν τρελλαθεί. Υποτίθεται ότι τα λεγόμενα Credit Default Swaps (CDS) δίνουν τη δυνατότητα στους επενδυτές να προβλέπουν τους κινδύνους χρεοκοπίας ολόκληρων κρατών και να τους προλαβαίνουν χρεώνοντας όλο και υψηλότερα ασφάλιστρα. Στην πράξη, αυτοί οι μηχανισμοί δίνουν τη δυνατότητα σε κερδοσκοπικά κεφάλαια να πιέζουν τα επιτόκια δανεισμού π.χ. της Ελλάδας προς τα πάνω και ταυτόχρονα να στοιχηματίζουν ότι στο τέλος η συγκεκριμένη χώρα θα χρεοκοπήσει. Στήνουν έναν φαύλο κύκλο που οξύνει την κρίση και προσδοκούν κέρδη και από την πορεία και από την κατάληξη αυτού του «παιχνιδιού».

Παρόλα αυτά, οι κινήσεις των κερδοσκόπων δεν μπορούν από μόνες τους να δημιουργήσουν τις συνθήκες κρίσης για το ευρώ. Μπορούν να τζογάρουν πάνω σε εξελίξεις που εκτιμούν ότι θα τους φέρουν κέρδη, αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν μόνοι τους τις εξελίξεις. Αν υπάρχει πόλεμος νομισμάτων, αν υπάρχει σύγκρουση τραπεζών για την ηγεμονία στο διεθνές τραπεζικό σύστημα, αν υπάρχουν ανταγωνιστικά προγράμματα «σταθερότητας», αν υπάρχει ένα τέτοιο τοπίο που δίνει ευκαιρίες για κερδοσκοπικά στοιχήματα, οι αιτίες βρίσκονται πιο βαθιά από τα σχέδια του οποιουδήποτε παίκτη των διεθνών αγορών. Ο Τζορτζ Σόρος μπορεί να έγινε διάσημος επειδή κέρδισε αμύθητα ποσά στοιχηματίζοντας πάνω στην υποτίμηση της βρετανικής λίρας στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αλλά ούτε αυτός ο πιο πετυχημένος των κερδοσκόπων δεν έχει τη δύναμη να κατευθύνει τις τύχες του καπιταλισμού στην Ευρώπη. Υπάρχουν ισχυρότερες, τυφλές, ανεξέλεγκτες δυνάμεις στα έγκατα αυτού του συστήματος που σπρώχνουν προς την κρίση.

Το κόστος της «διάσωσης»

Κοντεύει ένα χρόνος από τότε που οι ηγέτες των G-20, των παραδοσιακών πλουσιότερων χωρών του πλανήτη πλαισιωμένοι από τους ηγέτες της Ρωσίας, της Κίνας αλλά και των αναδυόμενων δυνάμεων της Βραζιλίας, της Ινδίας κλπ, συναντήθηκαν στο Λονδίνο και συντόνισαν τις κρατικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης που κάλπαζε μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το φθινόπωρο του 2008.

Μόλις τώρα γίνεται αντιληπτό το πόσο τεράστιες διστάσεις πήρε αυτή η συντονισμένη παρέμβαση. Υπολογίζεται από την κεντρική τράπεζα της Αγγλίας ότι δαπανήθηκαν από τις κυβερνήσεις ΗΠΑ, Βρετανίας και Ευρωζώνης περίπου 14.000 δισεκατομμύρια δολάρια, ποσό που ισοδυναμεί με το ένα τέταρτο του παγκόσμιου ΑΕΠ! Χάρη σε αυτό το τρομακτικό «πακέτο» ανακόπηκε η πορεία προς την παγκόσμια ύφεση που είχε αρχίσει να παίρνει ρυθμούς αντίστοιχους με την ύφεση που ακολούθησε το Κραχ του 1929. Και πάνω σε αυτή την πραγματικότητα άνθισε η φιλολογία για τα διαφαινόμενα «βλαστάρια» της ανάκαμψης.

Η συνέχεια, όμως, έφερε στην επιφάνεια τις αντιφάσεις αυτής της πρωτοφανούς «διάσωσης», σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα.

Πρώτο, η «διάσωση» έφερε ανάκαμψη στα κέρδη των μεγάλων τραπεζών που επιβίωσαν, ανέβασε τις μετοχές τους και τα χρηματιστήρια, αλλά όχι και την πραγματική οικονομία. Σε μεγάλο βαθμό οι αμερικάνικες και ευρωπαϊκές τράπεζες προτίμησαν να ρίξουν το φθηνό χρήμα που τους εξασφάλιζε η πολιτική των κεντρικών τραπεζών τους σε «επενδύσεις» σε μετοχές και συμβόλαια πρώτων υλών στις αναδυόμενες αγορές παρά σε δάνεια προς τις επιχειρήσεις των εσωτερικών αγορών τους. Πρόκειται για το λεγόμενο carry trade.

Με άλλα λόγια αναζήτησαν μια νέα μεγαλύτερη φούσκα, που δίνει γρήγορα κέρδη αλλά δεν είναι διατηρήσιμη. Αυτό συμβαίνει για δυο λόγους. Ο πρώτος είναι το γεγονός ότι είναι πολύ πιο επικερδές αυτή τη στιγμή να δανείζεσαι σε δολάρια (που η ισοτιμία του πέφτει) με ελάχιστο επιτόκιο και να επενδύεις σε ανερχόμενες μετοχές π.χ. στην Ασία, παρά να περιμένεις πότε θα αποδώσει μια επένδυση σε ένα νέο εργοστάσιο μέσα στις ΗΠΑ. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι τα χαρτοφυλάκια των τραπεζών είναι γεμάτα χρηματιστηριακές «αξίες» που συνδέονται με δείκτες όπως οι τιμές των πρώτων υλών. ΄Ετσι, ελπίζουν ότι η νέα φούσκα «εξυγιαίνει» την κεφαλαιακή βάση τους. Ταυτόχρονα, όμως, ρισκάρουν ότι η στασιμότητα ή μια νέα ύφεση της πραγματικής οικονομίας θα οδηγήσει σε σκάσιμο και της νέας φούσκας με καταστροφικά αποτελέσματα.

Δεύτερο, οι κινέζικες τράπεζες υπό κρατική καθοδήγηση συμμετείχαν με το δικό τους τρόπο στο διεθνή συντονισμό των «πακέτων στήριξης». Χρηματοδότησαν πέρυσι με ρυθμό 2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων επενδύσεις στις εξαγωγικές βιομηχανίες της Κίνας. Αυτό έφερε την κινέζικη οικονομία στη θέση του σημαντικότερου τμήματος της παγκόσμιας οικονομίας που ανακάμπτει, αλλά

Απεργία ΑΔΕΔΥ 10 Φλεβάρη

προκάλεσε δυο αντιδράσεις. Η ίδια η κινέζικη κυβέρνηση αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι αυτή η ανάπτυξη δεν είναι διατηρήσιμη. Πού θα πάνε οι αυξημένες εξαγωγές της Κίνας από τη στιγμή που η υπόλοιπη παγκόσμια οικονομία δεν ανακάμπτει; Με κυβερνητική εντολή, οι τράπεζες φρενάρησαν φέτος το Γενάρη τη χρηματοδότηση νέων επενδύσεων. Ταυτόχρονα, ΗΠΑ και ΕΕ απαίτησαν από την Κίνα να ανατιμήσει το νόμισμά της γιατί ανταγωνίζεται «αθέμιτα» τις δικές τους εξαγωγές. Οι εντάσεις στο διεθνές νομισματικό σύστημα αυξήθηκαν.

Τρίτο, οι ίδιες οι κεντρικές τράπεζες ΗΠΑ και ΕΕ άρχισαν να ανησυχούν ότι η πολιτική των κολοσσιαίων πακέτων διάσωσης δεν μπορεί να συνεχιστεί. Για τις ανησυχίες αυτές έπαιξαν ρόλο και οι φόβοι για το σκάσιμο της νέας φούσκας και οι φόβοι ότι πριμοδοτούν την κινέζικη ανάκαμψη περισσότερο από τη δική τους, αλλά και οι φόβοι για την αντοχή των κρατικών προϋπολογισμών να σηκώνουν τα βάρη των «κινήτρων». Από το καλοκαίρι του 2009 άνοιξε μια συζήτηση για τις λεγόμενες «στρατηγικές εξόδου» από το καθεστώς των έκτακτων μέτρων στήριξης. Η ΕΚΤ τάχθηκε υπέρ μιας γρήγορης «εξόδου» με τερματισμό της πολιτικής του φθηνού χρήματος, ενώ το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προειδοποίησε ότι οι κίνδυνοι από έναν πρόωρο τερματισμό των κινήτρων στήριξης είναι μεγαλύτεροι από τους κινδύνους παράτασης των μέτρων. Οι διαφωνίες μεταφράστηκαν και σε ένταση δολαρίου – ευρώ.

Τέταρτο, πριν μπορέσουν να καταλήξουν για το τι είναι πιο επίφοβο, το μπρός γκρεμός ή το πίσω ρέμα, αναδείχθηκε η απειλή νέων χρεοκοπιών όταν έσκασε το κανόνι στο Ντουμπάι. Αυτό όξυνε όλα τα προβλήματα και οδηγεί στην αναζήτηση ανταγωνιστικών «προγραμμάτων σταθεροποίησης». Αντί για την αναζήτηση μιας συντονισμένης στρατηγικής εξόδου από την πολιτική «διάσωσης» των G-20 της περασμένης άνοιξης, φτάνουμε στο «ο σώζων εαυτόν σωθήτω» έστω και πατώντας στο πτώμα του γείτονα.

Σύμφωνα με το περιοδικό New Left Review (όπως αναφέρεται και στο περιοδικό International Socialism Journal), κινέζοι αξιωματούχοι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η πολιτική των πακέτων στήριξης είναι «σαν να πίνεις δηλητήριο για να ξεδιψάσεις». Με άλλα λόγια, όσοι υπολογίζουν σε μια σινο-αμερικανική ατμομηχανή ανάκαμψης θα απογοητευθούν. Στο μεταξύ η κυρία Μέρκελ προχωράει μονομερώς σε «θωράκιση» του Ευρώ έστω και αν βυθίσει την Ευρώπη στην ύφεση και θυσιάσει τις PIGS στο βωμό αυτής της προσπάθειας. Ενώ οι αμερικάνικες τράπεζες βλέπουν τη δυνατότητα να οδηγηθούν χώρες της Ευρώπης πίσω στην αγκαλιά του δολάριου για σωτηρία. Σε τέτοιες συνθήκες μπορούμε να καταλάβουμε γιατί καπιταλισμοί όπως ο ελληνικός βρίσκονται από τη θαλπωρή της αναμενόμενης «ανάκαμψης» στην παγωνιά της κατεπείγουσας «σταθεροποίησης».

Η κρίση παίρνει τέτοιες διαστάσεις ώστε οι αντικαπιταλιστικές λύσεις που έμοιαζαν εξορισμένες στις μέρες του 1917 γίνονται ξανά επίκαιρες

Το υπόβαθρο για αυτά τα σκαμπανεβάσματα της κρίσης είναι το συνολικότερο πρόβλημα του γερασμένου σύγχρονου καπιταλισμού. Στα νιάτα του, η κρίση μπορούσε να λειτουργήσει σαν «κάθαρση» του συστήματος έστω και με παράλογο κόστος. Η κρίση κατάστρεφε ανθρώπινες ζωές με τη μαζική ανεργία, κατάστρεφε επενδυμένο πλούτο κλείνοντας ολόκληρα εργοστάσια και επιχειρήσεις, αλλά ταυτόχρονα εξασφάλιζε ένα νέο κύκλο κερδοφόρας ανάπτυξης για τα κεφάλαια που επιβίωναν. Σήμερα, η συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφάλαιου έχει φτάσει σε τέτοια επίπεδα ώστε το κλείσιμο ενός κολοσσού δεν ανοίγει νέες ευκαιρίες για τους ανταγωνιστές του, αντίθετα απειλεί να δημιουργήσει μια μαύρη τρύπα που θα συμπαρασύρει τους πάντες και τα πάντα. Οι «εθνικοί πρωταθλητές» έχουν γίνει πολύ μεγάλοι για να αφεθούν να φαλιρίσουν.

Αυτό το διαπίστωσε το αμερικάνικο κράτος με οδυνηρό τρόπο μετά την πτώχευση της Lehman Brothers. Ήταν μια πτώχευση που αντί να ανακουφίσει τους ανταγωνιστές της συγκλόνισε το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα. Κάτω από αυτή την πίεση ο Ομπάμα όχι μόνο συνέχισε το «Πακέτο Πόλσον» του Μπους αλλά και το συντόνισε και το διόγκωσε σε επίπεδο G20. Τα «τοξικά ομόλογα» που έπρεπε να γίνουν κουρελόχαρτα επιβίωσαν και δίπλα τους άρχισαν να μετατρέπονται σε «τοξικά» και τα ομόλογα του δημοσίου όλων των κρατών που συμμετείχαν στη «διάσωση» Για να διατηρούν την «αξία» του όλα αυτά τα χρεώγραφα απαιτούν τεράστιες μεταφορές πλούτου προς τη μερια τους. Αυτό είναι το πραγματικό νόημα των «Προγραμμάτων Σταθερότητας» που εγκαινιάζουν οι κυβερνήσεις παντού και μάλιστα με τρόπο ανταγωνιστικό μεταξύ τους.

Αλλά όσο κρατιούνται στη ζωή με καπιταλιστικά κριτήρια αυτά τα «ζόμπι» απομυζούν την ικμάδα και των γύρω τους με τις απαιτήσεις τους. Η παγκόσμια οικονομία δεν αντέχει να ξεφύγει από την κρίση όντας φορτωμένη με τις υποχρεώσεις που δημιούργησαν οι πλασματικές «επενδύσεις» στις φούσκες που έσκασαν. Το σύστημα δεν αντέχει να τις παραγράψει με το δικό του τρόπο. Θα χρειαστεί μια άλλη «παραγραφή» που θα την επιβάλει η εργατική τάξη με τους αγώνες της.

Γιατί να πληρώνει το ελληνικό δημόσιο 13 δισεκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο σε τόκους για την «εξυπηρέτηση» δανείων από τράπεζες με χαρτοφυλάκια γεμάτα τοξικά ομόλογα και επισφαλείς τοποθετήσεις; Γιατί να μειωθούν οι μισθοί και οι συντάξεις εκατομμυρίων ανθρώπων για να κρατάνε την «αξία» τους αυτά τα παλιόχαρτα; Γιατί να υποστούν το ίδιο και οι Πορτογάλοι και οι Ιρλανδοί και τόσοι άλλοι; Δεν είναι πιο λογικό να παγώσουμε αυτές τις πληρωμές και να κρατικοποιήσουμε τις τράπεζες χωρίς αποζημίωση για τους μετόχους που πλούτιζαν από τις φούσκες; Δεν είναι πιο λογικό να πάρουμε πίσω σε δημόσιο έλεγχο τον ΟΤΕ από τη Deutsche Telekom, την Ολυμπιακή-Aegean από την Lufthansa, το αεροδρόμιο από την Hochtief, τον Σκαραμαγκά από την Thyssen αντί να παζαρεύουμε με την Deutsche Bank αν θα μας δανείσει με τρελά επιτόκια και αντάλλαγμα νέες ιδιωτικοποιήσεις;

Δεν είναι πιο λογικό να κόψουμε τις παραγγελίες για νέες φρεγάτες αντί να παρακαλάμε τον Σαρκοζί να τις δεχτεί σαν αντάλλαγμα για μια πιθανή γαλλική εγγύηση για την έκδοση κάποιου ευρωομόλογου;

Η κρίση παίρνει τέτοιες διαστάσεις ώστε οι αντικαπιταλιστικές λύσεις που έμοιαζαν εξορισμένες στις μέρες του 1917 γίνονται ξανά επίκαιρες. Όσο πιο γρήγορα και όσο πιο πολλοί το συνειδητοποιήσουμε αυτό, τόσο το καλύτερο για όλους τους εργαζόμενους σε όλο τον πλανήτη. ■

“Τα θέλουμε όλα και μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο”

Η **Μαρία Στύλλου** γράφει για την πάλη των γυναικών σήμερα.

«Η απελευθέρωση δεν χαρίζεται από τα πάνω, καταχτιέται με τους αγώνες μας». Αυτόν τον τίτλο είχε ένα τετρασέλιδο που έβγαλε μια πρωτοβουλία γυναικών του Πειραιά στις 6 Μάρτη του 1980 και καλούσε σε συλλαλητήριο στα Προπύλαια για τη «ριζική αλλαγή του οικογενειακού δικαίου».

Εκτός από το οικογενειακό δίκαιο που δεν άλλαξε ριζικά, δεν άλλαξαν 35 χρόνια μετά ούτε οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών. Σε άρθρο της *Καθημερινής* με τίτλο «Κλείνει το χάσμα των φύλων» (6 Μάρτη 2010), το 54% των ερωτηθέντων στην Ελλάδα πιστεύει ότι η ανισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα συνεχίζει να ισχύει, ιδιαίτερα στους χώρους εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία παρατηρεί ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μάλιστα στην Ελλάδα. Τι σημαίνει βελτίωση; «Μόνο» το 25% των γυναικών που βγαίνει στη σύνταξη ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η ψαλίδα ανάμεσα στους μισθούς των γυναικών και των ανδρών είναι «μόνο» 20%.

Κι όμως, αυτά τα στοιχεία είναι μόνο η μύτη του παγόβουνου. Δεν παίρνουν υπόψη ότι μια σειρά από επισφαλείς εργασίες είναι γένους θηλυκού και ότι μια σειρά νέες και κερδοφόρες επιχειρήσεις εμπορεύονται το σεξ σε διάφορες εκδοχές και απασχολούν γυναίκες τις οποίες αναγκάζουν να δουλεύουν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες.

Το περιοδικό *Ιστορείν* έκανε μια έκτακτη έκδοση αφιερωμένη στην Κωνσταντίνα Κούνεβα με τίτλο: Επισφαλής εργασία, «γυναικεία εργασία». Το ενδιαφέρον της έκδοσης είναι ότι πάει πέρα από την ιστορία της Κούνεβα γενικεύοντας την εικόνα. Η Έφη Αβδελά υποστηρίζει ότι *«οι επισφαλείς συνθήκες εργασίας δεν είναι νέο φαινόμενο. Αντίθετα επισφαλείς ήταν πάντα οι συνθήκες αμειβόμενης εργασίας των γυναικών: απολύονται πρώτες, πληρώνονται λιγότερο, αντιμετωπίζονται με καχυποψία από τα συνδικάτα και οι νόμοι τις ήθελαν προσωρινές».*[1]

Αυτές οι εικόνες δεν περιορίζονται στον τομέα της καθαριότητας. Στην ίδια έκδοση υπάρχει άρθρο του Γιάννη Κουζή που δείχνει ότι η επισφαλής απασχόληση έχει επεκταθεί και σε ολόκληρα κομμάτια εργαζόμενων στο δημόσιο μέσα από την ιδιωτικοποίηση και την ανάθεση σε εργολάβους μιας σειράς από λειτουργίες που παλιότερα τις έκαναν μόνιμοι.[2] Αυτό το άρθρο δείχνει ότι οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης δεν περιορίζονται μόνο στις μετανάστριες, αλλά αγκαλιάζουν μεγάλο κομμάτι νέων εργατριών και εργατών, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους. Αυτή η εικόνα προσδιορίζει και τις διαστάσεις αυτής της μάχης.

Αντίσταση και γένους θηλυκού

Η Μεταπολίτευση είναι ταυτισμένη με τους πιο μεγάλους αγώνες της εργατικής τάξης. Αγώνες οικονομικοί, συνδικαλιστικοί και πολιτικοί ταυτόχρονα. Για αυξήσεις, για καινούργια συνδικάτα, για συνθήκες και οργάνωση στους χώρους δουλειάς κάτω από τον έλεγχο των πιο πρωτοπόρων εργατριών και εργατών.

Δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι σε ένα μεγάλο κομμάτι των απεργιακών κινητοποιήσεων πρωτοστάτησαν οι γυναίκες. Μαχητικές εργάτριες στην κλωστοϋφαντουργία, στα ηλεκτρικά είδη, στον ΟΤΕ, στις τράπεζες, στα σχολεία, παντού έδωσαν τον τόνο. Σε μια σειρά κλάδους δεν περιορίστηκαν στα κοινά αιτήματα αλλά διεκδίκησαν και το τέλος των διακρίσεων ανάμεσα σε αυτές και τους άντρες.

Οι τηλεφωνήτριες εξεγέρθηκαν ενάντια στις συνθήκες που δούλευαν. Σε ανακοίνωση που κυκλοφόρησε ο Σύλλογος Τηλεφωνητριών Ελλάδος το 1978 διεκδικούσε να δουλεύουν 6ωρο, να εξισωθούν μισθολογικά και βαθμολογικά με τους άντρες υπαλλήλους του ΟΤΕ, να δίνεται οικογενειακό επίδομα και στις ίδιες, να φτιαχτούν παιδικοί σταθμοί του ΟΤΕ και να λειτουργούν με βάρδιες, να σταματήσει η αστυνόμευση και η τρομοκρατία του ΟΤΕ σε βάρος τους.

Οι τηλεφωνήτριες δεν ήταν οι μόνες. Την ίδια περίοδο κατέβηκαν σε απεργία οι Μαίες στο μαιευτήριο της Έλενας. Προχώρησαν σε κατάληψη μιας ολόκληρης πτέρυγας και την έκαναν ορμητήριο για όλα τα νοσοκομεία όπου δούλευαν μαίες διεκδικώντας να πάψουν να

Διαδήλωση καθαριστριών το 2005

αντιμετωπίζονται σαν εργαζόμενες δεύτερης διαλογής. Εκείνη η εξέγερση απλώθηκε και σε σχολές που είχαν τμήματα μαιευτικής και που η πλειοψηφία ήταν γυναίκες σπουδάστριες.

Το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση το 1981 δεν σήμανε την γυναικεία απελευθέρωση ούτε, παρά τις υποσχέσεις, την ικανοποίηση των αιτημάτων για ισότητα αμοιβών γυναικών και αντρών. Αυτό που φρόντισε να κάνει ήταν να αναβαθμίσει τη Γραμματεία Ισότητας και να την επανδρώσει με επώνυμες γυναίκες από τις γυναικείες κινήσεις των κομμάτων και κάποιες από το αυτόνομο κίνημα των γυναικών.

Το 1987, στο συνέδριο της ΟΤΟΕ, με πρωτοβουλία μιας ομάδας γυναικών από τις τράπεζες βγήκε ομόφωνα ψήφισμα για τις ανάγκες των εργαζόμενων γυναικών. Δυο χρόνια μετά, η Επιτροπή Γυναικών της ΟΤΟΕ οργανώνει πανελλαδική σύσκεψη για να τονίσει ότι υπάρχει «γυναικείο ζήτημα» στις τράπεζες, ότι οι γυναίκες δεν είναι ισότιμες παρόλο που αποτελούν το 40% του προσωπικού.

Οι αγώνες δεν περιορίζονται μόνο στις οικονομικές διεκδικήσεις, ανοίγουν ταυτόχρονα και τα ζητήματα της ελεύθερης αντισύλληψης και έκτρωσης. Ανάμεσα στο 1976 και το 1980 κυκλοφορούν πλήθος ενημερωτικά φυλλάδια για τους τρόπους αντισύλληψης και για το δικαίωμα στην ελεύθερη έκτρωση διεκδικώντας να αναλάβουν αυτή την υποχρέωση τα ασφαλιστικά ταμεία.

Το 1977, η κυβέρνηση ετοιμάζεται να περάσει από τη Βουλή νομοσχέδιο για τη στράτευση των γυναικών. Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε, αλλά (όπως και πολλά άλλα) ποτέ δεν εφαρμόστηκε, γιατί αντιμετώπισε μεγάλες αντιδράσεις. Κυκλοφόρησαν προκηρύξεις που δεν τσίμπησαν στο επιχείρημα ότι η στράτευση των γυναικών θα ήταν «ένα βήμα προς την ισότητα» και πρόβαλαν σαν βασικό σύνθημα «όχι ισότητα στην καταπίεση».

Όταν σήμερα το ΠΑΣΟΚ (και η ΝΔ) χρησιμοποιεί το επιχείρημα της «ισότητας» για το ασφαλιστικό και την εξίσωση προς τα πάνω των ορίων ηλικίας ανδρών και γυναικών, είναι απαραίτητο να θυμηθούμε τις αντιδράσεις του γυναικείου κινήματος ενάντια στην αντίστοιχη παγίδα της στράτευσης και να επιμείνουμε στο αίτημα για λιγότερα χρόνια για να βγαίνουν οι γυναίκες στη σύνταξη.

Ήταν ένα αίτημα που αγκάλιασε όλο το εργατικό κίνημα στις αρχές της δεκαετίας του '30. Το 1928, οι δασκάλες από τα Χανιά υπέβαλαν υπόμνημα στα υπουργεία Εθνικής Παιδείας και Οικονομικών με αίτημα οι παντρεμένες να βγαίνουν στη σύνταξη μετά από 15 χρόνια υπηρεσίας και οι ανύπαντρες μετά από 20 χρόνια. Το αίτημα υποστηρίχτηκε από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία και πολύ γρήγορα γίνεται το κύριο αίτημα των δημοσίων υπαλλήλων. Οι πρώτες που αντέδρασαν θετικά ήταν οι «τριατατικές» (εργαζόμενες στα τρία Τ, τηλέφωνα τηλέγραφος ταχυδρομεία) που αντιμετώπιζαν και αυτές σκληρές συνθήκες στη δουλειά τους.

Το Φλεβάρη του 1936 δημιουργείται η Επιτροπή Γυναικών των Δημοσίων Υπαλλήλων που συγκαλεί συνέλευση για να προωθήσει τις διεκδικήσεις τους. Συμμετέχουν 250 γυναίκες από όλες τις δημόσιες υπηρεσίες και εκλέγει δικές της αντιπροσώπους στο δημοσιοϋπαλληλικό συνέδριο που γίνεται τον Μάρτη. Το συνέδριο υιοθετεί τα αιτήματα των γυναικών όπως «συνταγματική κατοχύρωση της εργασίας τους», «βαθμολογική και μισθολογική εξίσωση με τους άντρες», «κατάργηση όλων των περιοριστικών νόμων», «προστασία της μητρότητας και συνυπηρεσία των συζύγων».[3]

Οι δασκάλες και οι τηλεφωνήτριες δεν ήταν τα μόνα μαχητικά κομμάτια του Μεσοπολέμου. Στο βιβλίο της η Λήδα Παπαστεφανάκη4 δίνει πολύ χρήσιμες εικόνες.

Οι γυναίκες εργάτριες στο μεσοπόλεμο δεν δούλευαν περιστασιακά στα εργοστάσια. Το 1921 πάνω από το 50% των εργατριών στην κλωστοϋφαντουργία του Πειραιά δούλευαν ήδη πάνω από 10-15 χρόνια. Ηταν δηλαδή εργάτριες ήδη από την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα. Και ο ρόλος που έπαιζαν στις απεργίες ήταν εντυπωσιακός.

«Στις 30 Ιουνίου 1933, περίπου 300 εργάτριες στο Ε' εργοστάσιο του Ρετσίνα κατέβηκαν σε απεργία όταν η διεύθυνση επέβαλε βαριά πρόστιμα σε 30 εργάτριες».[5] Η απεργία γενικεύτηκε, η περιφρούρηση δεν άφησε κανέναν απεργοσπάστη να δουλέψει, οι απεργοί εκλέξαν απεργιακή επιτροπή διεκδικώντας αύξηση 40% στο μεροκάματο, εφαρμογή του δώρου και αναγνώριση του σωματείου. Η απεργία κράτησε για περίπου ένα μήνα και έκλεισε με υπόσχεση της εργοδοσίας ότι θα δώσει αύξηση 10%, ότι θα εφαρμοστεί ο εσωτερικός κανονισμός για τα πρόστιμα, θα σταματήσει η τρομοκρατία και σύντομα θα εφαρμοστεί το δώρο στο εργοστάσιο.

Η δύναμη των γυναικών σαν κομμάτι της εργατικής τάξης επιβεβαιώνεται από μια πολύ πλούσια παράδοση. Όχι μόνο αγωνιστική αλλά και θεωρητική, πηγαίνοντας πίσω στον Ενγκελς.

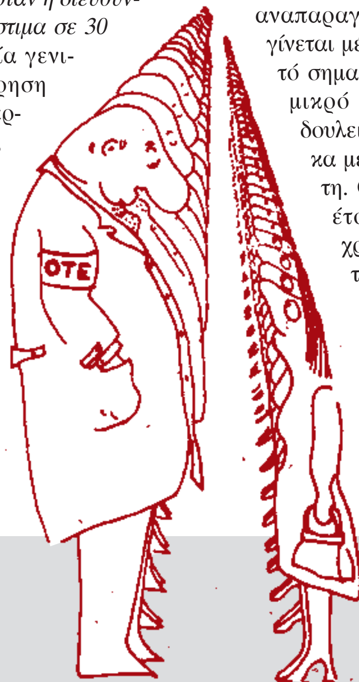
Οι ρίζες της γυναικείας καταπίεσης

Η ιδιοκτησία δεν χωρίζει την κοινωνία μόνο σε τάξεις, αλλά καθορίζει και τη θέση της γυναίκας μέσα σ' αυτήν, το ρόλο της οικογένειας σαν μονογαμικό θεσμό και την υποχρέωση της γυναίκας για ανατροφή των παιδιών και υποταγή στον άντρα. Οι γυναίκες εργάτριες στον καπιταλισμό κουβαλούν δυο φορτία: την εκμετάλλευση και την καταπίεση.

Ο Ένγκελς στο βιβλίο του *Η Καταγωγή της Οικογένειας, της Ιδιοκτησίας και του Κράτους* εξηγεί πώς η καταπίεση των γυναικών εμφανίζεται μαζί με την ανάδυση της ταξικής κοινωνίας. Η ιδιοκτησία που δεν υπήρχε πιο πριν αλλάζει τη μορφή της οικογένειας που υπήρχε μέχρι τότε. Η οικογένεια είναι η ιδιωτική σφαίρα του κάθε ιδιοκτήτη, είναι εκεί που αναπαράγονται οι κληρονόμοι του και πρέπει να τους ξέρει. Άρα μονογαμική οικογένεια, η γυναίκα ανήκει σε έναν μόνο άντρα, η σεξουαλικότητα καθορίζεται από το τι θεωρείται «φυσικό» μέσα στα πλαίσια αυτής της κοινωνίας.

Στον καπιταλισμό, η ανάγκη για «ελεύθερους» εργάτες που δεν έχουν τίποτε να πουλήσουν παρά μόνο την εργατική τους δύναμη, καθορίζει και τη μορφή που παίρνει η εργατική οικογένεια και το ρόλο της γυναίκας μέσα σ' αυτήν. Η αναπαραγωγή της εργατικής τάξης γίνεται μέσα στην οικογένεια κι αυτό σημαίνει ότι δουλεύει σαν ένα μικρό εργοστάσιο, μόνο που η δουλειά που δίνει κύρια η γυναίκα μέσα σ' αυτό μένει απλήρωτη. Οι καπιταλιστές βρίσκουν έτοιμους εργάτες χωρίς να χρειαστεί να ξοδέψουν τίποτα σ' αυτή τη διαδικασία.

Αυτός ο ρόλος της οικογένειας στον καπιταλισμό καθορίζει δυο πράγματα. Από τη μια, την ανισότητα των γυναικών με τις διακρίσεις σε βάρος τους και από την άλλη

Σκίτσο από κινητοποίηση των τηλεφωνητριών

την κυριαρχία των ιδεών που δικαιολογούν αυτή την κατάσταση. Αυτό σημαίνει την ανάδειξη σεξιστικών θεωριών που προσπαθούν να εμφανίσουν ότι η γυναίκα είναι κατώτερη από τον άντρα. Δεν είναι πολύ διαφορετικά επιχειρήματα από αυτά που χρησιμοποιούν οι ρατσιστικές θεωρίες.

Σκίτσο στο εξώφυλλο της «Επαναστατικής Πάλης Γυναικών» το 1980

Υπάρχουν απόψεις που δεν συμφωνούν με τη μαρξιστική ερμηνεία και υποστηρίζουν ότι η αιτία της γυναικείας καταπίεσης βρίσκεται στην πατριαρχική αντίληψη της οποίας φορείς είναι οι άντρες. Η μαρξιστική και η πατριαρχική αντίληψη για την καταπίεση των γυναικών δεν είναι δυο δρόμοι που οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα.

Για τους μαρξιστές, ο αγώνας για την απελευθέρωση των γυναικών σημαίνει ταυτόχρονα σύγκρουση με τον καπιταλισμό. Οι υποστηρικτές της πατριαρχικής αντίληψης θεωρούν ότι η αλλαγή μπορεί να έρθει μέσα από την αλλαγή των ιδεών, της «νοοτροπίας». Γι' αυτό προσανατολίζονται πολύ στην αλλαγή μέσα από την εκπαίδευση, τη διαφορετική διαπαιδαγώγηση των παιδιών, την αλλαγή των ρόλων, ακόμα και τον πλήρη διαχωρισμό των γυναικών από τους άντρες. Είναι ιδεαλιστική αντιμετώπιση που χάνει την κοινωνική διάσταση και συνήθως δεν πιστεύει ότι μπορεί να υπάρξει μια κοινωνία όπου όλοι θα είναι ελεύθεροι και ίσοι. Η συγκλονιστική ιστορική εμπειρία των πρώτων χρόνων της Ρώσικης επανάστασης και όλα όσα σήμαινε για την απελευθέρωση των γυναικών χάνεται και συχνά ισοπεδώνεται με αντιλήψεις ότι όλα εκείνα οδήγησαν στα γκούλαγκ του Στάλιν.

Θεωρία και πράξη

Οι αντιλήψεις αυτές καταλήγουν σε αντιδραστικές θέσεις σε διάφορα ζητήματα. Για το ασφαλιστικό, παραδείγματος χάρη, υπάρχουν ομάδες που θεωρούν ότι η «εξίσωση» των ορίων ηλικίας είναι σωστή και προσφέρουν ιδεολογικό άλλοθι για τη «μεταρρύθμιση» αυτή, όχι μόνο σήμερα αλλά και το 1992 όταν ο Μητσοτάκης και ο Σιούφας ξεκινούσαν την επίθεση.

Ένα άλλο παράδειγμα αφορά στις γυναίκες που δουλεύουν στη βιομηχανία του σεξ, από τα pornoshop μέχρι τα πορνεία. Στη Βρετανία έγινε μια προσπάθεια να συνδικαλιστούν και να γραφτούν σε σωματεία. Σε αντίθεση με αυτή την προσπάθεια, κάποιες φεμινιστικές ομάδες πρότειναν να τιμωρούνται οι άντρες που πάνε σε πορνεία ή χρησιμοποιούν άλλες «υπηρεσίες» της βιομηχανίας του σεξ.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βιομηχανία του σεξ εξασφαλίζει κέρδη στους καπιταλιστές και μετατρέπει τον έρωτα και το σεξ σε εμπόρευμα. Η συνδικαλιστική προστασία των γυναικών που δουλεύουν εκεί θα περιόριζε τη βία που όλο αυτό το κύκλωμα ασκεί πάνω στις γυναίκες.

Ίσως το χειρότερο παράδειγμα έχει να κάνει με τη στάση τέτοιων φεμινιστικών ομάδων απέναντι στις γυναίκες που φοράνε μαντίλα, τσαντόρ ή χιτζάμπ. Στη Γαλλία, η ακτιβίστρια Ιλάμ Μουσαΐντ που κατεβαίνει υποψήφια στις τοπικές εκλογές με το NPA (Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα), έγινε στόχος επιθέσεων γιατί φοράει μαντίλα. Η ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος αλλά και του Κόμματος της Αριστεράς (διάσπαση από το ΣΚ με επικεφαλής τον Μελανσόν) καθώς και κάποιες γυναικείες οργανώσεις την αποδοκίμασαν γιατί «η μαντίλα δεν συμβιβάζεται με τον φεμινισμό». Σε μια χώρα όπου ζουν μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού από μουσουλμανικές χώρες, οι τοποθετήσεις ότι αυτές οι γυναίκες δεν μπορούν να φοράνε μαντίλα ενισχύουν την ισλαμοφοβία και τον εθνικισμό που καλλιεργεί ο Σαρκοζί.

Αντικαπιταλιστική απάντηση

Βρισκόμαστε στη δίνη της χειρότερης κρίσης του καπιταλισμού και οι επιθέσεις των διαχειριστών του χτυπάνε σκληρά τις γυναίκες. Οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες απειλούν να ρίξουν τα βάρη της φροντίδας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους στις πλάτες των γυναικών. Το 56% του κόσμου στην Ελλάδα πιστεύει ότι χρειάζεται μεγαλύτερη στήριξη από το κράτος για τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρώπη είναι 41%.[6] Είναι και αυτό ένα δείγμα για το πόσο ψεύτικες είναι οι προπαγάνδες που προσπαθούν να μας διχάσουν, να πείσουν ότι η Ελλάδα έχει «σπάταλο» δημόσιο και πρέπει να αποδεχθεί τις περικοπές, ή ότι οι γυναίκες πρέπει να αποδεχθούν χειρότερες συνθήκες συνταξιοδότησης.

Η αντίσταση στις σεξιστικές διακρίσεις περνάει μέσα από την κοινή πάλη ενάντια σε αυτές τις επιθέσεις.

Τα συνδικάτα πρέπει να παλέψουν για να μην περάσει η «εξίσωση» των ορίων ηλικίας σε βάρος των γυναικών, για δημόσια και δωρεάν υγεία, πρόνοια και παιδεία ώστε να αναλάβει το κράτος το κόστος της αναπαραγωγής και όχι η εργατική οικογένεια και οι γυναίκες, για νέους παιδικούς σταθμούς σε κάθε γειτονιά ενάντια στα σχέδια του «Καλλικράτη».

Ένα 81% των ερωτηθέντων στην Ελλάδα υποστηρίζει ότι είναι επείγον να ληφθούν μέτρα κατά της βίας σε βάρος των γυναικών. Αυτό σημαίνει πλατιά υποστήριξη για διεκδικήσεις όπως το σταμάτημα των αστυνομικών ελέγχων στους δρόμους γιατί αυτοί ευθύνονται για τα περισσότερα κρούσματα βίας ιδιαίτερα σε βάρος των μεταναστριών. Σημαίνει σταμάτημα του trafficking μέσα από το άνοιγμα των συνόρων, τη νομιμοποίηση των μεταναστών και την ιθαγένεια για τα παιδιά τους, έτσι ώστε να μην πέφτουν οι γυναίκες των φτωχών χωρών στα νύχια των κυκλωμάτων της πορνείας και της αστυνομικής προστασίας όταν προσπαθούν να έρθουν για μια καλύτερη ζωή.

Μπορούμε και πρέπει να προβάλουμε όλα αυτά και πολλά ακόμα συγκεκριμένα αιτήματα. Αλλά πρέπει και να τα συνδέσουμε με το παλιό συνολικό σύνθημα του κινήματος του 1968: «Τα θέλουμε όλα και μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο». Εκατό χρόνια από το 1910 και την απόφαση του σοσιαλιστικού κινήματος να βάλει την μάχη για την απελευθέρωση των γυναικών στο κέντρο της πάλης του, ο στόχος για την ανατροπή αυτού του συστήματος που εμπορευματοποιεί ακόμα και τις πιο ωραίες ανθρώπινες σχέσεις παραμένει πιο επίκαιρος παρά ποτέ. ■

1 Έφη Αβδελά, «Η όψιμη ανακάλυψη της επισφαλούς εργασίας», *Ιστορείν*, εκδόσεις Νεφέλη, σελ13.

2 Γιάννης Κουζής, «Η περίπτωση των εργαζομένων στις εργολαβίες καθαρισμού», στο ίδιο, σελ.49.

3 Έφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, εκδόσεις Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας, Αθήνα 1990.

4 Λήδα Παπαστεφανάκη, *Εργασία, τεχνολογία και φύλο στην ελληνική βιομηχανία*, παρουσίαση στις σελίδες της βιβλιοκριτικής αυτού του τεύχους.

5 Λήδα Παπαστεφανάκη, όπου και παραπάνω.

6 *Καθημερινή*, 6 Μάρτη.

ΑΪΤΗ

«Η μάχη του Σαν Ντομίνγκο», πίνακας του Τζένουαρι Σατζόλσκι

Ο **Σωτήρης Κοντογιάννης** γράφει για την πατρίδα των Μαύρων Γιακοβίνων.

Τον Αυγουστο του 1791, ο Αγιος Δομίνικος, το δυτικό τμήμα της νήσου Ισπανιόλα, η σημερινή Αϊτή δηλαδή, πέρασε στην επανάσταση. Ο Αγιος Δομίνικος ήταν την εποχή εκείνη γαλλική αποικία. Και όχι μόνο αυτό: ήταν η λαμπρότερη αποικία του κόσμου, το διαμάντι της γαλλικής αποικιοκρατίας και ο φθόνος όλων των άλλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων της εποχής.

Τον Ιούλη του 1789, όμως, ο "όχλος" του Παρισιού ξεσηκώθηκε, γκρέμισε το μισητό κάστρο της Βαστίλης και μαζί του ολόκληρο το παλιό καθεστώς των ευγενών, των κληρικών και των βασιλιάδων. Τα νέα από τη μητρόπολη, όπου η "Τρίτη Τάξη" είχε σηκώσει τη σημαία της Ελευθερίας, της Ισότητας και της Αδελφότητας, έβαλαν φωτιά στις καρδιές των καταπιεσμένων σε κάθε γωνιά της γαλλικής επικράτειας.

Ο Αγιος Δομίνικος ξεσηκώθηκε. Αλλά αυτοί που κατέβηκαν στους δρόμους, οπλισμένοι συχνά μόνο με το μίσος τους για το καθεστώς και την ελπίδα μιας καλύτερης ζωής, δεν ήταν κάποια τοπική "Τρίτη Τάξη" – μια "τάξη" που ξεκινούσε από τους αγρότες και τους φτωχούς των πόλεων και έφτανε μέχρι τους εφοπλιστές και τους τραπεζίτες. Αυτοί που ξεσηκώθηκαν στον Αγιο Δομίνικο ήταν σκλάβοι. Ενα μεγάλο κομμάτι από αυτούς είχε φθάσει μόλις πριν από λίγα χρόνια στο νησί, αλυσοδεμένο στα αμπάρια κάποιου δουλεμπορικού που έφερνε τους άτυχους "Νέγρους" που είχαν αιχμαλωτιστεί στην Αφρική από τις Ακτές της Γουϊνέας στο Πορτ-ο-Πρενς και τα άλλα λιμάνια της αποικίας. Κάποιοι άλλοι, όπως ο Τουσέν Λ'Ουβερτίρ, ο ηγέτης της επανάστασης, είχαν γεννηθεί στον Αγιο Δομίνικο. Οι γονείς τους ήταν σκλάβοι. Και αυτοί ήταν σκλάβοι. Και τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους προορίζονταν να γίνουν σκλάβοι. Η επανάσταση έκοψε αυτό το βρώμικο νήμα για πάντα.

"*Ο αγώνας κράτησε 12 ολόκληρα χρόνια*", γράφει στο κλασσικό του βιβλίο *Οι Μαύροι Γιακωβίνοι* ο CLR James (1901-1989), ο ιστορικός της αϊτινής επανάστασης. "*Οι σκλάβοι νίκησαν τους τοπικούς λευκούς γαιοκτήμονες και τον στρατό της γαλλικής μοναρχίας, τους Ισπανούς εισβολείς, μια Βρετανική αποστολή 60.000 ανδρών και τέλος μια ανάλογη Γαλλική απόπειρα υπό τον γαμπρό του Βοναπάρτη αντίστοιχου μεγέθους. Η ήττα της εκστρατείας του Βοναπάρτη το 1803 είχε σαν αποτέλεσμα την ίδρυση της Αϊτής, ενός κράτους που συνεχίζει να υπάρχει μέχρι σήμερα*".

Η επανάσταση στον Αγιο Δομίνικο είναι η μοναδική επανάσταση σκλάβων στην ιστορία της ανθρωπότητας που έχει καταφέρει να νικήσει. "*Η μεταμόρφωση των τρομοκρατημένων σκλάβων, που έτρεμαν μέχρι τότε ακόμα και στη θέα ενός λευκού*", γράφει ο CLR James, "*σε έναν λαό ικανό να αυτοοργανωθεί και να νικήσει τα πιο ισχυρά κράτη της Ευρώπης αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα έπη του επαναστατικού αγώνα όλων των εποχών*".

Το δουλεμπόριο

Για τη Γαλλική αστική τάξη, ο Αγιος Δομίνικος ήταν μια μόνιμη πηγή τρομακτικού πλούτου. Το 1789, τη χρονιά που ξεσηκώθηκαν οι "αβράκωτοι" στο Παρίσι, το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου της Γαλλίας ήταν 17 εκατομμύρια λίρες. Από αυτά τα 11 περίπου αντιστοιχούσαν στον Αγιο Δομίνικο. Την χρονιά εκείνη κατάπλευσαν στο Πορτ-ο-Πρένς και τα άλλα λιμάνια της αποικίας πάνω από 1500 πλοία – περισσότερα από όσα είχαν καταπλεύσει στο λιμάνι της Μασσαλίας.

Ο Αγιος Δομίνικος έστελνε ζάχαρη, καφέ, κακάο, ξύλο, λουλάκι και δέρματα – χιλιάδες τόνους κάθε χρόνο – στη Γαλλία. Το "Αποκλειστικό", όπως ονόμαζαν το σύστημα που απαγόρευε στις αποικίες οποιαδήποτε εμπορική συναλλαγή με οποιαδήποτε άλλη χώρα πέρα από την ίδια τη μητρόπολη, εξασφάλιζε ότι τα προϊόντα αυτά θα κατέληγαν στα μεγάλα λιμάνια της Γαλλίας. Η Μασαλία, η Νάντη, το Μπορντό έγιναν το κέντρο του αποικιακού εμπόριου.

Η Γαλλία έστελνε στις αποικίες φτηνά τρόφιμα και υφάσματα για τους σκλάβους αλλά και παστά κρέατα, μπράντυ, μηχανήματα και ρούχα πολυτελείας για τους πλούσιους γαιοκτήμονες και τους "μικρούς λευκούς" – τους μικροεμπόρους, τους παρηκμασμένους ευγενείς που έψαχναν την τύχη τους στις αποικίες, τους απατεώνες που είχαν εγκαταλείψει

τη Γαλλία για να αποφύγουν τη δικαιοσύνη, τους απόστρατους αξιωματικούς και τους κάθε λογής τυχοδιώκτες που αν και δεν ήταν πλούσιοι απολάμβαναν στον Αγιο Δομίνικο τα προνόμια του λευκού τους δέρματος.

Πάνω απ' όλα, όμως, η Γαλλία εξήγαγε στον Αγιο Δομίνικο σκλάβους. "*Η Νάντη*", γράφει ο CLR James, "*ήταν το κέντρο του δουλεμπορίου. Ηδη το 1666, 108 πλοία πήγαν στις ακτές της Γουινέας, επιβίβασαν 37.430 σκλάβους, συνολικής αξίας πάνω από 37 εκατομμύρια με μια απόδοση 15-20% για τους αστούς της Νάντης... Ολες σχεδόν οι βιομηχανίες που αναπτύχθηκαν στη διάρκεια του 18ου αιώνα στη Γαλλία είχαν τις ρίζες τους στα αγαθά και τα εμπορεύματα με προορισμό είτε τις ακτές της Γουινέας είτε την Αμερική. Το κεφάλαιο από το δουλεμπόριο ήταν το λίπασμά τους: παρόλο που η αστική τάξη εμπορευόταν και άλλα είδη εκτός από σκλάβους, από τις επιτυχίες ή τις αποτυχίες αυτού του κύκλου, εξαρτόνταν όλα τα άλλα...*".

Το δουλεμπόριο και οι σκλάβοι ήταν η βάση της Γαλλικής Επανάστασης. "*Θλιβερή ειρωνία της ανθρώπινης ιστορίας*", έγραφε στο βιβλίο του *Σοσιαλιστική Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασης* ο Ζαν Ζορές, ένας διάσημος Γάλλος σοσιαλιστής των αρχών του 20ου αιώνα. "*Οι περιουσίες που δημιουργήθηκαν από το δουλεμπόριο στο Μπορντό και τη Νάντη έδωσαν στην αστική τάξη αυτή την υπερηφάνεια που απαιτούσε ελευθερία και συνέβαλε στην ανθρώπινη χειραφέτηση...*".

Γκραβούρα του Γουίλιαμ Μπλέηκ το 1796, που απεικονίζει βασανισμό μαύρης σκλάβας

Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι δεν υπήρχαν ανάμεσα στους επαναστάτες φωνές που ζητούσαν την απαγόρευση του δουλεμπορίου. Το 1788 ιδρύθηκε στο Παρίσι η ένωση "Οι Φίλοι του Νέγρου". Ανάμεσα σε αυτούς που υπέγραφαν τη διακήρυξη ήταν μερικά από τα μεγαλύτερα ονόματα της επανάστασης που επρόκειτο να ξεσπάσει τον επόμενο χρόνο: ο Μπρισό, ο Μιραμπό, ο Κοντορσέ. Παρά τα μεγάλα ονόματα, όμως, και την στήριξη της Βρετανίας (που μετά την απώλεια της Αμερικής που την άφησε πρακτικά χωρίς σκλάβους είχε ξεκινήσει διεθνή εκστρατεία ενάντια στο δουλεμπόριο) αλλά και την απήχηση στον κόσμο, οι Φίλοι του Νέγρου είχαν ελάχιστη επιρροή πριν ξεσπάσει η επανάσταση.

Μαύροι Σκλάβοι, Λευκοί Γαιοκτήμονες και Μιγάδες

"Ο ξένος αφυπνιζόταν στον Αγιο Δομίνικο από τον ήχο του μαστίγιου, τις πνιγμένες κραυγές και τα βαριά βογκητά των Νέγρων που έβλεπαν τον ήλιο να ξημερώνει μόνο για να τον καταραστούν για τη επιστροφή στη δουλειά και τον πόνο". Οι σκλάβοι δούλευαν σαν τα ζώα και ζούσαν σαν τα ζώα στον Αγιο Δομίνικο. Ενας Ελβετός που είχε ταξιδέψει σε διάφορες αποικίες περιέγραφε με αυτόν τον τρόπο στα απομνημονεύματά του μια ομάδα σκλάβων την ώρα της δουλειάς:

"*Ηταν καμιά εκατοστή άντρες και γυναίκες, όλων των ηλικιών, όλοι απασχολημένοι να σκάβουν χαντάκια σε ένα χωράφι με ζαχαροκάλαμα, η πλειοψηφία τους ήταν γυμνοί ή σκεπασμένοι με κάποια κουρέλια... Μια πένθιμη σιωπή κυριαρχούσε. Η εξάντληση ήταν αποτυπωμένη σε κάθε πρόσωπο, αλλά το διάλειμμα δεν είχε έρθει ακόμα. Το άσπλαχνο μάτι του Διευθυντή περιπολούσε την ομάδα και διάφοροι επιστάτες, οπλισμένοι με μακρυά μαστίγια, κινούνταν περιοδικά ανάμεσά τους, δίνοντας τσουχτερές ραβδιές σε όλους – άντρες και γυναίκες, νέους και γέρους – όσοι εξοντωμένοι από την κούραση αναγκάζονταν να σταματήσουν για μια ανάσα...*".

Οταν δεν δούλευαν οι σκλάβοι στοιβάζονταν σε καλύβες – σε κάτι κουτιά με δάπεδο το χώμα, χωρίς παράθυρα, χωρισμένες σε δυο ή τρια δωμάτια η καθεμιά, ένα δωμάτιο για κάθε οικογένεια στο οποίο υπήρχε μόνο ένα αχυρένιο στρώμα πεταμένο στο πάτωμα πάνω στο οποίο κοιμούνταν όλοι μαζί – πατέρας, μητέρα και παιδιά. Ο υποσιτισμός και η πείνα ήταν μόνιμος συνοδός τους στην άθλια αυτή ζωή.

Στην άλλη όχθη στέκονταν οι λευκοί γαιοκτήμονες, οι ιδιοκτήτες των φυτειών. "*Οι ιδιοκτήτες μισούσαν τη ζωή τους στην αποικία*", γράφει ο CLR James, "*και το μόνο που ήθελαν ήταν να μαζέψουν αρκετά λεφτά για αποσυρθούν στη Γαλλία ή τουλάχιστον να περάσουν μερικούς μήνες στο Παρίσι... Προσπαθώντας να ξεπεράσουν την πλήξη της αφθονίας και την βαρεμάρα τους με το φαϊ, το ποτό, τα χαρτιά και τις μαύρες γυναίκες, είχαν χάσει πολύ πριν το 1789 την απλότητα της ζωής και την ενεργητικότητα αυτών των ανώνυμων ανδρών που είχαν κάποτε ιδρύσει την αποικία...*".

Ανάμεσα σε αυτά τα δυο άκρα δεν υπήρχαν μόνο οι "Μικροί Λευκοί", παράσιτα που δεν έπαιζαν κανένα ρόλο στην οικονομία και την κοινωνική οργάνωση της αποικίας. Υπήρχαν και κάποιοι ελεύθεροι Μαύροι, σκλάβοι που κάποιο φιλεύσπλαχνο αφεντικό είχε απελευθερώσει ή κάποιος πλούσιος συγγενής τους είχε εξαγοράσει για λογαριασμό τους την ελευθερία τους.

Και ύστερα υπήρχαν και οι Μιγάδες, τα παιδιά που γεννιούνταν από την (κάθε άλλο παρά ελεύθερη) συνένωση των Λευκών γαιοκτημόνων με τις σκλάβες τους. Οι Μιγάδες – σαν παιδιά των Λευκών – δεν ήταν σκλάβοι. Πολλοί από αυτούς κατάφεραν όχι μόνο να αποκτήσουν δική τους γη αλλά και να πλουτίσουν – προκαλώντας συστηματικά τον φθόνο των Λευκών. Παρόλα αυτά οι Μιγάδες παρέμεναν πολίτες δεύτερης κατηγορίας: κανένας δεν είχε το δικαίωμα να πάρει το επίθετο του Λευκού πατέρα του. Και τα παιδιά τους είχαν πάντα το στίγμα του μαύρου χρώματος – ακόμα και αν είχαν μια γιαγιά ή προγιαγια Μαύρη θεωρούντο κατώτεροι από τους Λευκούς. Οπως γράφει ο CLR James:

"*Χώριζαν τους απογόνους των Λευκών και των Μαύρων και των ενδιάμεσων αποχρώσεων σε 128 διαφορετικές κατηγορίες. Ο πραγματικός Μιγάδας ήταν το παιδί ενός καθαρού Λευκού και μιας καθαρής Μαύρης. Το παιδί ενός Λευκού και μιας Μιγάδας ήταν ένας Κουάρτερον, με 96 μέρη λευκού και 32 μέρη μαύρου. Ενας Κουάρτερον, όμως, μπορούσε να παραχθεί και σε αναλογίες 88 προς 40 από έναν Λευκό και μια γυναίκα Μαραμπού ή από έναν Λευκό και μια Σακάτρα σε αναλογία 72 προς 56 και ούτω καθ' εξής. Ομως ο Σανγκ-μελέ με 127 λευκά μέρη και ένα μαύρο μέρος θε-*

Ο Τουσέν Λ'Ουβερτίρ σε γραμματόσημο

ωρείτο έγχρωμος".

Ο ρατσισμός ήταν συστατικό στοιχείο της κοινωνικής οργάνωσης της αποικίας. Ο Κώδικας του 1685 αναγνώριζε στους Μαύρους απελεύθερους και τους Μιγάδες ίσα δικαιώματα με τους Λευκούς. Αλλά ο Κώδικας έμεινε στα χαρτιά και όσο μεγάλωνε η δύναμη και η σήψη των Λευκών γαιοκτημόνων τόσο μεγάλωναν και ο ρατσισμός και οι περιορισμοί και οι διακρίσεις.

Κανένας Λευκός δεν γινόταν υπηρέτης. Κανένας Λευκός δεν έκανε ποτέ κάποια από τις δουλειές που έκαναν, κατά παράδοση, οι σκλάβοι. Και οι Μιγάδες έπεφταν θύματα των πιο απίθανων ταπεινώσεων, που γίνονταν όλο και χειρότερες όσο μεγάλωνε ο πλούτος τους. Οι Μιγάδες απαγορευόταν να φοράνε Ευρωπαϊκά ρούχα. Απαγορευόταν να συγκεντρώνονται με "πρόσχημα" γάμους, χορούς και γιορτές. Απαγορευόταν να μένουν στη Γαλλία. Απαγορευόταν να παίζουν Ευρωπαϊκά παιχνίδια. Απαγορρευόταν να κάθονται στο ίδιο τραπέζι με έναν Λευκό, ακόμα και στο ίδιο τους το σπίτι.

Μόνο ένας τρόπος υπήρχε για να λυθεί αυτή η κατάσταση: η βία. Οταν όμως ήρθε η επανάσταση, Λευκοί γαιοκτήμονες, "Μικροί Λευκοί", απελεύθεροι Μαύροι και Μιγάδες βρέθηκαν αντιμέτωποι με ένα μεγάλο δίλημμα: θα έπρεπε να διαλέξουν στρατόπεδο με βάση το χρώμα του δέρματός τους ή με βάση την οικονομική τους θέση και την περιουσία τους; Πολλοί ταλαντεύτηκαν αλλά στο τέλος σχεδόν κανένας δεν δυσκολεύτηκε να αποφασίσει.

Η Επανάσταση

Οι σκλάβοι ήξεραν από την ίδια τους την εμπειρία ότι κάθε μεμονωμένη ενέργεια ήταν καταδικασμένη. Η ιστορία τους ήταν γεμάτη από τέτοιες εξεγέρσεις – που είχαν καταλήξει όλες στην ήττα και την παραδειγματική τιμωρία των εξεγερμένων. Οι γαιοκτήμονες ήταν αδίστακτοι στις τιμωρίες τους. Η θηριωδία τους αντανακλούσε τον βαθύ φόβο που έτρεφαν απέναντι σε αυτούς τους "υπανθρώπους" από την Αφρική που αντί να λατρεύουν τον ένα και μοναδικό θεό είχαν τη δική τους υπόγεια και σκοτεινή θρησκεία – το Βουντού.

Τα νέα από την πτώση της Βαστίλης έφεραν μεγάλη αναταραχή στον Αγιο Δομίνικο. Οι "Μικροί Λευκοί" ταυτίστηκαν αμέσως με την επανάσταση. Οι γαιοκτήμονες, καταχρεωμένοι λόγω του "Αποκλειστικού" στη Γαλλία βρήκαν την ευκαιρία να σηκώσουν κεφάλι. Η Γαλλική διοίκηση – ο Αγιος Δομίνικος κυβερνιόταν από έναν Γάλλο Κυβερνήτη – πιστή ακόμα στον Βασιλιά (που μέχρι το 1793 δεν είχε ακόμα εκθρονιστεί και αποκεφαλιστεί) και στο παλιό καθεστώς, πάλευε μάταια να διατηρήσει την κυριαρχία της. Μόνο μια ελπίδα υπήρχε πιά για τους γραφειοκράτες – οι Μιγάδες. "*Εχει γίνει πάνω από απαραίτητο σε αυτές τις περιστάσεις*", έγραφε ο Ντε Πεϊνιέρ, ο κυβερνήτης, στους αξιωματούχους της διοίκησής του, "*να μην τους δίνουμε καμιά αφορμή για αντίδραση και να τους αντιμετωπίζουμε σαν φίλους και Λευκούς*".

Το σχέδιο πέτυχε απόλυτα και οι Μιγάδες, τρομοκρατημένοι από τις αγριότητες των "Μικρών Λευκών", υποστήριξαν τη βασιλική διοίκηση και τον στρατό. Αλλά αυτό δεν έχει και μεγάλη σημασία. Μέσα στις βδομάδες, τους μήνες και τα χρόνια που θα ακολουθούσαν, οι συμμαχίες ανάμεσα στις διάφορες ομάδες στα ανώτερα στρώματα της κοινωνίας άλλαξαν και ξανάάλλαξαν πολλές φορές. Αλλά οι συγκρούσεις τους – που πήραν βίαιες διαστάσεις το 1790 – έφεραν τον Μάρτη του 1791 τον γαλλικό στρατό στο Πορτ-ο-Πρενς. Και αυτό που έκαναν οι Γάλλοι στρατιώτες ήταν να αγκαλιάσουν Μιγάδες και Μαύρους, ελεύθερους και σκλάβους, λέγοντας τους ότι η Συντακτική Συνέλευση στη Γαλλία είχε διακηρύξει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι και ίσοι. Το νέο απλώθηκε σαν αστραπή.

Γύρω από το Πορτ-ο-Πρενς, οι σκλάβοι ξεσηκώθηκαν. Σε πολλά σημεία άρχισαν να αρπάζουν όπλα. Οι γαιοκτήμονες άνοιξαν πυρ αλλά οι σκλάβοι δεν υποχωρούσαν μέχρι να πέσουν οι ηγέτες τους. "*Με λίγους απαγχονισμούς θα ρυθμιστούν όλα*", έλεγε ο Μαρκήσιος του Καραντό, ένας πλούσιος γαιοκτήμονας που ήταν ο αρχηγός της Εθνικής Φρουράς στο Πορτ-ο-Πρενς. Στο αγρόκτημα του Ομπρί ο Καραντό, σύμφωνα με τις φήμες της εποχής, είχε αποκεφαλίσει πενήντα επαναστατημένους σκλάβους. Και ύστερα είχε καρφώσει τα κομμένα κεφάλια τους σε πασάλους στημένους γύρω από το αγρόκτημα. Αλλά τίποτα δεν ρυθμίστηκε ούτε με τους απαγχονισμούς ούτε με τους αποκεφαλισμούς. Το αντίθετο έγινε. Οι σκλάβοι δεν θα έκαναν πιά πίσω. Αντί για αυτό άρχισαν να οργανώνονται.

"*Οι σκλάβοι δούλευαν στη γη και όπως οι επαναστατημένοι αγρότες παντού είχαν σαν στόχο την εξόντωση των καταπιεστών τους*", γράφει ο CLR James. "*Αλλά δουλεύοντας και ζώντας μαζί σε ομάδες των εκατό και (δουλεύοντας) στα τεράστια εργοστάσια επεξεργασίας ζάχαρης που κάλυπταν τη Βόρεια Πεδιάδα, ήταν πιο κοντά στο σύγχρονο προλεταριάτο από ό,τι οποιαδήποτε άλλη ομάδα εργατών εκείνης της εποχής. Η εξέγερση τους ήταν έτσι ένα καλά προετοιμασμένο και οργανωμένο μαζικό κίνημα*".

Το βράδυ της 22ας Αυγούστου του 1791, οι αρχηγοί των σκλάβων συναντήθηκαν στο δάσος του Μορν Ρουζ, σε ένα βουνό πάνω από την Λε Καπ, την έδρα της γαλλικής διοίκησης. Εκεί ο Μπούκμαν, ένας γιγάντιος Μαύρος Παπαλόι, ανώτατος ιερέας δηλαδή, έδωσε το σύνθημα της εξέγερσης με μια ομιλία που έμεινε στην ιστορία: "*Ο Θεός του Λευκού Ανθρώπου τον ενθαρρύνει στο έγκλημα αλλά ο δικός μας μας καθοδηγεί στις καλές πράξεις. Ο Θεός μας που είναι καλός απέναντί μας μας καλεί να πάρουμε εκδίκηση για τα δεινά μας. Θα κατευθύνει τα όπλα μας και θα μας βοηθήσει. Πετάξτε τα σύμβολα του Θεού των λευκών που μας έχει προκαλέσει τόσο πόνο και ακούστε τη φωνή της ελευθερίας, που μιλάει στις καρδιές όλων μας*".

Η εξέγερση ξεκίνησε το ίδιο βράδυ. Οι σκλάβοι, αγρόκτημα το αγρόκτημα, επιτίθονταν στα αφεντικά τους, τους σκότωναν και ύστερα παρέδιδαν τα πάντα

στις φλόγες. Για τρεις σχεδόν βδομάδες, οι κάτοικοι της Λε Καπ μπορούσαν με δυσκολία να ξεχωρίσουν τη μέρα από τη νύχτα – τόσο πολύς ήταν ο καπνός. Πολλοί απελεύθεροι Μαύροι και κάποιοι νέοι Μιγάδες ενώθηκαν μαζί τους. Υστερα από μερικές βίαιες βδομάδες όπου δεν άφηναν τίποτα όρθιο στο πέρασμά τους, έκαναν μια παύση για να οργανωθούν. Σε αυτό το διάλειμμα ήταν που ο Τουσέν Μπρεντά – που θα υιοθετούσε αργότερα το επίθετο Λ'Ουβερτίρ – ενώθηκε με τους επαναστάτες.

Τουσέν Λ'Ουβερτίρ

Ο Τουσέν ήταν ήδη 45 χρονών όταν ξέσπασε η επανάσταση. Με τα δεδομένα της εποχής ήταν ήδη γέρος. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του ήταν σκλάβος. Μέσα στο χάος που ακολούθησε την πρώτη αυτή εξέγερση, ο Τουσέν έπαιξε τον πιο καθοριστικό ρόλο για τη νίκη αυτής της επανάστασης. "*Με εξαίρεση τον ίδιο τον Βοναπάρτη*", γράφει ο CLR James εκθειάζοντας το μεγαλείο του Τουσέν Λ'Ουβερτίρ, "*κανένας άνθρωπος δεν παρουσιάστηκε στην πολιτική σκηνή περισσότερο προικισμένος από αυτόν τον Νέγρο... Ο Τουσέν, όμως, δεν έκανε την επανάσταση. Ηταν η επανάσταση αυτή που έκανε τον Τουσέν...*".

Η ιστορία δεν γράφεται από τους Μεγάλους Ανδρες, όπως μας μάθαιναν στο σχολείο. "*Οι άνθρωποι κάνουν την ιστορία*", έλεγε ο Μαρξ, "*αλλά σε συνθήκες που οι ίδιοι δεν ελέγχουν*". Η ηγεσία όμως παίζει μέσα σε αυτές τις στιγμές πάντα πολύ κρίσιμο ρόλο. Η Γαλλική Επανάσταση δεν θα είχε νικήσει ποτέ, παρά την αυτοθυσία και τον ηρωϊσμό του Παρισινού "όχλου" χωρίς τον Ροβεσπιέρο. Ούτε η Ρωσική επανάσταση θα είχε νικήσει χωρίς τον Λένιν. Ο Τουσέν Λ'Ουβερτίρ ήταν ο Ροβεσπιέρος και ο Λένιν της επανάστασης των Μαύρων Σκλάβων της Αϊτής.

Η επανάσταση πέρασε κυριολεκτικά από χίλια κύματα μέσα στα επόμενα χρόνια. Η Γαλλία είχε αναγνωρίσει την ισότητα όλων των ανθρώπων, αλλά οι σκλάβοι εξαιρούνταν από αυτή την ισότητα. Ο Τουσέν οδήγησε τον στρατό του στο στρατόπεδο της αντιδραστικής Ισπανίας, που είχε κηρύξει τον πόλεμο στη Γαλλία για να σώσει την επανάσταση. Και μόνο όταν το Παρίσι αποφάσισε τελικά να καταργήσει τη δουλεία γύρισε πίσω – για να γίνει λίγο αργότερα ο αδιαμφισβήτητος αρχηγός του γαλλικού στρατού στον

«Η εκδίκηση του στρατού των μαύρων», γκραβούρα του Τζέη Μπάρλοου

Αγιο Δομίνικο. Από αυτή τη θέση χρειάστηκε να δώσει σκληρές μάχες όχι μόνο για να διώξει τους Βρετανούς και τους Ισπανούς, αλλά και να συντρίψει τις απόπειρες των Μιγάδων και των Λευκών Γαιοκτημόνων να γυρίσουν το ρολόι της ιστορίας προς τα πίσω. Και στο τέλος της ζωής του χρειάστηκε να πολεμήσει για μια ακόμα φορά ενάντια στην ίδια τη Γαλλία που, τώρα, κάτω από την ηγεσία του Ναπολέοντα έστειλε τον στρατό της να υποτάξει την εξεγερμένη της αποικία. Ο ίδιος ο Τουσέν συνελήφθη από τους Γάλλους, μεταφέρθηκε στη Γαλλία όπου πέθανε στη φυλακή. Πίσω στον Αγιο Δομίνικο, όμως, οι στρατηγοί του έδιωξαν τελικά τους Γάλλους. Από αυτή τη νίκη γεννήθηκε η Αϊτή. Ηταν η δεύτερη, μετά της ΗΠΑ, ελεύθερη δημοκρατία της Αμερικής και η νίκη των σκλάβων έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην μάχη για την κατάργηση της δουλείας σε όλο τον κόσμο.

Η Γαλλία δεν συγχώρεσε ποτέ τους σκλάβους για την ατίμωση αυτή. Ούτε οι άλλες Μεγάλες Δυνάμεις τους συγχώρεσαν ποτέ. Η επανάσταση είναι σήμερα πιά έγκλημα ακόμα και για αυτή την ίδια την αστική τάξη που ύψωσε το 1789 το λάβαρο τής Ελευθερίας, της Ισότητας και της Αδελφότητας. Και οι εγκληματίες πρέπει να πληρώνουν – και αυτοί και τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους. Μέσα στα χρόνια που ακολούθησαν η Αϊτή αναγκάστηκε να "αγοράσει" ξανά από τη Γαλλία την ανεξαρτησία της που είχε κερδίσει με τόσους αγώνες. Το χρέος από εκείνη την "εξαγορά" συνέχισε να καταδυναστεύει τα δισέγγονα και τα τρισέγγονα των εξεγερμένων σκλάβων του 18ου αιώνα μέχρι τις μέρες μας.

Υστερα ήρθαν οι Αμερικάνοι, η CIA, τα πραξικοπήματα, οι χούντες, οι Ντουβαλιέ (πατέρας και γιός), οι στρατιωτικές επεμβάσεις. Η βιβλική καταστροφή που άφησε πίσω του ο σεισμός της 12ης Ιανουαρίου 2010 δεν ήταν αποτέλεσμα ούτε της αγριότητας της φύσης, ούτε της μοίρας και του πεπρωμένου: ήταν το αποτέλεσμα αυτής της εκδικητικής, δολοφονικής μανίας των Μεγάλων Δυνάμεων.

Οσο για την ύβρη της αποστολής στρατιωτικών δυνάμεων στο κατεστραμμένο Πορτ-ο-Πρενς στο όνομα της ανθρωπιστικής βοήθειας – αυτό είναι ένα έγκλημα που δείχνει ανάγλυφα το μέγεθος της σήψης του σημερινού συστήματος. Δυο αιώνες μετά τη Γαλλική Επανάσταση ο καπιταλισμός δεν έχει να προσφέρει στην ανθρωπότητα τίποτα άλλο πέρα από τον θάνατο και την καταστροφή. ■

Η ιδέα του κομμουνισμού

Ο **Άλεξ Καλλίνικος** απαντά στον **Αλαίν Μπαντιού** και τον **Σλαβόι Ζίζεκ**.

Η επανεμφάνιση του αντικαπιταλιστικού κινήματος έχει σημάνει την επιστροφή του κομμουνισμού στις ιδεολογικές αναζητήσεις χιλιάδων ακτιβιστών, αλλά και αρκετών ακαδημαϊκών και διανοουμένων. Στις 13 με 15 Μάρτη του 2009, πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο ένα συνέδριο με τον τίτλο "Η ιδέα του κομμουνισμού". Πρωτεργάτες του συνεδρίου (που ξεπέρασε σε συμμετοχή και τις πιο φιλόδοξες προβλέψεις) ήταν ο Αλαίν Μπαντιού και ο Σλαβόι Ζίζεκ. Ομιλητές στο συνέδριο ήταν μεταξύ άλλων ο Τόνι Νέγκρι, ο Μάικλ Χαρντ, ο Ζακ Ρανσιέρ, ο Τέρυ Ηγκλετον και άλλοι.

Ο Αλαίν Μπαντιού, φιλόσοφος, καθηγητής στην Ecole Normale Superieure και ακτιβιστής των κοινωνικών κινημάτων, έλκει την πολιτική του καταγωγή από την μαοϊκή επαναστατική Αριστερά του Μάη του '68. Το βιβλίο του "Η κομμουνιστική υπόθεση" κυκλοφόρησε τον Νοέμβρη του 2009 και στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πατάκη.

Ο Σλαβόι Ζίζεκ είναι Σλοβένος φιλόσοφος και καθηγητής στα πεδία του μαρξισμού και της ψυχανάλυσης. Οι φιλοσοφικές και πολιτικές παρεμβάσεις του θεωρούνται προκλητικά ριζοσπαστικές, ανάμεσά τους και μια μαχητική υπεράσπιση της επαναστατικής βίας από τον Ροβεσπιέρο μέχρι τον Λένιν. Το τελευταίο του βιβλίο *First as Tragedy, Then as Farce* κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Verso.

Ο Άλεξ Καλλίνικος είναι ηγετικό μέλος του Socialist Workers Party (SWP), αδελφού κόμματος του ΣΕΚ στη Μ. Βρετανία, και καθηγητής στο King's College στο Λονδίνο. Το κείμενο αυτό γράφτηκε ως απάντηση στις παρεμβάσεις του Μπαντιού και του Ζίζεκ, στα πλαίσια ενός συνεδρίου που οργάνωσε στο Παρίσι ο Ντανιέλ Μπενσαϊντ.

Η μετάφραση του κειμένου έγινε από το αγγλικό κείμενο από τον Θανάση Καμπαγιάννη.

Οι παρεμβάσεις του Αλαίν Μπαντιού και του Σλαβόι Ζίζεκ για να ξαναδοθεί ζωή σ' αυτό που ο πρώτος αποκαλεί «κομμουνιστική υπόθεση» είναι καλοδεχούμενες. Σε μια στιγμή που ο καπιταλισμός αντιμετωπίζει τη σφοδρότερη οικονομική κρίση του από τη Μεγάλη Ύφεση, η δεσπόζουσα πολιτική συζήτηση γίνεται σε τόσο ασφυκτικά στενές παραμέτρους, όπου ακόμα και ο Φόρος Τόμπιν για τις διεθνείς οικονομικές συναλλαγές μοιάζει με ριζοσπαστική πρόταση.

Η πρώτη σημασία της ιδέας του κομμουνισμού είναι λοιπόν, πολύ απλά, το γεγονός ότι αναφέρεται σε έναν χώρο όπου μια συστημική εναλλακτική λύση στον καπιταλισμό συνολικά – και όχι άλλη μία «εκδοχή του καπιταλισμού», πιο ανθρώπινη ή πιο «κοινοτιστική» εκδοχή του αγγλοσαξονικού μοντέλου – μπορεί να πάρει σάρκα και οστά. Αλλά το να επαναβεβαιώνεις την «κομμουνιστική υπόθεση» μπορεί να είναι μόνον η αρχή μιας πολύ πιο εκτεταμένης συζήτησης και ανάλυσης.

Αλλά τι ακριβώς είναι αυτή η υπόθεση; Μοιάζει να έχει διαφορετικά και κάπως αντιφατικά νοήματα στον Μπαντιού και τον Ζίζεκ. Για τον Μπαντιού, είναι ταυτόχρονα «μια καθαρή Ιδέα ισότητας» καθώς και οι δύο ιστορικές αλληλουχίες που εξασφάλισαν την πολιτική της υλοποίηση – η πρώτη από τους Γιακοβίνους μέχρι την Κομμούνα και η δεύτερη από τον Οκτώβρη του 1917 μέχρι την πτώση της Συμμορίας των Τεσσάρων.[1]

Όπως τόσο συχνά με τη σκέψη του Μπαντιού, αυτή η αντιμετώπιση είναι την ίδια στιγμή υπερβολικά αφηρημένη και υπερβολικά συγκεκριμένη. Είναι υπερβολικά αφηρημένη γιατί, θεωρούμενη ως ένα πολιτικό ιδανικό, η ισότητα επιδέχεται ένα πολύ μεγαλύτερο εύρος πιθανής πραγματοποίησης από αυτή που μπορεί εύλογα να συνδεθεί με το είδος της συλλογικής ιδιοκτησίας των παραγωγικών πόρων που συνήθως περιλαμβάνεται στην ιδέα μιας κομμουνιστικής κοινωνίας. Υπάρχει, για παράδειγμα, η παράδοση του εξισωτικού φιλελευθερισμού που άνθησε (τουλάχιστον διανοητικά) ιδίως στις Ηνωμένες Πολιτείες από τη δημοσίευση του θεμελιώδους έργου του Τζων Ρωλς *Μια Θεωρία της Δικαιοσύνης* το 1971. Αυτή η σχολή πιστεύει, εσφαλμένα κατά τη γνώμη μου, ότι είναι εφικτό να επιτευχθεί η ισότητα χωρίς ρήξη με τον καπιταλισμό.[2]

Από την άλλη, η αντιμετώπιση του Μπαντιού είναι υπερβολικά συγκεκριμένη, γιατί περιλαμβάνει σε μια ενιαία πρόταση όλα τα σχέδια που συνδέθηκαν με ό,τι συνήθως αποκαλούμε «ιστορικό Κομμουνισμό» – *«την επανάσταση που επικράτησε, είτε μέσω εξέγερσης είτε μέσω παρατεταμένου λαϊκού πολέμου, στη Ρωσία, την Κίνα, την Τσεχοσλοβακία, την Κορέα, το Βιετνάμ, την Κούβα»*.[3] Αυτή η πολύ ανεκτική στάση αποκλείει κάθε κριτική συζήτηση για το πόσο χρήσιμο είναι να μεταχειρίζεται κανείς, για παράδειγμα, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας ως στιγμιότυπο της «κομμουνιστικής υπόθεσης». Τι είδους επανάσταση είναι αυτή που ήρθε στην Κορέα το 1945 με τη σκευοφόρο του Σοβιετικού στρατού;

Αυτού του είδους η κριτική φυσικά επαναφέρει παλιές αντιπαραθέσεις που δεν έχω καμιά όρεξη να ξανανοίξω. Αλλά είναι σημαντικό να σημειώσουμε πόσο η αδιαφοροποίητη προσέγγιση του Μπαντιού νομιμοποιεί μια γενική σκούπα όλων όσων υποστηρίζει ότι κατέρρευσαν μαζί με το ναυάγιο των σταλινικών καθεστώτων: *«είναι καθαρό ότι αυτό [«μια νέα αλληλουχία της κομμουνιστικής υπόθεσης»] δεν θα είναι – και δεν*

μπορεί να είναι – μια συνέχιση των προηγούμενων. Ο Μαρξισμός, το εργατικό κίνημα, η μαζική δημοκρατία, ο Λενινισμός, το κόμμα του προλεταριάτου, το σοσιαλιστικό κράτος – όλες οι εφευρέσεις του 20ού αιώνα – δεν είναι πια πραγματικά χρήσιμες για εμάς».[4]

Είναι αναζωογονητικό τουλάχιστον να απορρίπτεται ο Μαρξισμός – που συνήθως απαξιώνεται ως υπόλειμμα της Βικτωριανής εποχής – ως μια από τις «εφευρέσεις του 20ού αιώνα». Αλλά ένας προσεκτικός αγοραστής θα ήθελε να ξέρει τι πρόκειται να πάρει ως αντάλλαγμα για αυτό που εγκαταλείπει. Και αυτό που προτείνει ο Μπαντιού – το «αξίωμα», ενάντια στην ψευδή ενότητα της παγκόσμιας αγοράς και των πολιτικών ταυτότητας, το ότι «υπάρχει μόνον ένας κόσμος» και μια επίκληση της αρετής του θάρρους – αν και δεν είναι αμελητέα, απέχουν αρκετά από το να δικαιολογούν την απώλεια του Μαρξισμού.[5]

Και μάλιστα έτσι έχουν τα πράγματα γιατί ένα απαραίτητο βήμα προς την υπέρβαση της πόλωσης ανάμεσα στο υπερβολικά αφηρημένο και το υπερβολικά συγκεκριμένο στην αντιμετώπιση του Μπαντιού για τον κομμουνισμό προσφέρεται από την μαρξιστική κριτική της πολιτικής οικονομίας. Γιατί ήταν αυτή η κριτική που μετέτρεψε τον κομμουνισμό από μια υπεριστορική επιθυμία των καταπιεσμένων (ο Μπαντιού επικαλείται τα γνώριμα ονόματα του Σπάρτακου και του Μύντσερ) σε ένα σχέδιο με συγκεκριμένη ιστορική τοποθεσία ως μία λύση των αντιφάσεων του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Θα επιστρέψω στην ιδιαίτερη μαρξιστική κατανόηση του κομμουνισμού σύντομα. Αλλά αξίζει να τονίσουμε το σημείο ότι καταπιανόμαστε με το κομμουνιστικό ιδεώδες στο τερέν του καπιταλισμού. Είναι οι δομικές αδικίες και αστάθειες αυτού του οικονομικού συστήματος και η διάγνωσή τους από τον Μαρξ που ορίζουν τον κομμουνισμό στη σύγχρονη μορφή του. Είναι απόλυτα κατανοητό να επιχειρήσει κάποιος την απεξάρτηση του κομμουνιστικού ιδεώδους από τη συσχέτισή του με τον Μαρξισμό. Αλλά ένα τέτοιο σχέδιο, για να πετύχει, πρέπει να προσφέρει μια δικιά του κριτική της πολιτικής οικονομίας. Είναι μια από τις μεγαλύτερες αδυναμίες του Μπαντιού ότι απορρίπτει έναν τέτοιο εγχείρημα με περιφρόνηση.

Η εξερεύνηση του Ζίζεκ γύρω από την «κομμουνιστική υπόθεση» είναι συγκριτικά πολύ πιο πρόθυμη να συνδεθεί με τις συγκεκριμένες πραγματικότητες του σύγχρονου καπιταλισμού. Ενώ ο Μπαντιού λέει ότι ο κομμουνισμός *«είναι αυτό που ο Καντ αποκαλεί μια Ιδέα, με ρυθμιστική λειτουργία, παρά ένα πρόγραμμα»*, ο Ζίζεκ απορρίπτει μια τέτοια σύλληψη.[6] Επιχειρηματολογεί ότι η συνεχιζόμενη αναπαραγωγή του συστήματος απειλείται από τέσσερις ανταγωνισμούς. Οι τρεις αφορούν την ατομική ιδιοποίηση των κοινών αγαθών, της κουλτούρας (για παράδειγμα την επέκταση των πνευματικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας), της εξωτερικής φύσης (τις διάφορες μορφές περιβαλλοντικής καταστροφής) και της εσωτερικής φύσης (για παράδειγμα, τη βιομετρική). Η τέταρτη συμπεριλαμβάνει τις υπόλοιπες τρεις σε μια συνθήκη κοινού αποκλεισμού: *«Αυτή η τριπλή απειλή συνολικά στην ύπαρξή μας μάς μετατρέπει όλους σε προλετάριους, μας μειώνει σε μια «ανούσια υποκειμενικότητα», όπως το θέτει ο Μαρξ στα Grundrisse. Η ηθικοπολιτική πρόκληση είναι να αναγνωρίσουμε τους εαυτούς μας σε αυτή τη μορφή – με έναν τρόπο είμαστε όλοι αποκλεισμένοι, από τη φύση όσο και από τη συμβολική μας ουσία».*[7]

Φυσικά, υπάρχει πολύ ενδιαφέρον στη συζήτηση αυτών των ζητημάτων από πλευράς Ζίζεκ. Αλλά η αντιμετώπισή του έχει δύο μεγάλες αδυναμίες. Η πρώτη είναι ότι, ενώ σε αντίθεση με τον Μπαντιού υπάρχει μια κριτική της πολιτικής οικονομίας στον Ζίζεκ, αυτή είναι εντελώς ανεπαρκής. Αντιμέτωπος με έναν κλασικό συνδυασμό χρηματοπιστωτικού κραχ και οικονομικής ύφεσης, αυτός επαναλαμβάνει τις φόρμουλες που έχουν αναπτύξει ο Μάικλ Χαρντ και ο Τόνι Νέγκρι για τη γενική διανόηση και την πνευματική εργασία. Αλλά αποτυγχάνει να δείξει πώς αυτές οι έννοιες – καταφανώς άχρηστες ως εργαλεία για την ανάλυση της εκμετάλλευσης και της τάξης στο σύγχρονο καπιταλισμό – μπορούν να προσφέρουν οποιαδήποτε βοήθεια στην κατανόηση της παρούσας οικονομικής κρίσης.[8]

Κατά δεύτερο, ο Ζίζεκ συνεχίζει μια δική του εκδοχή της ενιαίας μεταχείρισης του «ιστορικού Κομμουνισμού». Ο δικός του απολογισμός της επαναστατικής παράδοσης πράγματι διαφέρει λίγο – μια διαδοχή οπορτουνιστικών καταλήψεων της εξουσίας από Κομμουνιστικά Κόμματα που τους έλειπε η λαϊκή υποστήριξη. Το ιδιαίτερο στοιχείο που δίνει στο επιχείρημά του βρίσκεται στο διαχωρισμό που κάνει ανάμεσα στον κομμουνισμό και τον σοσιαλισμό:

Σλαβόι Ζίζεκ (αριστερά) και Αλεξ Καλλίνικος (δεξιά)

> Τα κοινά αγαθά μπορούν επίσης να αποδοθούν εκ νέου στην συλλογική ανθρωπότητα χωρίς τον κομμουνισμό, με ένα αυταρχικό-κοινοτιστικό καθεστώς. Παρομοίως, το από-ουσιοποιημένο, χωρίς ρίζες υποκείμενο μπορεί επίσης να εξουδετερωθεί με τρόπους που τείνουν στην κατεύθυνση του κοινοτισμού, με το υποκείμενο να βρίσκει την θέση του σε μια νέα ουσιαστική κοινότητα. Με αυτή ακριβώς την έννοια, ο αντισοσιαλιστικός τίτλος του Νέγκρι, Goodbye Mr Socialism, ήταν σωστός: ο κομμουνισμός πρέπει να αντιπαρατίθεται στον σοσιαλισμό, ο οποίος στη θέση μιας εξισωτικής κολεκτίβας, προσφέρει μια οργανική κοινότητα. (Ο Ναζισμός ήταν εθνικός σοσιαλισμός, όχι εθνικός κομμουνισμός). Με άλλα λόγια, ενώ μπορεί να υπάρξει ένας σοσιαλιστικός αντισημιτισμός, δεν μπορεί να υπάρχει ένας αντίστοιχος κομμουνιστικός. (Αν εμφανίζεται διαφορετικά, όπως στα χρόνια του Στάλιν, αυτό είναι μονάχα ένδειξη μιας έλλειψης πίστης στο επαναστατικό γεγονός).[9]

Έτσι, για τον Ζίζεκ, το ελάττωμα του σοσιαλισμού είναι ότι αναζητεί να υπερβεί τους καπιταλιστικούς ανταγωνισμούς σε μια εθνοτικά και φυλετικά περιορισμένη «εθνική κοινότητα». Ενώ ο Μπα-

ντιού δεν θα διαφωνούσε με την εξισωτική αρχή που υπονοείται σε αυτή τη διάγνωση, είναι σημαντικό να δούμε μια κρίσιμη διαφορά ανάμεσα στους δύο. Για τον Μπαντιού, η αποτυχία του Κομμουνισμού μπορεί να εντοπιστεί στην εξάρτησή του από την «κρατικίστικη αρχή».[10] Αλλά αυτό δεν είναι καθόλου πρόβλημα για τον Ζίζεκ, που προτείνει:

> δύο αξιώματα όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στο κράτος και την πολιτική: (1) η αποτυχία των κομμουνιστικών αντι-κρατικών πολιτικών είναι κυρίως και πάνω από όλα αποτυχία των αντι-κρατικών πολιτικών γενικά, της προσπάθειας να σπάσουν τα όρια του κράτους, να αντικατασταθούν οι κρατικές μορφές οργάνωσης με «άμεσες» μη-αντιπροσωπευτικές μορφές αυτό-οργάνωσης («συμβούλια»). (2) Αν δεν έχεις καθαρή ιδέα του με τι θέλεις να αντικαταστήσεις το κράτος, δεν έχεις κανένα δικαίωμα να το αφαιρείς/να αποσύρεσαι από το κράτος. Αντί να παίρνεις αποστάσεις από το κράτος, το πραγματικό καθήκον είναι να κάνεις το ίδιο το κράτος να λειτουργήσει με έναν μη-κρατικό τρόπο.[11]

Από μια άποψη, το σημείο αυτό είναι σωστό. Όπως το απέδειξε η κρίση, το κράτος παραμένει εκείνος ο θεσμός της σύγχρονης κοινωνίας με τη μακράν μεγαλύτερη ικανότητα να κινητοποιεί πόρους και να παρεμποδίζει ατομικούς και συλλογικούς δρώντες. Κάθε σοβαρή αντικαπιταλιστική πολιτική πρέπει να θέτει αιτήματα στο πώς χρησιμοποιεί το κράτος αυτή την ικανότητα και να στοχεύει σε κοινωνικές κινητοποιήσεις που μπορούν να του επιβάλλουν αυτά τα αιτήματα. Και όταν ο Ούγκο Τσάβεζ ή ο ΄Εβο Μοράλες ασκούν κρατική εξουσία σε όφελος της καταπιεσμένης και εκμεταλλευόμενης πλειοψηφίας, κανένας επαναστάτης δεν μπορεί να μένει αδιάφορος. Αλλά αυτό απέχει πολύ από το να είναι αρκετό. Και δεν έχει να κάνει μόνο με το ότι η κλασσική μαρξιστική κριτική του καπιταλιστικού κράτους παραμένει αληθινή (κάτι που επαναβεβαιώνεται εμφατικά από τον Ζίζεκ όταν αυτός αναφέρεται επιδοκιμαστικά στο *Κράτος και Επανάσταση* του Λένιν). Αλλά δεν χρειάζεται να συμφωνήσεις με τον αντι-κρατισμό του Μπαντιού για να σκεφτείς ότι αυτό που πήγε στραβά μετά τη Ρωσική Επανάσταση είχε κάτι να κάνει με την εκ νέου αποκρυστάλλωση των μορφών της ιεραρχικής και γραφειοκρατικής εξουσίας. Η ιδέα ότι η «έλλειψη πίστης στο επαναστατικό γεγονός» εκ μέρους του Στάλιν μπορεί να εντοπιστεί πίσω στο ότι υπήρξε ένας απογοητευμένος Συμβουλιακός Κομμουνιστής είναι υπερβολικά εξωφρενική για οποιαδήποτε σοβαρή εξέταση.

Αλαίν Μπαντιού

Πού αφήνει αυτό την ιδέα του κομμουνισμού; Εν πολλοίς, εκεί που την άφησε ο Μαρξ, τόσο ως τη διαδικασία ανατροπής του καπιταλισμού, όσο και ως τον τελικό σταθμό αυτής της διαδικασίας. Στη *Γερμανική Ιδεολογία* ο Μαρξ και ο ΄Ενγκελς γράφουν: *«Αποκαλούμε κομμουνισμό το πραγματικό κίνημα που καταργεί την υφιστάμενη τάξη πραγμάτων»*.[12] Στο διάσημο γράμμα του στον Βαντεμάγερ το Μάρτη του 1852, ο Μαρξ ανακεφαλαιώνει το κίνημα και προσδιορίζει τον κομμουνισμό ως την κατάληξή του:

> Η δική μου συνεισφορά ήταν: 1. να δείξω ότι η ύπαρξη των τάξεων είναι απλώς δεμένη με συγκεκριμένες ιστορικές φάσεις στην ανάπτυξη της παραγωγής, 2. ότι η ταξική πάλη αναγκαστικά οδηγεί στη δικτατορία του προλεταριάτου, 3. ότι αυτή η δικτατορία δεν είναι τίποτε παραπάνω από την μετάβαση στην κατάργηση όλων των τάξεων και σε μια αταξική κοινωνία.[13]

Το μεγάλο πλεονέκτημα αυτού του τρόπου σκέψης για τον κομμουνισμό βρίσκεται, όπως έχω ήδη σημειώσει, στο ότι τον εντοπίζει μέσα στους ανταγωνισμούς και τους αγώνες στον καπιταλισμό. Οι δύο μεγάλες του αδυναμίες είναι η υπόθεση του Μαρξ (που υποστηρίζεται ελλιπώς αλλά ρητά στο απόσπασμα που προηγήθηκε) ότι η ανατροπή του καπιταλισμού είναι αναπόφευκτη και η πίστη του ότι το να αντιλαμβάνεται τον κομμουνισμό ως ένα ιστορικό κίνημα τον απάλλασσε από την υποχρέωση να πει περισσότερα (εκτός από τις γεμάτες νόημα αλλά αποσπασματικές ενοράσεις που περιέχονται στην *Κριτική του Προγράμματος της Γκότα*) σχετικά με τη φύση της κοινωνίας που θα αναδυόταν από αυτή τη διαδικασία.

΄Ενα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του επαναστατικού Μαρξισμού στον 20ό αιώνα, στα γραπτά στοχαστών τόσο διαφορετικών όσο ο Γκράμσι και ο Μπένγιαμιν, ήταν η αφαίρεση από τον ιστορικό υλισμό κάθε εξάρτησης από την αναγκαιότητα. Αλλά η κατάρρευση του Σταλινισμού μάς έχει στερήσει το καταφύγιο που μας παρείχε η κριτική του Μαρξ στον Ουτοπικό Σοσιαλισμό. Χρειαζόμαστε να αναπτύξουμε μια πειστική θεωρία της φύσης της δικής μας εναλλακτικής απέναντι στον καπιταλισμό.[14] Η τωρινή οικονομική κρίση, θέτοντας την ανάγκη γι' αυτή την εναλλακτική, κάνει αυτό το καθήκον ακόμα πιο επείγον. ■

1 Αλαίν Μπαντιού, "The communist hypothesis" [Η κομμουνιστική υπόθεση], *New Left Review*, vo. 49 (2008), σελ. 35-36.
2 Βλέπε την κριτική εξέταση αυτής της παράδοσης από πλευράς μου στο βιβλίο *Equality [Ισότητα]*, Cambridge 2000.
3 Μπαντιού, ο.π., σελ. 36.
4 Ο.π., σελ. 37.
5 Ο.π., σελ. 38-42.
6 Ο.π., σελ. 35. Σύγκρινε με: Σλαβόι Ζίζεκ, *First As Tragedy, Then As Farce [Πρώτα ως Τραγωδία, Μετά ως Φάρσα]*, Λονδίνο 2009, σελ. 87.
7 Ζίζεκ, ο.π., σελ. 92.
8 Ο.π., σελ. 133-148. Για μια σύντομη κριτική των Χάρντ και Νέγκρι στο ζήτημα της τάξης: Καλλίνικος Αλεξ, *The resources of Critique [Οι Πηγές της Κριτικής]*, Cambridge 2006, σελ. 143-146. Για μια πιο συστηματική ανάλυση: Χάρμαν Κρις, *Zombie Capitalism [Καπιταλισμός Ζόμπι]*, Λονδίνο 2009, κεφ. 14.
9 Ζίζεκ, ο.π., σελ. 95.
10 Μπαντιού, ο.π., σελ. 36.
11 Ζίζεκ, ο.π., σελ. 130.
12 Μαρξ Κ., ΄Ενγκελς Φ., *Collected Works* (τόμοι 50, Λονδίνο, 1975-2005), τμ. 5, σελ. 49.
13 Ο.π., τμ. 39, σελ. 62,65.
14 Αλλά δες: Κουβελάκης Στάθης, *Y-a-t-il une vie apres le capitalisme? [Υπάρχει ζωή μετά τον καπιταλισμό;]*, Παρίσι 2008.

Βιβλιοκριτική

Χρήσιμη μελέτη

Λήδα Παπαστεφανάκη

Εργασία, τεχνολογία και φύλο στην ελληνική βιομηχανία

Η κλωστοϋφαντουργία του Πειραιά, 1870-1940

Τιμή 32€, 497 σελίδες
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

Πρόκειται για μια μελέτη της συγκρότησης της βιομηχανίας και της εργατικής τάξης στον Πειραιά, και της θέσης των γυναικών σε αυτή την διαδικασία. Στο πρώτο μέρος του βιβλίου παρουσιάζεται η ανάπτυξη του Πειραιά σε βιομηχανικό κέντρο. Το δεύτερο μέρος ασχολείται με την κλωστοϋφαντουργία και τις τεχνολογικές αλλαγές στην πορεία του κλάδου διεθνώς και στην Ελλάδα. Το τρίτο μέρος εξετάζει την εργασία στην κλωστοϋφαντουργία, την σύνθεση του «εργατικού δυναμικού», τις ειδικότητες, τους τρόπους αμοιβής και τα ωράρια, τα «ατυχήματα». Το τέταρτο μέρος εξετάζει την «εργατική συλλογική δράση». Το συνδικαλισμό στο χώρο, τις απεργίες – κύρια του 1919, 1921 και του 1933, την παρέμβαση της αριστεράς.

Για δεκαετίες η συζήτηση κι η έρευνα για την συγκρότηση της εργατικής τάξης στην Ελλάδα είχε πέσει θύμα του σχήματος που επικρατούσε στην σταλινική αριστερά, περί «καθυστέρησης» και «στρεβλής ανάπτυξης» του ελληνικού καπιταλισμού. Αφού λοιπόν, αυτός ο καπιταλισμός δεν ήταν «κανονικός», έτσι κι η εργατική τάξη είτε δεν υπήρχε είτε δεν ήταν κι αυτή «κανονική»: πιο πολύ ως συνονθύλευμα μικροαστών χωρίς ταξική συνείδηση και με περιστασιακή σχέση

με την μισθωτή εργασία αντιμετωπιζόταν. Ο Παντελής Πουλιόπουλος πίσω στα 1934 κατέρριψε αυτά τα σχήματα στο κλασσικό πλέον έργο του «Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα;», απαντώντας στην εγκατάλειψη της στρατηγικής της σοσιαλιστικής επανάστασης από το ΚΚΕ.

Κατά την γνώμη μου, μελέτες σαν της Λ. Παπαστεφανάκη δικαιώνουν τον Πουλιόπουλο, αν και προφανώς ο σκοπός της συγγραφέως δεν ήταν αυτός. Στο βιβλίο, οι δυο βασικές τάξεις της καπιταλιστικής κοινωνίας, οι καπιταλιστές κι οι εργάτες, δεν είναι απλές ποσοτικές αφαιρέσεις, αντίθετα παίρνουν σάρκα κι οστά. Η οικογένεια Ρετσίνα, με τα εργοστάσιά της, τις παντρειές της, τις προσβάσεις της στην πολιτική σκηνή, είναι ο ένας πόλος. Ο άλλος, είναι οι εργάτριες, οι εργάτες που δουλεύουν εκεί.

Όχι μόνο δουλεύουν, αλλά και ζουν, διασκεδάζουν, μεθάνε, πεινάνε και, το σημαντικότερο, παλεύουν. Οι εικόνες που διαπερνάνε το βιβλίο απ' αυτή την άποψη είναι πολύτιμες και μερικές φορές αποκαλύπτουν πραγματικά «διαμάντια». Οι προσπάθειες των φιλάνθρωπων βιομηχάνων να «σώσουν τα παιδιά από την παραβατικότητα» – δηλαδή να μαντρώσουν τα ορφανά στα εργοστάσιά τους με τη βοήθεια της αστυνομίας, θυμίζουν σκηνές από το σήμερα. Το ίδιο κι οι «εκστρατείες ηθικής» για τους εργάτες που «ξοδεύουν αλόγιστα», και τις «αμφιβόλου ηθικής» γυναίκες.

Οι αγώνες αυτών των ανθρώπων είναι επίσης ένα σημαντικό κομμάτι του βιβλίου – αν και θα ήταν καλύτερα να κατείχαν μια πιο κεντρική θέση. Κι αυτές οι ιστορίες έχουν θαφτεί για δεκαετίες κάτω από το γενικό τίτλο «η νηπιακή περίοδος του εργατικού κινήματος». Κι όμως, το 1921 οι απεργοί κλωστοϋφαντουργοί κι η ΓΣΕΕ δεν πάλευαν μόνο ενάντια στο πετσόκομμα του μεροκάματου και για το ωράριο, αλλά και «επίταξιν» δηλαδή κρατικοποίηση των εργοστασίων.

Ο γραμματέας της ΓΣΕΕ Ε. Ευαγγέλου έγραφε στον «Ριζοσπάστη» καθώς η απεργία έμπαινε στην πιο κρίσιμη φάση της, υποστηρίζοντας τη λύση της επίταξης, μιας και ο πελάτης της επιχείρησης ήταν ο στρατός (δηλαδή το κράτος) και οι δε καταναλωτές των προϊόντων *«διατελούν υπό επίταξιν [...] πολεμούντες εις άγνωστα εδάφη διά την μεγάλην πατρίδα του κ. Ρετσίνα και των λοιπών μεγαλοβιομηχάνων, οι οποίοι αύριον θα επεκτείνουν τας εργασίας των εις τα διά του αίματος των αδελφών των δυστυχισμένων αυτών εργατριών καταλαμβανόμενα μέρη. Αλλά το κράτος εννοεί να αναμιχθή, δεν εννοεί να θίξει την ιερότητα της ατομικής ιδιοκτησίας»*. (σελ. 391)

Η πάλη ενάντια στις «ιμπεριαλιστικές προσδοκίες των Ελλήνων κεφαλαιούχων» ήταν από τις πιο ένδοξες στιγμές της αριστεράς και του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα. Και σ' αυτό το μικρό απόσπασμα συμπυ-

κνώνεται η σχέση ανάμεσα στην εργατική ριζοσπαστικοποίηση, το αντιπολεμικό κίνημα και τις διεθνιστικές επαναστατικές ιδέες που καθόρισαν τα πρώτα χρόνια του εργατικού κινήματος και του ΣΕΚΕ.

Η ανάλυση των τεχνολογικών καινοτομιών και των εργασιακών διαδικασιών μπορεί να φαίνονται βαρετές στον αναγνώστη που δεν έχει συνηθίσει τέτοια διαβάσματα, όμως αξίζουν τον κόπο – αν και ίσως θα ήταν χρήσιμη μια συνολικότερη εισαγωγική άποψη γι' αυτά τα ζητήματα, για το πώς εννοεί η συγγραφέας δηλαδή την έννοια της τάξης συνολικότερα. Η Λ. Παπαστεφανάκη σωστά επιμένει στην γονιμότητα της ταξικής ανάλυσης και για τα ζητήματα του φύλου, παρόλα αυτά, θα περίμενε κανείς πιο σαφείς απαντήσεις σε κάποια ερωτήματα που τίθενται επίμονα σε τέτοιες συζητήσεις. Για παράδειγμα, πόσο κοινά συμφέροντα είχαν οι εργάτριες με τους εργάτες;

Παρόλες τις παρατηρήσεις, αυτή η μελέτη είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και ενδιαφέρουσα, γραμμένη με έναν τρόπο που δεν καθόλου στεγνός. Και μόνο για τα στοιχεία για τους αγώνες εκείνου του κόσμου που δίνει το βιβλίο αξίζει να διαβαστεί, παρά το μέγεθος και την κάπως τσουχτερή τιμή του.

Λέανδρος Μπόλαρης

Μια θρυλική αλλά άγνωστη περίοδος

Τόνι Κλιφ

Τρότσκι 1917-1923: Το ξίφος της επανάστασης

Τιμή 15€, 400 σελίδες

Εκδόσεις: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Η κυκλοφορία στα ελληνικά του δεύτερου τόμου της πολιτικής βιογραφίας του Λέον Τρότσκι, γραμμένης από τον Τόνι Κλιφ, δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο επίκαιρη. Σε μια εποχή που εκατομμύρια εργάτες και νεολαίοι σε όλο τον κόσμο αναζητούν εναλλακτική λύση απέναντι στην κρίση του συστήματος, το να ξαναθυμηθούμε την εποχή που η εργατική τάξη διεθνώς διεκδικούσε να πάρει την παραγωγή και τη ζωή της στα χέρια της δεν συνιστά ιστορική αναπόληση, αλλά πολιτικό καθήκον της περιόδου. Ο τόμος αυτός καλύπτει την περίοδο από τη νίκη της Ρώσικης Επανάστασης τον Οκτώβρη του 1917 μέχρι τα μέσα του 1923, κατά το μεγαλύτερο μέρος της οποίας, σύμφωνα με την έκφραση του Ράντεκ, ο Τρότσκι άφησε – ευτυχώς όχι τελείως – την «πένα» της συγγραφής και την αντικατέστησε με το επαναστατικό «ξίφος» του Κόκκινου Στρατού.

Ως πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης, ο Τρότσκι είχε καταφέρει μαζί με τον Λένιν να οργανώσει την κατάληψη της εξουσίας από τα Σοβιέτ τον Οκτώβρη του 1917. Η πρώτη θέση που ανέλαβε μετεπαναστατικά ήταν αυτή του Επιτρόπου Εξωτερικών υποθέσεων, όπου αντιμετώπισε το δύσκολο καθήκον της σύναψης ειρήνης με τη Γερμανία, μετά από θυελλώδεις αντιπαραθέσεις τόσο στα Σοβιέτ, όσο και στο ίδιο το μπολσεβίκικο κόμμα.

Το επόμενο έργο που ανέλαβε ο Τρότσκι, η οργάνωση και καθοδήγηση του Κόκκινου Στρατού, ήταν πραγματικά ένας άθλος. Σχεδόν από το μηδέν, κατάφερε να δημιουργήσει ένα μάχιμο στρατό που έφτασε τα 5 εκατομμύρια άνδρες και, πολεμώντας σε μέτωπα με συνολική περίμετρο 8.000 χιλιομέτρων, κατατρόπωσε όχι μόνο τις ντόπιες αντεπαναστατικές στρατιές των «Λευκών» αλλά και των 14 ξένων στρατών που στάλθηκαν από τους ιμπεριαλιστές για να καταπνίξουν την επανάσταση. Ο Τρότσκι οδήγησε τον Κόκκινο Στρατό στη νίκη ταξιδεύοντας στα μέτωπα του πολέμου με ένα τρένο, με το οποίο έκανε τα πάντα: από το να λύνει επί τόπου επείγοντα προβλήματα, μέχρι να κάνει εκκλήσεις, να εφοδιάζει, να επιβραβεύει και να τιμωρεί. Ένα μεγάλο τμήμα του βιβλίου αφιερώνεται σε αυτή τη θρυλική περίοδο, παρέχοντάς μας ταυτόχρονα μια πολύτιμη εικόνα για την ουσιαστικά «άγνωστη» ιστορία του εμφυλίου πολέμου.

Ο Τόνι Κλιφ μας θυμίζει το γνωστό απόφθεγμα του Κλαούζεβιτς ότι «ο

Ο Τρότσκι με τον αναπληρωτή του στο Επιτροπάτο Πολέμου, Ε. Μ.Σκλιάνσκι και το στρατηγό του Κόκκινου Στρατού Σ. Κάμενεφ, τον Ιούλη του 1920

πόλεμος αποτελεί συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα» και επισημαίνει ότι ο Τρότσκι αντιμετώπισε τον εμφύλιο πόλεμο ως αναπόσπαστο κομμάτι της επανάστασης, ως προέκταση και αποκορύφωση της ταξικής πάλης. Στις σελίδες του βιβλίου, υπάρχει η περιγραφή μιας συνάντησης με λιποτάκτες από τον ίδιο τον Τρότσκι: "*Σκαρφάλωσα σ' ένα τραπέζι στην αυλή και τους μίλησα περίπου μιάμισι ώρα... Προσπάθησα να τονώσω την αυτοεκτίμησή τους και στο τέλος τους ζήτησα να σηκώσουν το χέρι τους ως ένδειξη πίστης στην επανάσταση. Οι νέες ιδέες τους επηρέαζαν μπροστά στα μάτια μου... Αργότερα πληροφορήθηκα – με κάποια περηφάνεια – ότι ο καλύτερος τρόπος εκπαίδευσής τους ήταν να τους ρωτήσουν «Τι υποσχέθηκες στο σύντροφο Τρότσκι;»*" (σελ. 91).

Ο Τρότσκι πίστευε ότι είχε μεγάλη σημασία οι στρατιώτες του Κόκκινου στρατού να ξέρουν γιατί πολεμούν και να πιστεύουν στην υπόθεση του σοσιαλισμού, γι' αυτό και εξασφάλισε έναν εργατικό και κομμουνιστικό πυρήνα που έπαιζε αποφασιστικό ρόλο τόσο στην εμψύχωση, όσο και στην επαναστατική κατήχηση των περισσότερων μαχητών, που προέρχονταν από χωριά. Οι επιστρατευμένοι αγρότες στήριζαν τους μπολσεβίκους ενάντια στους νοσταλγούς του τσαρισμού και τους γαιοκτήμονες, δυσανασχετούσαν όμως με την αναγκαστική επίταξη του σιταριού για τις ανάγκες του πολέμου. Χρειαζόταν υπομονετική εξήγηση και συζήτηση για να κερδηθούν στην επανάσταση και το διεθνισμό χωρίς υποχωρήσεις στο μεγαλορώσικο εθνικισμό. Σε μια από τις πιο δύσκολες στιγμές του πολέμου, όταν ο εξοπλισμένος από τη Βρετανία στρατός του Γιουντένιτς απειλούσε την Πετρούπολη, ο Τρότσκι υπενθύμιζε στους πολεμιστές του Κόκκινου στρατού ότι «*εκτός απ' την αιμοδιψή Βρετανία του κέρδους, της βίας και της δωροδοκίας, υπάρχει η Βρετανία της εργασίας, της πνευματικής δύναμης, των υψηλών ιδανικών, της διεθνούς αλληλεγγύης*» (σελ. 108).

Την ίδια στιγμή, ο Τρότσκι αξιοποίησε πρώην τσαρικούς αξιωματικούς με στρατιωτικές γνώσεις και εμπειρία παρά τις αντιδράσεις της «στρατιωτικής αντιπολίτευσης», πρόδρομου της μετέπειτα σταλινικής φράξιας, που θεωρούσε την ανέλιξη νέων αξιωματούχων ως «προλεταριακή επίθεση», ενώ στην πραγματικότητα σηματοδοτούσε γραφειοκρατικές πρακτικές που αργότερα έπνιξαν την επανάσταση.

Η νίκη στον εμφύλιο θα ήταν πολύ πιο δύσκολη χωρίς τη διεθνή αλληλεγγύη των εργατών. Όπως τονίζει ο Κλιφ, ο Τρότσκι πρωτοστάτησε στην ίδρυση της Τρίτης Διεθνούς, μιας διεθνούς οργάνωσης Κομμουνιστικών Κομμάτων με στόχο την εξάπλωση της επανάστασης. Η ίδρυσή της και, κυρίως, η δράση των κομμάτων που ανήκαν σ' αυτήν, προκαλούσαν αναταραχή στις ίδιες τις ιμπεριαλιστικές χώρες που έκαναν την επέμβαση στη Ρωσία. Η συνεισφορά του Τρότσκι με διακηρύξεις και θέσεις που υιοθέτησε η Τρίτη Διεθνής στα συνέδριά της, καθώς και με τη συγγραφή του πρώτου της μανιφέστου ήταν ασύγκριτη. Ακόμα και σήμερα, τα μαθήματα στρατηγικής και τακτικής των πρώτων συνεδρίων της Διεθνούς παραμένουν επίκαιρα: από την αναγκαιότητα του ενιαίου μετώπου με ρεφορμιστικές δυνάμεις χωρίς υποχώρηση στην επαναστατική προοπτική μέχρι τη σχέση μεταξύ οικονομικής κρίσης και επαναστατικής κατάστασης και το ρόλο των επαναστατών στα συνδικάτα.

Μετά τη νίκη του εμφυλίου, οι μπολσεβίκοι είχαν να αντιμετωπίσουν την ανερχόμενη γραφειοκρατία που συγκροτούταν στους κόλπους του κρατικού και του κομματικού μηχανισμού. Ο Κλιφ δε διστάζει να επισημαίνει λάθη του Τρότσκι, όπως η στάση του στο ζήτημα των συνδικάτων το 1921, ή, ακόμα περισσότερο, η συμβιβαστική με τον Στάλιν στάση του στο Συνέδριο του 1923, παρά τη συμφωνία του με το Λένιν, τοποθετώντας τα πάντοτε στο ιστορικό πλαίσιο μιας συγκυρίας σημαδεμένης από την οικονομική καταστροφή που έφερε ο εμφύλιος πόλεμος. Ο δεύτερος αυτός τόμος της βιογραφίας του Τρότσκι τελειώνει ακριβώς με την αρχή της μάχης του ενάντια στη σταλινική γραφειοκρατία στην οποία είναι αφιερωμένος ο τρίτος τόμος της τετραλογίας του Κλιφ.

Μπάμπης Κουρουνδής

Μια κριτική ολότελα απογοητευτική

Έμμα Γκόλντμαν

Η απογοήτευσή μου στη Ρωσία

Τιμή 19€, 288 σελίδες

Εκδόσεις: Απόπειρα

Μια μαρτυρία της Ρώσικης επανάστασης από την Έμμα Γκόλντμαν δε μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Η Γκόλντμαν υπήρξε σημαντική φιγούρα του Αμερικανικού και του παγκόσμιου αναρχικού κινήματος. Στις ΗΠΑ φυλακίστηκε επανειλημμένα για την αντιπολεμική της δράση. Από τις στήλες του περιοδικού της, «Mother Earth» είχε ταχθεί υπέρ της υπεράσπισης της Ρώσικης επανάστασης και των Μπολσεβίκων. Το πώς η αφήγησή της για τα 2 χρόνια (1920-21) που πέρασε στην επαναστατημένη Ρωσία καταλήγει ένα ντοκουμέντο γεμάτο συγχύσεις, αντιφάσεις και συναισθηματική θρηνολογία είναι απογοητευτικό, όχι όμως ανεξήγητο.

Η Γκόλντμαν και ο σύντροφός της Αλεξάντερ Μπέρκμαν έφτασαν στην Πετρούπολη το Γενάρη του 1920, μαζί με άλλους αγωνιστές που απελάθηκαν από τις ΗΠΑ. Η κυβέρνηση των Μπολσεβίκων τους καλοδέχτηκε προτείνοντας να αναλάβουν συγκεκριμένες θέσεις στην προσπάθεια της ανοικοδόμησης . Βρισκόμαστε στα 1920, προς το τέλος της περιόδου που έμεινε γνωστή σαν «Πολεμικός κομμουνισμός», το σοβιετικό καθεστώς είχε καταφέρει να επιβιώσει από την συντονισμένη ιμπεριαλιστική επιδρομή που είχε δεχτεί από τους Δυτικούς και τους Ρώσους υποστηρικτές του παλιού καθεστώτος, ήταν όμως μια νίκη πύρρεια. Η παραγωγή είχε καταρρεύσει, οι πόλεις ερήμωναν, τα τρόφιμα έφταναν με το δελτίο από τις επιτάξεις που είχε επιβάλει η κυβέρνηση στους αγρότες, κρύο και λιμός απειλούσαν τα αστικά κέντρα και το χειρότερο, τα σοβιέτ, τα κύτταρα της εργατικής εξουσίας είχαν παραλύσει, μαζί με τα ίδια τα εργοστάσια και τη βιομηχανική παραγωγή. Τα πιο πρωτοπόρα κομμάτια της εργατικής τάξης, αυτά που πρω-

ταγωνίστησαν στη νίκη της Οκτωβριανής επανάστασης είχαν αποδεκατιστεί, είτε φυσικά στο πολεμικό μέτωπο είτε πολιτικά, απομονωμένα μέσα σε πόλεις όπου τα σοβιέτ υπολειτουργούσαν κι ο κόσμος αγανακτούσε από τις κακουχίες. Οι Μπολσεβίκοι κρατούσαν την διακυβέρνηση, όχι χωρίς κόστος. Η αστική τάξη είχε ηττηθεί, όμως διάφορα κομμάτια της περίμεναν στη γωνία κάθε ευκαιρία για να επανέλθουν, η συμμαχία με τους αγρότες είχε σπάσει λόγω ακριβώς των επιτάξεων, το ίδιο και η συνεργασίες με διάφορα αριστερά κομμάτια.

Σ'αυτές τις σκληρές συνθήκες έφτασε η Έμμα Γκόλντμαν, σίγουρα με καλές προθέσεις, όμως όπως αποδείχτηκε με μια εντελώς αφηρημένη αντίληψη της πάλης για τη σοβιετική εξουσία και την ελευθερία. Η Γκόλντμαν πίστευε ότι ξαφνικά θα συναντούσε το πρόπλασμα της αταξικής κοινωνίας. Οι εικόνες γραφειοκρατίας, ανισότητας και κυρίως λαϊκής δυσαρέσκειας την σόκαραν. Οι σκληρές πολιτικές αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους Μπολσεβίκους που έλεγχαν την κυβέρνηση και τα υπόλοιπα κόμματα κλόνισαν την ιδεαλιστική εικόνα που κουβαλούσε. Αρνείται να αναλάβει θέση με πολιτική υπευθυνότητα ούτε καν στον τομέα της παιδείας, είναι καθαρό ότι δεν θέλει να ταυτιστεί με τους Μπολσεβίκους και προτιμά να δουλέψει σε μια ομάδα εργασίας για το μουσείο της επανάστασης. Έτσι, αντί για την ενεργή συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες αναζητά (και βρίσκει) τις εξηγήσεις σε μεμονωμένες μαρτυρίες που απλά δικαίωναν την αναρχική της αντίληψη, από τον παλαίμαχο αναρχικό θεωρητικό Κροπότκιν που δεν είχε καν υποστηρίξει την Οχτωβριανή επανάσταση ως τους οπαδούς του Μάχνο, του Ουκρανού αντάρτη που οργάνωνε ένοπλες συμμορίες αγροτών με απώτερο στόχο να φτιάξει ένα ουκρανικό αυτόνομο κράτος. Στον πυρήνα αυτού του τύπου των επικριτών βρίσκεται η ιδιωτική αντίληψη για την ατομική ιδιοκτησία και την ελευθερία, στοιχεία που πράγματι καταπιέστηκαν στον πολεμικό κομμουνισμό.

Μπορούσε όμως να γίνει διαφορετικά; Η Γκόλντμαν πίστευε ότι ναι, μπορούσε να συνδυαστεί μια ευγενική παραίνεση για συλλογική δράση

και κολεχτιβισμό με την εργατική δημοκρατία, αρνιόταν να δεχτεί ότι η συλλογική δύναμη των εργατών να προτείνουν και να εφαρμόζουν τις λύσεις τους διαλύθηκε από αντικειμενικούς παράγοντες και όχι γιατί «οι Μπολσεβίκοι γλυκάθηκαν στη σέλα της εξουσίας» και την σφετερίστηκαν. Η Γκόλντμαν θεωρούσε τον ρωσικό λαό «αγνό και πολιτικά αφελή», δεν εξαγοράστηκε από τα αστικά κόμματα, τραβήχτηκε προς την επανάσταση από το πάθος για την ελευθερία, που κατά τη γνώμη της βρίσκεται στην ψυχολογία των Σλάβων και εξαπατήθηκαν από τους Μπολσεβίκους και το πολιτικό τους σχέδιο για συγκεντρωτικό κράτος. Για τον αναρχισμό άλλωστε κάθε είδος εξουσίας διαφθείρει.

Πέρα από τις ψυχολογικού τύπου ερμηνείες, η εμπάθειά της την εμπόδισε να δει ότι και ο Λένιν και ο Τρότσκι παραδέχονταν ανοιχτά τις γραφειοκρατικές παραμορφώσεις μέσα στον κρατικό μηχανισμό και το ίδιο τους το κόμμα, επειδή όμως λειτουργούσαν από την υλιστική σκοπιά της ιστορίας υπεράσπιζαν το γραφειοκρατικό εργατικό κράτος από τις απειλές από δεξιά, ώσπου να ξαναδημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για ξαναζωντάνεμα της επανάστασης και της προοπτικής των εργατών από τα κάτω. Αυτή η προοπτική ήταν τότε ακόμη ανοιχτή και παιζόμενη και την υπηρέτησαν και οι δύο μέχρι τέλους.

Η κρίση κορυφώθηκε στα γεγονότα της Κροστάνδης, το Μάρτη του 1921, όταν η Γκόλντμαν και ο Μπέρκμαν προσπάθησαν να μεσολαβήσουν ανάμεσα στους αναρχικούς που είχαν καταλάβει το συνοριακό φρούριο και τον Κόκκινο στρατό. Δεν ήταν όμως οι διακηρύξεις των εξεγερμένων που καθόριζαν την ιστορική κρισιμότητα της Κροστάνδης αλλά η στρατηγική της θέση δίπλα σε μια Πετρούπολη που ταρασσόταν από αντικαθεστωτικές εκδηλώσεις, με τη Ρωσία ακόμη περικυκλωμένη από εισβολείς. Ο Τρότσκι έχει απαντήσει πολύ εύστοχα στο μικρό βιβλίο «Για τον Αναρχισμό», αναλαμβάνοντας όλη την ευθύνη για την καταστολή της εξέγερσης. Το 10ο συνέδριο του κόμματος των Μπολσεβίκων πραγματοποιήθηκε στη σκιά της Κροστάνδης και αποφάσισε τη στροφή στην αγορά με τη Νέα Οικονομική Πολιτική. Έτσι τερματίστηκαν οι πιέσεις από τους «ελευθεριακούς» αγρότες.

Η Γκόλντμαν και ο Μπέρκμαν εγκατέλειψαν για πάντα τη Ρωσία στο τέλος εκείνης της χρονιάς, θεωρητικοποιώντας ακόμη περισσότερο την αντίθεσή τους στον «μαρξιστικό κρατισμό». Η Γκόλντμαν έζησε για να δει τον Αναρχισμό να δοκιμάζεται στην Ισπανική επανάσταση, παίρνοντας μέρος στη δημοκρατική κυβέρνηση με το Κ.Κ. και με αστικά κόμματα. Είναι κρίμα που τότε δεν διαμαρτυρήθηκε για τη συμμετοχή σε αστική κυβέρνηση, αλλά για το γεγονός ότι οι Αναρχικοί συνεργάστηκαν με τους Σταλινικούς. Σε κάθε περίπτωση το βιβλίο αυτό αδικεί την θέση και την προσφορά της στο παγκόσμιο κίνημα. Για μια μαρξιστική ερμηνεία της νεαρής Σοβιετικής Ρωσίας, θα πρέπει κανείς να ανατρέξει στα γραπτά του Τρότσκι και του Τόνι Κλιφ.

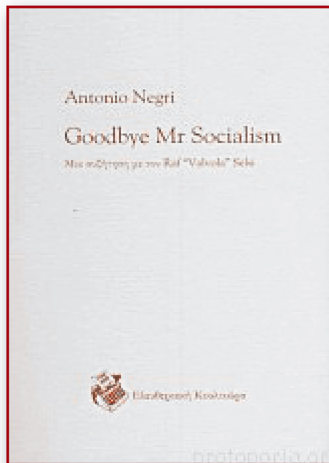
Δήμητρα Κυρίλλου

Επιφανειακή ανάλυση

Antonio Negri

Goodbye Mr Socialism

Τιμή 10€, 206 σελίδες
Εκδόσεις: Ελευθεριακή Κουλτούρα

Το νέο βιβλίο του Αντόνιο Νέγκρι, που εκδόθηκε στα ελληνικά, είναι προκλητικό από κάθε άποψη. Όχι τόσο για τον τίτλο του, όσο για την πληθώρα των ζητημάτων με τα οποία καταπιάνεται. Καταστρωμένο με τη μορφή συζήτησης, παρουσιάζει όλη την ατζέντα των κρίσιμων ζητημάτων με τα οποία βρίσκεται αντιμέτωπο το κίνημα, και η αριστερά μέσα σ' αυτό, όλη την 20ετία μετά την πτώση των σταλινικών καθεστώτων το '89: πώς μπορούμε να εξηγήσουμε αυτήν την πτώση, ποιές είναι οι αλλαγές και οι εξελίξεις στον παγκόσμιο καπιταλισμό και τι σημαίνουν αυτές για τους αγώνες μας και τη σύγκρουση με την κοινωνία της καταπίεσης και του κέρδους.

Από τους Ζαπατίστας, τη Γαλλία του '95 και την ανάκαμψη του κινήματος στη Λατινική Αμερική, μέχρι το Σηάτλ, τη Γένοβα, το αντιπολεμικό κίνημα και την εξέγερση στη Γαλλία το 2005-2006, ξεδιπλώνεται ένας διάλογος με κόκκινο νήμα το σύνθημα του νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος "Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός". Και ανάμεσα σ' αυτά, ο Νέγκρι πραγματεύεται και τα κρίσιμα ζητήματα της χρήσης βίας απ' την πλευρά του κινήματος, των μεταναστών, των χαρακτηριστικών της παραδοσιακής και της "νέας" εργατικής τάξης. Το να επεξεργαστούμε τις επαναστατικές απαντήσεις σ' όλα αυτά είναι η πραγματική πρόκληση που μας θέτει αυτό το βιβλίο.

Ο Αντόνιο Νέγκρι αποτελεί εμβληματική μορφή του ρεύματος της Αυτονομίας στην Ιταλία, συγκρούστηκε μετωπικά με το αστικό κράτος τα χρόνια της κορύφωσης των αγώνων μετά το '68, κυνηγήθηκε και φυλακίστηκε για χρόνια γι' αυτή του τη δράση. Σήμερα, στα 77 του χρόνια πια, συνεχίζει στο δρόμο του αντικαπιταλισμού από την ιδιαίτερη σκοπιά των αναλύσεων της Αυτονομίας.

Σ' αυτή τη θεωρητική και πολιτική παράδοση, δεν μπορεί κανείς παρά να αναγνωρίσει την τόλμη να ξεσκεπάσει και να συγκρουστεί με τον συντηρητισμό και την υποταγή της ρεφορμιστικής αριστεράς στην καπιταλιστική πραγματικότητα. Όμως, η παράδοση αυτή φαίνεται και σήμερα ανίκανη να επεξεργαστεί μια πραγματικά εναλλακτική στρατηγική στο αδιέξοδο που πολλές φορές ο ρεφορμισμός έχει οδηγήσει το κίνημα: είτε πρόκειται για τον "ιστορικό συμβιβασμό" αλά Μπερλιγκουέρ το '70, είτε τύπου Κομμουνιστικής Επανίδρυσης το 2006.

Η καυστική και αφοριστική γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Νέγκρι ενάντια σ' αυτήν την αριστερά δεν μπορεί να καλύψει την προβληματική – ακόμη και επιφανειακή – θεωρητική αφετηρία των δικών του αναλύσεων. Σ' όποιον τελικά καταφέρει (λόγω και της δυσνόητης πολλές φορές γλώσσας που χρησιμοποιεί) να διαβάσει το βιβλίο του, θα προτείναμε να αντιπαραθέσει στις αναλύσεις του, τις απαντήσεις που έχει επεξεργαστεί η επαναστατική αριστερά, στον κοινό αγώνα για την οργάνωση και το δυνάμωμα του νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος της τελευταίας 15ετίας.

Απ' αυτήν την άποψη, σ' αυτό το σύντομο σημείωμα, μπορούμε να θίξουμε πολύ αδρά μόνο τρία κεντρικά σημεία. Καταρχήν, με μια σχεδόν οικονομίστικη ανάλυση εμφανίζεται το νέο υποκείμενο, "το πλήθος των μητροπόλεων του καπιταλισμού", που το χωρίζει δήθεν μια άβυσσος από την "παραδοσιακή" εργατική τάξη του 20ού αιώνα τόσο στις μορφές εκμετάλλευσής της όσο και στους τρόπους οργάνωσης και αντίστασης. Μ' αυτόν τον τρόπο παρουσιάζονται σαν αντικειμενικά δεδομένα και απολυτοποιούνται μια σειρά πολιτικά προβλήματα και εμπόδια στην ενοποίηση και τον συντονισμό όλων των κομματιών της εργατικής τάξης ενάντια στην καπιταλιστική εκμετάλλευση. Απ' την άλλη μεριά, σχεδόν εσκεμμένα θα έλεγε κανείς, αποσιωπάται ο κεντρικός ρόλος που έπαιξαν τα "παραδοσιακά", οργανωμένα συνδικαλιστικά κομμάτια της εργατικής τάξης σ' όλους τους αγώνες αυτής της περιόδου: από τη Γαλλία του '95, το Σηάτλ και τη Γένοβα, μέχρι το αντιπολεμικό κίνημα και τις εξεγέρσεις στη Γαλλία το 2005-2006 ή την Ελλάδα το Δεκέμβρη το 2008.

Εξίσου προβληματική είναι η επιμονή του Νέγκρι να απορρίπτει την μαρξιστική ανάλυση για τον ιμπεριαλισμό. Οι περιφερειακές ολοκληρώσεις, τύπου Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε άλλο παρά εξασφαλίζουν την παγκόσμια συνεργασία και ρύθμιση των διαφορών, ιδίως σήμερα κάτω από τις πιέσεις του βαθέματος της κρίσης και των ανταγωνισμών. Μέσα απ' αυτήν την παραμορφωτική οπτική, δεν είναι τυχαίο που οι εισηγητές της ανάλυσης για την παγκόσμια "Αυτοκρατορία" Χαρντ και Νέγκρι έφτασαν να γίνουν θιασώτες του «ναι» στο Ευρωσύνταγμα του νεοφιλελευθερισμού και του πολέμου.

Τέλος, δεν διαφεύγει της προσοχής ότι η όλη επιχειρηματολογία του Νέγκρι καταλήγει τελείως διαστρεβλωτική για τις θεωρητικές και πολιτικές αντιπαραθέσεις του παρελθόντος, αφού για να στηρίξει τον όποιο νεωτερισμό των αναλύσεών του, επιλέγει να αγνοήσει πλήρως ολόκληρη την επαναστατική αριστερά, την παράδοση της σύγκρουσης με το "σοσιαλισμό από τα πάνω", παρουσιάζοντας το σοσιαλισμό σαν τον "αυταρχικό κρατικό σχεδιασμό της οικονομίας" και όχι την απελευθερωτική δημοκρατική εξουσία των ίδιων των εργατών.

Το σίγουρο είναι ότι για τη νέα αντικαπιταλιστική αριστερά δεν αρκούν οι καλές προθέσεις για να σχεδιάσει και να ξεδιπλώσει μια νικηφόρα στρατηγική ανατροπής του καπιταλισμού. Το βιβλίο του Νέγκρι θέτει τα σωστά ερωτήματα, αλλά δίνει τις λάθος απαντήσεις.

Κώστας Τορπουζίδης

Επισκόπηση

Το ξεδίπλωμα της επίθεσης στις εργατικές κατακτήσεις από την νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ξανανοίγει την ιδεολογική και πολιτική συζήτηση για τη σοσιαλδημοκρατία και τις δυνατότητες της Αριστεράς να διευρύνει τη μαζική της επιρροή από τον κόσμο που σπάει από αυτήν. Οι περιοδικές εκδόσεις του Γενάρη-Φλεβάρη του 2010 προσφέρουν δύο αξιοπρόσεκτες συμβολές σ' αυτή τη συζήτηση.

Η πρώτη είναι το άρθρο του **Ανέστη Ταρπάγκου** στις **Θέσεις** που κυκλοφορούν (τεύχος 110, Γενάρης-Μάρτης 2010) με τίτλο **«ΠΑΣΟΚ και Αριστερά. Σοσιαλδημοκρατία, μικροαστισμός, αντικαπιταλισμός στη μεταπολιτευτική 35ετία (1974 – 2009)»**. Το άρθρο του Ταρπάγκου εντοπίζει σωστά την διαφορετική φύση του ΠΑΣΟΚ από τα δύο κόμματα εξουσίας του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Ως κόμμα σοσιαλδημοκρατικό, το ΠΑΣΟΚ εξέφρασε – και εξακολουθεί να εκφράζει – τις πολιτικές ελπίδες και αυταπάτες της πλειοψηφίας της μισθωτής εργασίας στην Ελλάδα μεταπολιτευτικά. Ο Ταρπάγκος εξηγεί τις ρίζες αυτών των δεσμών, τις κρίσεις που αυτοί έχουν διέλθει, αλλά και τη διάρκειά τους, αναφερόμενος στις ανεπάρκειες των δύο κομματικών φορέων της κοινοβουλευτικής Αριστεράς, του ΚΚΕ και του Συνασπισμού. Οι σταθεροί αναγνώστες του *Σοσιαλισμός από τα Κάτω* θα διαφωνήσουν με την αναγωγή της πολιτικής της ρεφορμιστικής Αριστεράς σε κοινωνιολογικές αιτίες. Παρ' όλα αυτά, ο κορμός του συλλογισμού είναι σωστός. Για όσους ενδιαφέρονται για μια τέτοια ανάλυση, προτείνουμε το άρθρο **«ΠΑΣΟΚ και Αριστερά»** στο τεύχος 1 του *Σοσιαλισμός από τα Κάτω*, γραμμένο από τον **Πάνο Γκαργκάνα**.

Η δεύτερη συμβολή έρχεται από την **Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης**, περιοδικό της αντίστοιχης Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης (τεύχος 34, Δεκέμβρης 2009), και τροφοδοτεί τη συζήτηση με εμπειρικό υλικό. Στο άρθρο **«Βουλευτικές εκλογές 2009: Διαπιστώσεις και Απορίες»**, ο **Π. Σταθόπουλος** αναλύει τα αποτελέσματα του exit-poll των εκλογών του προηγούμενου Οκτώβρη και ακτινογραφεί την ψήφο. Η ψήφος του Οκτώβρη ήταν αντικυβερνητική και ταξική. Το κομμάτι των ψηφοφόρων που είχαν απόσχει στις Ευρωεκλογές και συμμετείχαν στις Βουλευτικές μαύρισε τη ΝΔ δυσανάλογα περισσότερο από το υπόλοιπο εκλογικό σώμα. Η διαφορά ΠΑΣΟΚ και ΝΔ εκτινάσσεται στους χαμηλόμισθους του ιδιωτικού τομέα, στις ηλικίες 45 έως 64, σε όσους έχουν κατώτερη μόρφωση και στους φοιτητές-σπουδαστές. Την ίδια στιγμή, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν μια συρρίκνωση του χώρου του Κέντρου και *«μια εμφανή τάση «ριζοσπαστικοποίησης» της ελληνικής κοινωνίας σε πιο «χρωματισμένες» πολιτικές θέσεις»*, με κύρια τάση τη *«στροφή σε πιο αριστερές τοποθετήσεις»* (στοιχεία από την πολιτική αυτοτοποθέτηση των ερωτώμενων ψηφοφόρων). Έτσι, στην κλίμακα Αριστερά-Δεξιά, η καμπύλη, αντί να είναι κωνωειδής, είναι ευθεία, γεγονός που προοιωνίζει «συνθήκες όχι σταθερού δικομματισμού», όπως κλείνει ο Σταθόπουλος.

Στις προθήκες των βιβλιοπωλείων κυκλοφορούν επίσης το περιοδικό **Ουτοπία** (τεύχος 87, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2009) με αφιέρωμα στον Δαρβίνο και τον Δαρβινισμό, η επιθεώρηση πολιτισμού **Ένεκεν** (τεύχος 15, Γενάρης-Μάρτης 2010), καθώς και το **Monthly Review** (τεύχος 62, Φλεβάρης 2010) με αφιέρωμα στην οικονομική κρίση και ειδικά στις πολυσυζητημένες σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.

Μετά τον θάνατο του Κρις Χάρμαν, ο επαναστατικός μαρξισμός έχασε πριν λίγες βδομάδες άλλο ένα από τα δυνατότερα μυαλά του, τον **Ντανιέλ Μπενσαϊντ**. Το περιοδικό **Σπάρτακος** (τεύχος 101, Φλεβάρης 2010) τιμά τον Μπενσαϊντ αναδημοσιεύοντας ένα κείμενο που είχε γράψει το 1990 στη Rouge, με τίτλο **«Η τελευταία μάχη του Τρότσκι»**. Είναι ένα κείμενο-υπενθύμιση της αξίας που είχε στον εικοστό αιώνα η διατήρηση του «νήματος των αρχών» της Οκτωβριανής Επανάστασης. Η κινηματική ετοιμότητα είναι απαραίτητη. Αλλά η «απώλεια της μνήμης» και ο «μηδενισμός των μετρητών» δεν την βοηθάει. Στον 21ο αιώνα, όπως και στον 20ό, η επαναστατική πολιτική χρειάζεται πυξίδα για να είναι νικηφόρα.

Θανάσης Καμπαγιάννης